

WYDAWCA

ŁÓDZKI DOM KULTURY
INSTYTUCJA KULTURY SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

9/2017

SPIS TREŚCI

KALEJDOSKOP



Wydarzenia	3	Program		W obronie delikatności	
Uszy na produkcję	9	Międzynarodowego Festiwalu Sztuki Animacji AnimArt	22	Mariola Wiktor	43
W drodze do Miasta Filmu		Bohaterowie przybywają!		Chcemy rozwijać instytucje	
Bogdan Sobieszek	10	Dodatek specjalny		Z marszałkiem ARTUREM BAGIEŃSKIM	
Premiery filmowe	11	Międzynarodowego Festiwalu Komiksu i Gier	25	rozmawia Łukasz Kaczyński	44
Sen – praca		Słownik Roku Awangardy cz. 5		Expo nas odnowi?	
Andrzej Poniedziałki	13	Jarosław Suchan	29	Bartłomiej Krasnodębski	46
Chcę zostawić ślad w duszach		Tłumaczenie śmierci		Szeroko o alternatywie	
Z ANITĄ LIPNICKĄ rozmawia		Maciej Świerkocki	30	Monika Kamińska	48
Justyna Muszyńska-Szkodzik	14	Rysownicy do tablicy!		Kufle nie płoną	
Kuratorzy mają głos	17	Piotr Kasiński	35	Pienisty	49
8 × 4 (kultury)		Różewiczowie napędem kultury	37	Celtowie w księżycową noc	
Maria Sondej, Łukasz Kaczyński	18	Barometr na podłe czasy		Piotr Grobliński	51
Program		Gabriela Synowiec	38	Kalendarium	52
festiwalu		Affera ze sztuką			
Łódź Czterech Kultur	21	Monika Nowakowska	40	I str. okładki:	
Lalka to więcej niż aktor		Cztery dekady Panfila		ANITA LIPNICKA , piosenkarka	
Z WALDEMAREM WOLAŃSKIM		Monika Nowakowska	42	– wywiad na str. 14	
i PAULINĄ ZACHAREK				Foto: JACEK POREMBA / mat. prasowe	
rozmawia Andrzej Bondski	22				

Jak masz na imię?



Łódź Czterech Kultur, Zduńska Wolna Miastem Trzech Kultur, Trakt Wielu Kultur w Piotrkowie Trybunalskim, a Zgierz jako Miasto Otwarte. Wymieniać dalej? Historia współlistnienia różnych nacji na skrawku ziemi, który mamy pod stopami, jest bogatsza. Wiemy z jakich teorii, w jakich

głowach zrodzonych, wziął się jej tragiczny finał. Przypominają go „puste miejsca” w społecznej i miejskiej tkance, Łodzi, Radomska czy Kutna, skąd „wymazano” liczną (czasem liczebnie dominującą) społeczność żydowską. Chce się wierzyć, że długa lista inicjatyw, które wykorzystują dla współczesności lokalne tradycje wielokulturowości, tolerancji i otwartości, to wyraz tęsknoty monolitycznego społeczeństwa za życiem w polifonii, a nie pychy w podkreślaniu, jacy byliśmy dobrzy dla Innych. Bo nie zawsze byliśmy i nie wszyscy jesteście.

Napływ Innych do historycznie polskich miast przyniósł się roboczą, ale też nowoczesny przemysł, na którym wyrosła Łódź, skutkowało powstaniem szczególnego języka, mieszaniny języków rodzimych. Bo Inni przywozili

i przywożą przede wszystkim swoją kulturę, nawet jeśli się z nią nie afiszują. A że czasem nie mogą się z nią zakorzenić, że trafiają w organizacyjną pustkę, to inny poważny problem. Wiele biorą też z naszej kultury – jeśli umiemy im to dać. Rodzice Karla Dedeciusa, wybitnego łodzianina o wielkich zasługach dla polskiej poezji i polskich pisarzy za „żelazną kurtyną” oraz dla polsko-niemieckiego pojednania, urodzili się w Żelowie, dokąd rodzina ojca przybyła za pracą z terenów Czechosłowacji, a matki – ze Szwabii. Żyli, pracowali i zmarli w Łodzi, a ich syn nie wychowywał się odseparowany od Innych – w tym przypadku Polaków. Sens jego pracy jako ambasadora polskiej kultury jest niezaprzeczalny, choć bywało, że niemieccy nacjonaliści nazywali go zdrajcą.

Dzisiaj rozmowa o Innych i Obcych wygląda inaczej niż rok, dwa lata temu. Niemniej Żelów to wciąż miasto koegzystencji społeczności polskiej i czeskiej, może wciąż niewykorzystane jako symbol działania dla dobra wspólnego. Może jest nim, bo wszyscy tam dobrze znają swoje imiona. Jak bowiem w „Notatniku tłumacza” napisał Dedecius: „Przekład jest nadawaniem imienia” – a tylko gdy znamy imię naszego bliźniego, nie zrobimy mu krzywdy.

Łukasz Kaczyński – redaktor naczelny

Numer współtworzą m.in.:

MARIOLA WIKTOR – krytyk filmowa, dziennikarka, jurorka i członek FIPRESCI (Międzynarodowego Stowarzyszenia Krytyków Filmowych), w latach 2009-2015 dyrektor programowa Forum Kina Europejskiego Cinergia, publikuje korespondencje z międzynarodowych festiwali, recenzje oraz wywiady z wybitnymi ludźmi kina.

JAROSŁAW SUCHAN – historyk sztuki, kurator i krytyk sztuki, od 2006 r. dyrektor Muzeum Sztuki w Łodzi.

PIOTR KASIŃSKI – scenarzysta komiksowy, dziennikarz, publicysta, animator kultury, dyrektor artystyczny Międzynarodowego Festiwalu Komiksu i Gier, od 2016 r. pracuje w EC1 Łódź – Mieście Kultury.

MACIEJ ŚWIERKOCKI – pisarz, tłumacz literatury anglojęzycznej (laureat nagrody „Literatury na świecie”), scenarzysta filmowy, członek Stowarzyszenia Pisarzy Polskich i Polskiej Akademii Filmowej, w 2014 r. zasiadał jako pierwszy Polak w jury międzynarodowego konkursu literackiego Dublin IMPAC International Literary Award.

Czytaj także na e-Kalejdoskop.pl:

- „Altberg Ensemble” – o inauguracyjnym koncercie zespołu muzyki dawnej grającego na historycznych instrumentach
- „Transatlantyk, czyli idee w teorii i praktyce”, „Europa kontra USA” – relacje i omówienie siódmej (drugiej łódzkiej) edycji festiwalu utworzonego przez kompozytora Jana A.P. Kaczmarka
- „Cinergia wreszcie z umową wieloletnią” – o tym jak Forum Kina Europejskiego wreszcie otrzymało trzyletnią dotację z Urzędu Miasta Łodzi (ponad 2 mln zł)
- „Litewski trop Wańkowicza” – relacja Andrzeja Sznajdera, przedstawiciela województwa łódzkiego, z międzynarodowego spotkania pisarzy, dziennikarzy i poetów w Wilnie
- „Rzeczywistość dogania ciemne fantazje” – wywiad z reżyserem teatralnym Lechem Raczakiem



Cały region w Łodzi

Kolejny **Mixer Regionalny**, organizowany przez Urząd Marszałkowski, odbędzie się w Łodzi **2 IX**. W programie Targi Ekonomii Społecznej na ul. Piotrkowskiej, koncert zespołu Diamanti i Orkiestry Teatru Muzycznego w Pasażu Schillera oraz Strefa Łódzkiego Domu Kultury w Pasażu Schillera – na scenie pojawią się zespoły folklorystyczne z województwa, a inne atrakcje będą czekały na sześciu tematycznych wyspach. Czytaj na str. 31. *

Kolory finiszują

Finał **18. Wędrownego Festiwalu Filharmonii Łódzkiej „Kolory Polski”**, który trwał przez wakacje w regionie łódzkim, odbędzie się **2 IX** w siedzibie filharmonii w Łodzi. Zaplanowano m.in.: koncert „Bogusław Kaczyński in memoriam”, występy kwintetu Mateusza Smoczyńskiego, kwintetu smyczkowego Multicamerata, Apertus Quartetu z Katarzyną Wilk, grupy Trebunie-Tutki, Moniki Borzym, zespołów Carrantuohill, Altberg Ensemble, Sokół Orkestar czy Capella Bydgostiensis. <http://filharmonia.lodz.pl/pl/kolory-polski>. *

Poezja Kwadratury czeka na nagrodę

Książka **Anny Adamowicz pt. „Wątpia”** opublikowana przez Wydawnictwo Kwadratura Łódzkiego Domu Kultury dostała nominację do prestiżowej **Nagrody Literackiej Gdynia!** Debiutancki tomik młodej poetki z Wrocławia jest jedną z pięciu pozycji nominowanych w kategorii Poezja. Werdykt jury poznamy **2 IX** podczas Dni Nagrody Literackiej Gdynia (31 VIII-3 IX). Tomik ukazał się w grudniu 2016 r. we współpracy ŁDK z galerią Tłustym Drukiem. *

Nowy sezon, nowy dyrektor

Filharmonia Łódzka ma nowego dyrektora artystycznego – **Pawła Przytockiego**. **22 IX** poprowadzi on koncert, podczas którego usłyszymy dzieło Ludwiga van Beethovena. **IX Symfonia z Odą do radości** do słów Fryderyka Schillera niesie przesłanie równości i braterstwa wszystkim ludzi. Ta oświeceniowa idea bliska była też kompozytorowi. Swe upodobanie do wolności wyraził on w kształcie dzieła: odszedł od wzorców klasycznych, wprowadzając wokalnie-instrumentalny finał (obecnie hymn Unii Europejskiej) oraz ujednolicił tematycznie wszystkie części. Podniosły charakter dzieła

i trudności techniczne, pozwalające w pełni zaprezentować wykonawcom umiejętności, czynią **IX Symfonię** utworem idealnym na wieczór inauguracyjny nowego sezonu artystycznego. Partie solowe wykonają: Iwona Hossa, Olga Maroszek, Tomasz Zagórski oraz Robert Gierlach. *

Zawodziński wraca do „Jaracza”

W związku z wygaśnięciem umowy z Wojciechem Nowickim, dyrektorem Teatru im. Jaracza w Łodzi, Zarząd Województwa Łódzkiego powierzył – **od 1 IX** – pełnienie obowiązków dyrektora naczelnego i artystycznego **Waldemarowi Zawodzińskiemu**. Zarząd postawił przed nim zadanie podnoszenia poziomu merytorycznego teatru, budowania marki, jednoczenia środowiska teatralnego i przygotowania do przyszłorocznego jubileuszu 130-lecia placówki. Zawodziński (ur. w 1959 r. w Żelowie), od 1992 do 2015 r. pełnił funkcję szefa artystycznego Teatru im. Jaracza. *

„Antygoną . . .” bez Głowackiego

Samotni, zagubieni, odarci z godności życiowi rozbitkowie w obliczu hipokryzji współczesnego świata – bohaterowie **„Antyfony w Nowym Jorku”** Janusza Głowackiego, którzy dostali się do wymarzonego świata, w którym nikt ich nie potrzebuje, powracają, aby pomóc nam przyjrzeć się dzisiejszej Europie. Premierę w Teatrze Nowym w ramach festiwalu Łódź Czterech Kultur zaplanowano na **13 IX** – dzień urodzin zmarłego 19 VIII br. autora, który miał wziąć udział w wydarzeniu. W czasie festiwalu spektakl pokazany zostanie jeszcze **17 IX**.

Reżyseria – Andrzej Szczytko, scenografia – Tomasz Ryszczczyński, opracowanie muzyczne – Jakub Raczyński. Wystąpią: Jolanta Jackowska, Krzysztof Pyziak, Piotr Seweryński, Wojciech Droszczyński, Dariusz Kowalski. Więcej o Ł4K na str. 17. *

DomOffOn

III Festiwal Muzyki Niezależnej „Domoffon”, z udziałem światowych gwiazd i rodzimych tuzów awangardy, odbędzie się w dniach **1-3 IX** na terenie OFF Piotrkowskiej. Festiwal jest polem konfrontacji rozmaitych gatunków muzycznych – od muzyki klasycznej, poprzez rock, hip-hop, po muzykę eksperymentalną i elektroniczną. Kulturę offową poznamy w odmianach: filmowej (kino plenerowe), literackiej (wykłady i dyskusje w cyklu „Kosmopolitania”) oraz fonograficznej (targi niezależnych wytwórni płytowych). Główną atrakcją będą jednak koncerty, ze szczególnym uwzględnieniem drugiego dnia imprezy (2 IX), kiedy równolegle funkcjonować będą sceny: plenerowa, klubowa i techno. 1 IX imprezy odbędą się w Galerii OFF oraz w klubie Dom. 3 IX klub Dom – współorganizator festiwalu wraz z agencją bookingową Distorted Animals – zaprasza na wykład oraz koncerty zamykające imprezę. Wystąpią m.in.: brytyjski zespół The Horrors – gwiazda alternatywnego rocka, warszawski duet PRO8L3M, Dopplereffekt z Detroit, Anthony Rother – jeden z najpopularniejszych artystów europejskiej sceny techno, Jozef van Wissem – autor muzyki filmowej, współpracownik Jima Jarmuscha, Piernikowski – poznański wokalista, kompozytor muzyki teatralnej, łódzkie grupy 19 Wiosen i Alles, elektroniczne We Draw A, rave’owy Tsvey, Siksa czy Eric Shoves Them In His Pockets. *

Głośny koniec lata

Summer Dying Loud w Aleksandrowie Łódzkim to dwa dni z ciężkim graniem – **8-9 IX**. Podczas koncertów w sali MOŚiR (ul. 11 Listopada 98) wystąpi 19 zespołów z Polski i zagranicy. Na estradzie pojawią się m.in.: Sodom, Sólstafir, Unleashed, Schammasch, Obscure Sphinx, Sautrus, Percival, Valkenrag, Dziady Borowe. *

Odwracanie dzieła sztuki

Grupa Budapeszt prezentuje: „Transmisja jako zapis” – wystawa solowa **Igora Krenza** w trzech częściach. Otwarcie **29 IX** w Muzeum Sztuki ms¹. Genieżą ekspozycji jest przekonanie, że najważniejsze wyzwania stawiają przed współczesnym światem konsekwencje technicznej reprodukcji. W centrum zainteresowań Krenza, jednego z najważniejszych

polskich artystów postkonceptualnych, znajduje się wieloznaczne pojęcie transmisji, a wystawa jest próbą wyjścia poza świat artystyczny i odpowiedzi na pytanie, czy coś, co raz stało się dziełem sztuki, może pokonać drogę powrotną i być elementem świata rzeczywistego. *

Światło i kolor

Z twórczością **Józefa Panfila** (urodzonego w 1958 roku w Tomaszowie Mazowieckim, mieszkającego w Smardzewicach) z lat 1979-2017 można zapoznać się w Galerii Willa w dniach **8-28 IX**, wernisaż **7 IX**. Ekspozycja obejmie około 120 prac. Wiesław Ochman w katalogu do wystawy pisze o Panfilu m.in.: „Sugestywnie przetwarza oddziaływanie światła za pomocą harmonii, opartej nie tylko na łagodnych sąsiedztwach kolorystycznych, ale także na zdecydowanych kontrastach, nadających dodatkowy *dźwięk* obrazom”.

Wystawie towarzyszą warsztaty dla dzieci (8 i 13 IX) oraz oprowadzania kuratorskie (14 i 21 IX). Finisaż z udziałem Józefa Panfila – **28 IX**.

O Panfilu czytaj na str. 42. *

Region w kolorze

Wystawa po **X Plenerze Malarskim „Pejzaż malowany ziemi łódzkiej”** – **spotkajmy się w powiecie radomszczańskim** zostanie otwarta **1 IX** o godz. 17 w sali kolumnowej Łódzkiego Domu Kultury. Tutaj zostaną pokazane efekty tegorocznego pleneru – 74 obrazy, a w galeriach ŁDK – 50 prac z innych edycji pleneru. Wernisażowi będzie towarzyszył jubileuszowy koncert z prezentacjami tancerzy, wokalistów, zespołów popowych i folklorystycznych z powiatów: poddębickiego, pabianickiego, opoczyńskiego, zgierskiego i radomszczańskiego. 50 wybranych obrazów z pozostałych edycji można będzie oglądać również w holu dworca Łódź Fabryczna. Po prezentacji w Łodzi wystawa poplenerowa tradycyjnie ruszy w trasę po województwie. *

800 zabytków spoza Europy

Wystawa **„Utracone – odzyskane. Ciąg dalszy...”**, która zostanie otwarta **15 IX** w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym (pod patronatem „Kalejdoskopu”), poświęcona jest rewindykacji przedwojennej kolekcji ówczesnego Miejskiego Muzeum Et-

nograficznego (dziś MAiE), którą tworzyły obiekty spoza Europy, a zagrabioną w 1942 r. przez Niemcy. Zobaczymy około 800 zabytków i poznamy historię zdobywania kolekcji, jej wojenne losy, a także powojenne starania kolejnych dyrektorów placówki o odzyskanie zbioru. Najważniejsza część ekspozycji odnosi się do rewindykacji w maju 2016 r., gdy do Łodzi powróciło 337 zabytków z Instytutu Etnologii Uniwersytetu im. Geорга Augusta w Getyndze. Wystawie towarzyszą bezpłatne warsztaty edukacyjne poświęcone kulturom pozaeuropejskim. *

Przed premierą

W Teatrze Muzycznym **23 IX** w koncercie „**Łukasz Zagrobny symfonicznie**” wokaliście towarzyszyć będzie zespół w składzie: Marcin Murawski – bas, Fryderyk Młynarski – perkusja, Adam Lemańczyk – fortepian. Gościnnie zaśpiewa Grażyna Łobaszewska. Orkiestrę TM poprowadzi Tomasz Filipczak. W październiku Zagrobny wystąpi w jednej z głównych ról w przygotowywanej na tej scenie musicalu „Les Miserables”. *

Jak wybierać

„**Złota rybka**” to kameralna sztuka oparta na oryginalnym tekście Aleksandra Puszkina w tłumaczeniu Juliana Tuwima. Premiera – **10 IX** w Teatrze Arlekin. Spektakl, który powstał w koprodukcji z festiwałem Łódź Czterech Kultur, pokazuje dzieciom, jak bardzo może zmienić się każdy z nas, dążąc do władzy i bogactwa. Ile można stracić, a co zyskać. Uczy też dokonywania odpowiednich wyborów. Reżyseria i adaptacja – Maja Garmulewicz (PWSFTViT), scenografia – Katarzyna Rynkiewicz, opracowanie muzyczne – Michał Makulski. *

Dziwadło dla dzieci

Teatr Pinokio zaprasza **16 IX** na premierę „**Przygód Pędrka Wyrzutka**” na podstawie powiastki filozoficznej dla dzieci napisanej przez Stefana Themersona. Pędrak to dziwadło, mieszaniec odrzucony przez inne stworzenia, który wyrusza na poszukiwanie swojej tożsamości. Uczy się niezależnego myślenia i zaczyna rozumieć, że świat można widzieć na różne sposoby. Historia będzie opowiedziana z perspektywy twórców tej postaci – Franciszki

(autorki ilustracji) i Stefana Themersonów (autora tekstu), awangardowych artystów (zagrają ich Danna Kołaczek i Krzysztof Ciesielski). Spektakl dla widzów w wieku powyżej 9 lat.

Reżyseria – Ewa Maria Wolska (to jej dyplom na Wydziale Sztuki Lalkarskiej w Białymstoku), scenografia – Aleksandra Starzyńska (absolwentka ASP w Warszawie), muzyka – znany z duetu SzaZa Patryk Zakrocki. *

Wariacje na temat Reymonta

Pod taką nazwą w Aleksandrowie Łódzkim odbywa się festiwal poświęcony życiu i twórczości polskiego noblisty ze szczególnym uwzględnieniem jego obecności w województwie łódzkim.

W programie trzy wycieczki autokarowe prowadzone przez Piotra Machlańskiego (jedna do miejsc z planu „Ziemi obiecanej”, pozostałe w miejsca związane z pisarzem; szczegóły – 609190211). Poza tym: **4 IX** – spotkanie „Łódzkie szlaki Reymonta” prowadzone przez Ryszarda Bonisławskiego (w bibliotece, pl. Kościuszki 12), **29 IX** – „Malowanie Reymonta”, wielopokoleniowa zabawa literacko-plastyczna (w bibliotece), **2 X** – „Miasto wielu kultur, miasto wielu twórców. Łódź Reymonta i Wajdy” – wykład filmoznawcy dr Kamili Żyto (w MDK w Aleksandrowie Łódzkim, ul. 1 Maja 17/19). Na finał – **7 X** – „Wariacje na temat Reymonta” w bibliotece. Odbędą się też wernisaże wystaw: obrazów pt. „Malowanie Reymonta” i zdjęć pt. „Ziemia obiecana okiem współczesnego człowieka”, koncert muzyki filmowej w wykonaniu zespołu kameralnego Befane i konkurs wiedzy o Reymoncie. Festiwal organizuje Biblioteka Publiczna im. Jana Machulskiego w Aleksandrowie Łódzkim przy wsparciu Łódzkiego Domu Kultury w ramach grantowej „współorganizacji projektów kulturalnych województwa łódzkiego 2017”. *

Zmarł Piotr Bikont

Ceniony reżyser teatralny, popularny krytyk, tłumacz literatury, autor filmów i książek, działacz opozycji niepodległościowej w PRL i barwna postać łódzkiego środowiska artystycznego, **Piotr Bikont**, zginął 27 czerwca w wypadku samochodowym. Pochowany został 6 lipca na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Więcej o nim – na str. 30. *

Pszoniak w fabrycznej operze

W niedzielę **24 IX** w Teatrze Wielkim odbędzie się specjalny koncert, podczas którego będą rywalizować finaliści konkursu kompozytorskiego na operę „Człowiek z Manufaktury”: Katarzyna Brochocka i Rafał Janiak. Wysłuchamy I aktu w wersji estradowej. W koncercie wezmą udział soliści, chór i orkiestra pod dyrekcją Wojciecha Rodka. W głównych partiach wystąpią: Małgorzata Walewska (Zofia), Stanisław Kierner (Poznański w kompozycji Rafała Janiaka), Aleksander Kunach (Poznański w kompozycji Katarzyny Brochockiej) i Wojciech Pszoniak (Przybysz). Libretto opery, inspirowane życiem Izraela Poznańskiego, napisała Małgorzata Sikorska-Miszczuk. Do udziału w konkursie, którego mecenasem jest Manufaktura, zgłosiło się 40 kompozytorów z Polski, Hiszpanii, Iranu, USA i Włoch. W finałowej rozgrywce biorą udział ci wybrani przez jury pod przewodnictwem Krzysztofa Pendereckiego (Rafał Janiak) i publiczność (Katarzyna Brochocka). Zwycięzca otrzyma 45 tys. zł. Prapremiera odbędzie się w Teatrze Wielkim w listopadzie 2018 roku. W maju 2019 r. w Manufakturze zostanie zaprezentowana wersja plenerowa opery. *

Zagraj z Urbaniakiem

Kolejną edycję **Urbanator Days** w Klubie Wytwórnia zaplanowano na **11-12 IX**. Pierwszy dzień to bezpłatne warsztaty, które poprowadzą muzycy

zespołu Urbanator: Michał Urbaniak – skrzypce/saksofon, Troy Miller – perkusja, Femi Temowo – gitara, Otto Williams – bas, Marek Pędziwiatr – klawisze, Michael „Patches” Stewart – trąbka, Patrycja Zarychta – wokół i Andy Ninvalle – wokół/rap. **12 IX** odbędzie się koncert gościa specjalnego – wrocławskiej grupy Eabs oraz Urbanatora, poza tym jam session z Michałem Urbaniakiem. Szczegóły i zapisy na www.urbanatordays.com. *

Kayah, Bregović, Rodowicz

Album „Kayah i Bregović” z 1999 r. sprzedał się w ponadmilionowym nakładzie i zdobył wiele nagród. W 2016 r. duet zagrał wspólnie kilka utworów podczas koncertu serbskiego kompozytora i muzyka w Warszawie, co wzbudziło wielkie zainteresowanie publiczności. Artyści zdecydowali się na przedłużenie trasy koncertowej. Jest na niej także łódzki Klub Wytwórnia, gdzie **Kayah i Goran Bregović** zagrają **14 IX**.

Z kolei **23 IX** w Wytwórni wystąpi **Maryla Rodowicz** w ramach trasy „Diva Tour”. Usłyszymy jej największe przeboje i utwory z najnowszej płyty. *

Łódź Miastem Kobiet – Alternatywa

Festiwal pod tą nazwą odbędzie się w dn. **15-24 IX** w Akademickim Ośrodku Inicjatyw Artystycznych. W programie m.in.: finał konkursu Łódź Miastem Talentów, spektakle „Ławeczka”, „Lilka, cud miło-

Poznaj się bliżej z kulturą



We wrześniu startuje kolejny projekt Łódzkiego Domu Kultury – „**Łódzkie pełne kultury**”, który przybliży ofertę łódzkich instytucji kulturalnych. Mieszkańcy mniejszych miejscowości nie zawsze mogą korzystać, tak często jak by chcieli, z propozycji kulturalnych większych miast. ŁDK wychodzi naprzeciw ich potrzebom, zapraszając do udziału w projekcie uczniów i nauczycieli

z 10 miast w regionie (z Opoczna, Radomska, Bełchatowa, Zduńskiej Woli, Sieradza, Kutna, Tomaszowa Mazowieckiego, Piotrkowa Trybunalskiego, Skierniewic, Tuszyna). Zasadniczą część projektu stanowią warsztaty prowadzone przez muzyków i animatorów Filharmonii Łódzkiej oraz edukatorów Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego i Muzeum Sztuki. Uczniowie poznają m.in. tajniki gry na wiolonczeli i perkusji, posłuchają o historii ubioru, pieniądza czy o ginących zawodach. Przekonają się, jak żyli ich przodkowie w wiejskiej chacie sto lat temu. Wezmą też udział w warsztatach opartych na „Teorii widzenia” Władysława Strzemińskiego. Nauczyciele i animatorzy poznają m.in. elementy muzykoterapii i arteterapii. Zajęcia będą się odbywały do listopada. Na finał zaplanowano wizyty w muzeach i koncert w filharmonii. Projekt został dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zapisy na warsztaty są prowadzone przez lokalne instytucje kultury. *

ści”, „Żmija”, „Woman Power, czyli św. Hildegarda z Bingen”, spotkanie z Ignacym Karpowiczem, performatywne czytanie „Soñki”, warsztaty i koncerty. Czytaj na str. 48. *

Ponad podziałami

Przed nami 40. **Łódzkie Spotkania Teatralne** organizowane przez Łódzki Dom Kultury pod hasłem „Teatr ponad podziałami”. Na tę okazję zostaną przygotowane trzy produkcje, odbędą się też: forum i spotkania artystów z publicznością. Początek **23 IX** w Opocznie (spektakl Teatru Biuro Podróży „Silence/Cisza w Troi”), a kolejne pokazy w Radomsku, Bełchatowie, Kutnie, Piotrkowie Trybunalskim, Tomaszowie Mazowieckim i Łowiczu. Finał – w Łodzi w dniach 1-3 XII.

O historii ŁST czytaj na str. 38. *

Róża w Krainie Czarów

43. edycja **Święta Róży** w Kutnie w dn. **8-10 IX** nawiązuje do słynnej powieści Lewisa Carrolla. Wszystko zacznie się od otwarcia największej w Polsce Wystawy Róż i Aranżacji Florystycznych. Towarzyszyć jej będą jarmark, kiermasz, koncerty i prezentacje artystyczne na trzech scenach. Podczas uroczystego otwarcia Święta Róży (8 IX) na Placu Piłsudskiego poznamy tegoroczną Królową Róż, a wspólną zabawę poprowadzą Hanna Śleszyńska i Piotr Gąsowski z zespołu Tercet czyli Kwartet. Wieczór zakończy spektakl muzyczny „Ciao Ciao Bambina”. W sobotę i w niedzielę na tej scenie zaprezentują się m.in. Maraquja Music & Dance Show, Mamadou & Sama Yoon, Zespół Estradowy Kalinka, Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Kutnowskiej, Galicia Folk Band, Makabunda. Natomiast na

stadionie wystąpią gwiazdy – Future Folk, Patrycja Markowska (9 IX), Lao Che i Kult (10 IX). *

Sport i polityka



Oto brązowy medal, który na olimpiadzie w Berlinie w 1936 r. w rzucie oszczepem zdobyła Maria Kwaśniewska-Maleszewska. Lekkoatletka została też ukazana w dokumencie „Olimpiada” przez Leni Riefenstahl, nowatorską reżyserkę znaną z propagandowych nazistowskich filmów. Medal i dziesiątki innych eksponatów ze zbiorów Oddziału Sportu i Turystyki Muzeum Miasta Łodzi można oglądać **do 1 X** na wystawie „**Ocalić od zapomnienia...**”, która pokazuje, jak rodził się sport w wielonarodowej Łodzi i jak odbijała się w nim burzliwa historia kraju. *

Krajobraz dziedzictwa

Łódzki Dom Kultury zachęca do udziału w kolejnych, zaplanowanych na **9-10** i **16-17 IX** **Europejskich Dniach Dziedzictwa**. Hasłem przewodnim 25. EDD jest: „Krajobraz dziedzictwa – dziedzictwo krajobrazu”. Organizatorzy chcą zaprezentować go jako zapis działalności wielu pokoleń naszych przodków oraz pokazać fenomen krajobrazowy ziemi łódzkiej, na który składają się z jednej strony intrygujące aglomeracje miejskie, a z drugiej wiejska malowniczość. W ponad 30 miejscach województwa łódzkiego poprzez wystawy, gry terenowe, rajdy, wycieczki, koncerty, recitale zostanie zwrócona uwaga na potrzebę uporządkowania przestrzeni i zachowanie ładu oraz szacunku dla środowiska. *

„Tajemnica Wesolego Miasteczka”

To propozycja dla widzów w wieku przedszkolnym. Dwa wesole Misie Pty-sie przeżywają wiele niezwykłych przygód, poznając nowych przyjaciół, a Wesole Miasteczko odkrywa przed nimi swoje najpiękniejsze tajemnice. Bajkowy, barwny i wesoly spektakl realizowany jest w rzadkiej technice pacynek, a na maluchy czekają intrygi, gonitwy i prawdziwe czary. Cena biletu: **18 zł**.

TEATR ARLEKIN

„Tajemnica

Wesolego Miasteczka”

24 IX, godz. 12

Cena biletu z kuponem: dwa bilety po 15 zł każdy

Należy przyjąć z wyciętym kuponem
Wymagana rezerwacja miejsc:
BOW 42 632 58 99

Nasz człowiek w Kassel

Adam Szymczyk – kurator urodzony w 1970 r. w Piotrkowie Trybunalskim i przez wiele lat mieszkający w Łodzi – jest dyrektorem artystycznym **documenta 14**. Documenta to najbardziej prestiżowa impreza na świecie prezentująca sztukę współczesną – od 1955 r. odbywa się co pięć lat w Kassel w Niemczech. Tegoroczna edycja trwa **do 17 IX**.

Szymczyk – który od 2003 r. kieruje Kunsthalle w Bazylei i słynie z przygotowywania wystaw artystów nieznanymi w międzynarodowym świecie sztuki – został wybrany spośród trzech kandydatów. *

W świat przez Holandię

Holenderska wytwórnia Challenge Records **8 IX** wyda na całym świecie „The Truth”, najnowszą płytę łódzkiego okołojazzowego **Tubis Trio**. Dwaj członkowie grupy: Maciej Tubis i Paweł Puszczalo są pedagogami Akademii Muzycznej w Łodzi. Nowe utwory można będzie usłyszeć **9 X** na Wieczorze Muzycznym w AM, dzień później zaplanowano promocyjny koncert w Filharmonii Łódzkiej. A już **10 IX** Tubis Trio wystąpi z nowym materiałem na żywo w radiowej Trójce.

Także we wrześniu ukaze się płyta łódzkiej **Grohm Orchestra** pt. „Klasyka polskiej rozrywki”. Utwory m.in.: Maanam, Lombardu, Perfectu, Dżemu, Czesława Niemena, Marka Grechuty, Maryli Rodowicz i Mieczysława Fogga, na skład orkiestry zaaranżował Krzysztof Herdzin – kompozytor, pianista, dyrygent, multiinstrumentalista, producent. Gościnnie wystąpili: sopranistka Aleksandra Borkiewicz i raper Adam „Green” Ciesielski. *

Ogrodnicy świętują

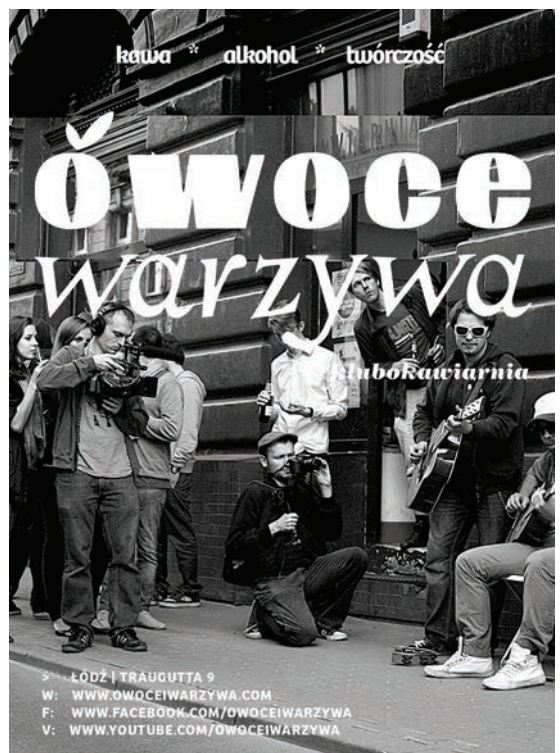
Paradę **16 IX** rozpocznie się już po raz czterdziesty **Skarniewickie Święto Kwiatów Owoców i Warzyw**. Organizatorzy zapraszają do odwiedzenia targów ogrodniczych, mistrzostw florystycznych i plastycznych wystaw tematycznych. W ciągu dwóch dni na rynku zaprezentują się gwiazdy polskiej estrady i kabaretu – m.in. Power Play, Defis, Dawid Kwiatkowski, Krzysztof Zalewski, Kult, Inna (16 IX), Kabaret Smile, Mariusz Kałamaga, Katarzyna Pakosińska oraz Natalia Nykiel, Sylwia Grzeszczak, Lady Pank, C-BooL, Burak Yeter (17 IX). *

Rubinstein po raz piątą

Yulianna Avdeeva, Sergei Babayan, Federico Colli, Kirill Gerstein, Aleksander Korsantia, Paweł Waka-recy, Tomek Ritter, Jakub Kuszlik, Denis Zhdanov, a także orkiestry symfoniczne Filharmonii Częstochowskiej i Filharmonii Łódzkiej oraz Stradivari Quartet ze Szwajcarii to goście **V Rubinstein Piano Festival – Międzynarodowego Festiwalu Muzycznego im. Artura Rubinsteina**, który odbędzie się w dniach **16-21 X** w Łodzi. W tym roku przypada 130. rocznica urodzin i 35. rocznica śmierci artysty. www.arturrubinstein.pl *

Wrażliwi na piękno

Bałucki Ośrodek Kultury „Na Żubardzkiej” już po raz 17. zaprasza dzieci i młodzież do udziału w Konkursie Fotograficznym „**Lato, lato zostań dłużej**”. Jego celem jest m.in. rozwijanie umiejętności analitycznego obserwowania otoczenia. Prace należy dostarczyć **do 20 X**. Przewidziano warsztaty fotograficzne w plenerze – 8 i 15 X. Rozstrzygnięcie i otwarcie wystawy pokonkursowej – 18 XI. www.bok.lodz.pl. *



Uszy na produkcję

Michael Nyman będzie główną gwiazdą 9. edycji Międzynarodowego Festiwalu Producentów Muzycznych Soundedit, który odbędzie się w Łodzi w dniach 26-29 października. Twórca muzyki filmowej, oper i koncertów orkiestrowych, pianista, dyrygent, a także fotograf i filmowiec wystąpi ostatniego dnia ze swym zespołem w Filharmonii Łódzkiej. Przed koncertem kompozytor – znany przede wszystkim ze współpracy z Peterem Greenawayem („Kontrakt rysownika” czy „Kucharz, złodziej, jego żona i jej kochanek”) oraz jako autor muzyki do „Fortepianu” Jane Campion – w Fabryce Sztuki zaprezentuje instalację dźwiękową „NYman z kamerą filmową”.

Od ponad 30 lat Brytyjczyk koncertuje z zespołem Michael Nyman Band. Grupa jest dla artysty laboratorium, w którym sprawdza swoje muzyczne pomysły. Wśród jego dokonań w dziedzinie muzyki filmowej warto wymienić ścieżki do takich dzieł, jak: „Koniec romansu” Neila Jordana, „Wonderland”, „Tristram Shandy: Wielka ściema” i „The Trip” Michaela Winterbottoma oraz „Gattaka – szok przyszłości” Andrew Niccola. Do jego najbardziej znanych oper należą: „Człowiek, który pomylił żonę z kapeluszem”, „Facing Goya” czy „Mężczyzna i chłopiec: Dada”. Michael Nyman tworzył również muzykę baletową dla najwybitniejszych choreografów. Podczas gali 28 października w Klubie Wytwórnia otrzyma nagrodę „Człowieka ze Złotym Uchem” za „szczególną wrażliwość muzyczną”.

Statuetki „za wybitne dokonania w dziedzinie produkcji muzycznej” otrzymają z kolei: Gary Numan – legenda muzyki elektronicznej, Marek Biliński – mistrz i pionier tego gatunku nad Wisłą oraz Tony Visconti – muzyk i producent trzynastu albumów Davida Bowie.

Numan, z charakterystycznym wokalem, podczas koncertu w Wytwórni 27 października będzie promował swoją najnowszą płytę „Savage”. Tego dnia wystąpi również polski duet nu jazzowy Skalpel, który przetwarza nagrania z lat 60. i 70. Marek Biliński, wykorzystujący najnowsze oraz klasyczne elektroniczne instrumenty klawiszowe, zagra spe-



FOTO: MATERIAŁY PRASOWE

Gary Numan

cialny koncert przed sobotnią galą. Natomiast po gali wystąpi zespół The Residents, ikona muzyki eksperymentalnej. Artyści, którzy mają na koncie przełomowe dokonania w dziedzinie elektroniki, tranc'e'u, punku czy industrialu, nigdy nie zdradzili swojej prawdziwej tożsamości – zawsze noszą męski i kostiumy. Na koniec wieczoru na scenie pojawi się zespół Holy Holy, założony przez Woody'ego Woodmanseya – perkusistę formacji Spider from Mars, koncertującego z Davidem Bowie w latach 1970-1973 – oraz wspomnianego już Tony'ego Viscontiego. Holy Holy podczas koncertów wykonują w całości album „The Man Who Sold The World” (1970), trzecią studyjną płytę Davida Bowie, lub „The Rise and Fall of Ziggy Stardust and The Spiders From Mars” (1972), piąty krążek artysty.

Gościem festiwalu będzie także producent płyt Depeche Mode (i współautor ich sukcesów) – Daniel Miller. Jest założycielem i prezesem Mute, jednej z najbardziej innowacyjnych wytwórni muzycznych na świecie. Po koncercie Gary'ego Numana zaprezentuje dj-ski set. Miller zaprosił na festiwal swojego wieloletniego przyjaciela Briana Griffina, który w latach 70 i 80. XX wieku fotografował zespoły i muzyków. Podczas Soundedit odbędzie się premiera jego nowej książki „Pop”, zawierającej wiele zdjęć nigdy wcześniej niepublikowanych, w tym takich gwiazd jak: The Clash, Depeche Mode, Iggy Pop, Kate Bush. Materiał został zebrany z ponad 160 sesji. *

W drodze do Miasta Filmu

Bogdan Sobieszek

Złożona w połowie czerwca aplikacja w sprawie przyjęcia Łodzi do Sieci Miast Kreatywnych UNESCO i przyznania tytułu Miasta Filmu, w lipcu została zaakceptowana pod względem formalnym. Teraz trwa opiniowanie merytoryczne. Swoją ocenę wystawiają Miasta Filmu oraz eksperci UNESCO w centrali w Paryżu. Decyzja ma zostać ogłoszona do końca października.

Agenda Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury stworzyła Sieć Miast Kreatywnych wyróżnionych tytułem w jednej z siedmiu dziedzin: rzemiosła artystycznego i sztuki ludowej, sztuki mediów, filmu, wzornictwa, gastronomii, literatury lub muzyki. Spośród polskich miast do sieci UNESCO należą: Kraków, od 2011 roku Miasto Literatury, oraz Katowice, od 2015 roku Miasto Muzyki.

Nikt nie zna nazwisk ekspertów. Nie ma możliwości kontaktowania się z nimi – autorzy aplikacji nie mogą być przesłuchiwanymi, wizytowani, nie można zaprosić ekspertów do Łodzi. Pracują anonimowo w centrali w Paryżu. Podobno o przyjęcie do sieci ubiega się kilkaset miast. Nie wiadomo, ile z nich chce być Miastem Filmu. Wiadomo, że może nim zostać więcej niż jeden chętny. Podczas ostatniego naboru dwa lata temu do sieci przyjęto 47 miast.

– *Miasta kreatywne są bardzo przychylne Łodzi, zależy im, żeby sieć się rozrastała* – tłumaczy Rafał Syska, szef Narodowego Centrum Kultury Filmowej, które jest odpowiedzialne za przygotowanie aplikacji. – *To jednak niczego nie przesądza, przy poprzednim naborze jedno z miast w Japonii miało pozytywną ocenę miast kreatywnych, ale nie zyskało akceptacji ekspertów.*

Przedstawiciele miast kreatywnych mogą odwiedzić Łódź. Na pewno przyjedzie David Wilson z angielskiego Bradford, nieformalnego lidera tej grupy, które było bardzo pomocne w przygotowaniu aplikacji. – *David Wilson ma nam jeszcze dużo do powiedzenia* – dodaje Rafał Syska. – *Pokażemy*

mu oczywiście Narodowe Centrum Kultury Filmowej i EC1, ale oprowadzimy go również po łódzkich instytucjach filmowych.

Kraków i Katowice odmiennie realizują swoją misję wynikającą z obecności w sieci UNESCO. Katowice tak mocno skupiły się na sprawach muzycznych, że przedstawiciele innych dziedzin czują się pokrzywdzeni. Dyrektor Syska sugeruje, że to nie jest najsensowniejsza droga. Kraków też nastawił się na literaturę, ale tam pozostałe dziedziny są na tyle mocne, że im to nie szkodzi. Oprócz tego jest tam wiele działań edukacyjno-artystycznych koordynujących przedsięwzięcia z różnych dziedzin. Służy temu na przykład świetnie pomyślana strona internetowa – żeby nie wchodzić sobie w terminy, dzielić się doświadczeniem, podejmować wspólne inicjatywy. Jest też instytucja koordynująca – Krakowskie Biuro Festiwalowe, które jednak nie narzuca innym swojej polityki czy planów.

Miasto Filmu nie otrzymuje żadnych pieniędzy od UNESCO, ale tytuł wiąże się z jedną z najbardziej pozytywnie postrzeganych marek na świecie. Rafał Syska i Katarzyna Bienkiewicz, która koordynowała przygotowanie aplikacji, nie potrafią na tym etapie wskazać, ile będzie kosztowało Łódź zdobycie tytułu, czyli realizacja projektów zapisanych we wniosku. – *Nie chcemy nikomu odbierać chleba* – podkreśla Katarzyna Bienkiewicz. – *Zamierzamy wykorzystać, wzmocnić i integrować to, co się w Łodzi dzieje w przestrzeni filmu. To są często przedsięwzięcia, które mają już zapewnione finansowanie.*

UNESCO podkreśla, że podstawowym celem obecności w sieci jest korzyść mieszkańców, rozwój społeczności poprzez działania kulturalne koncentrujące się wokół filmu.

– *Pamiętajmy, że co prawda tytuł przyznawany jest bezterminowo, ale raz na cztery lata trzeba przejść weryfikację, zdać raport z tego, jak są realizowane zawarte w aplikacji projekty* – wyjaśnia Rafał Syska. *



mieszkają sąsiedzi, którzy unikają się nawzajem, bo żyją inaczej, wierzą w co innego i pochodzą z różnych miejsc. Pewnie nigdy nie zamieniliby słowa, gdyby nie przypadek, który zbliżył ich do siebie. Planowana premiera 8 IX

„**The Square**”, dramat, Dania, Francja, Niemcy, Szwecja, reż. Ruben Östlund, obsada: Claes Bang, Elisabeth Moss. Nagroda dla najlepszego filmu w Cannes. Christian jest dyrektorem prestiżowego muzeum sztuki nowoczesnej. Podczas przygotowań

do premiery instalacji „The Square”, z którą wiąże ogromne nadzieje, utrzymanie swojego starannie pielęgnowanego wizerunku okaże się dla niego nie lada wyzwaniem. Planowana premiera 15 IX

„**Na pokuszenie**”, dramat, USA, reż. Sofia Coppola, obsada: Colin Farrell, Nicole Kidman, Kirsten Dunst, Elle Fanning. Film nagrodzony w Cannes za reżyserię. Wojna secesyjna widziana oczami kobiet. Ranny żołnierz Północy John McBurney trafia do żeńskiej szkoły z internatem na Południu. Mężczyzna wraca do zdrowia i nawiązuje romanse z mieszkającymi tam kobietami, co prowadzi do zawiści i sporów. Planowana premiera 1 IX

„**Powiernik królowej**”, dramat, USA, Wielka Brytania, reż. Stephen Frears, obsada: Judi Dench, Ali Fazal. Historia niezwykle przyjaźni, jaka połączyła brytyjską królową Wiktorię z Abdulem Karimem, indyjskim muzulmaninem, który towarzyszył jej i służył przez ostatnie 15 lat panowania. Planowana premiera 15 IX

„**Tanna**”, melodramat, Australia, Vanuatu, reż. Martin Butler, obsada: Mungau Dain, Marie Wawa. Film oparty na prawdziwej historii. Para kochanków z wulkanicznej wyspy Tanna w Oceanii chce być razem na przekór woli plemiennej starszyny. Planowana premiera 1 IX, w Szpulce 2-7 IX

„**Ptaki śpiewają w Kigali**”, dramat, Polska, reż. Krzysztof Krauze, obsada: Jowita Budnik, Eliane Umuhire. Polska ornitolog pracująca w Rwandzie ratuje młodą dziewczynę z plemienia Tutsi. Umożliwia ocalonej ucieczkę do Polski. Po przylocie do kraju kobiety próbują otrząsnąć się z koszmarnych przeżyć. Planowana premiera 22 IX, czytaj na str. 43

„**Safari**”, dokumentalny, Austria, reż. Ulrich Seidl. Reżyser wraca do Afryki – ostatnim razem był tu, realizując fabułę „Raj: miłość” o seksturystyce białych kobiet. Tym razem portretuje austriackich myśliwych zażywających uroków mordowania zwierząt w rezerwacie. Planowana premiera 8 IX

„**Maudie**”, romans, Irlandia, Kanada, reż. Aisling Walsh, obsada: Sally Hawkins, Ethan Hawke. Opowieść o romansie pomiędzy samotnikiem a kruchą, ale pełną energii kobietą – Maud Lewis – uważaną za jedną z najważniejszych kanadyjskich malarek. Planowana premiera 29 IX

„**Konstytucja**”, komedia, Chorwacja, Czechy, Macedonia, Słowenia, reż. Rajko Grlić, obsada: Nebojša Glogovac, Dejan Aćimović. W jednym budynku

Mamy 10 zaproszeń do kina Szpulka w Łódzkim Domu Kultury dla Czytelników, którzy do 5 IX jako pierwsi skontaktują się z nami (kalejdoskop@ldk.lodz.pl), podając nazwisko, adres i numer telefonu. Po odbiór zaproszeń należy zgłosić się z aktualnym egzemplarzem „Kalejdoskopu”.



Sen – praca



Andrzej Poniedziałki

I po. I po wakacjach. I taka próba niepocieszenia.

*Pomiędzy byciem kielkiem ledwie
A jakąś nadzieją wysokopienną
Bóg, w swojej trosce o nas
Wymyślił
I wdrożył CODZIENNOŚĆ
Codziennie, solennie
przyrzeka się nam
że Słońce – poranny
ten przez noc – przebiśnieg
jak wschodzi
tak zajdzie –
– przyrzeka się nam
i rzeczywiście
Codziennie, codziennie
Jednakże niezmiennie nie o mnie ubiega się świat
A raczej – o nie mnie
I zresztą wzajemnie*

*Wschód Słońca –
– spod kołdry wschodzimy i my
i zachód i kołdra pod brodę*

*Żyjemy na kreskę
– tę kreskę, ten myślnik
co łączy wschód Słońca
ze Słońca zachodem*

*By zasnąć pod dachem
Błogo i z małym strachem
Nabiedzić się trzeba
Natrudzić...
By zasnąć
I tylko po to
Żeby się znowu obudzić*

*I praca za sen?
Za miskę snów?
Praca i sen?
Sen – praca, sen – praca,
sen – praca, sen – praca?
... jeżeli jest tak, od tylu już lat
to musi się jednak opłacać...*

Anita Lipnicka: Chcę zostawić ślad w duszach



– Dziś sława stała się celem samym w sobie, ludzie są znani z tego, że są, nie dlatego, że coś sobą reprezentują. Liczy się obecność w mediach, liczba „lajków” na portalach, czy sta statystyka. Żadna treść intelektualna czy emocjonalna – mówi ANITA LIPNICKA, która wystąpi na 8. festiwalu Łódź Czterech Kultur.

Justyna Muszyńska-Szkodzik: – Podczas festiwalu Łódź Czterech Kultur wystąpi pani na koncercie „Cohen i kobiety”. Jak postrzega pani rolę kobiecego głosu w oryginalnych aranżacjach Leonarda Cohena?

Anita Lipnicka: – Cohen kochał kobiety. Poświęcił im wiele miejsca w swojej twórczości. Podziwiał je, wielbił, był piewą ich fizycznej urody oraz złożonej

i tajemniczej natury. Nikt tak jak on nie pisał o miłości, która często w jego tekstach przybierała formę misterium, balansując na granicy pomiędzy tym, co święte i grzeszne. Pisał o kobietach i do kobiet z męskiego punktu widzenia, dlatego niezwykle ciekawym eksperymentem wydaje się oddać głos właśnie paniom, by zinterpretowały po swojemu jego teksty.

Jakie piosenki barda z Montrealu pani zaśpiewa?

– Nad aranżacją koncertu czuwa Leszek Biolik, to on wychodził z propozycjami utworów dla poszczególnych wykonawczyń. Mnie przypadła w udziale interpretacja jednej ze sztandarowych piosenek Cohena. Zaśpiewam „Słynny niebieski prochowiec”, czyli poruszającą historię miłosnego trójkąta, tekst napisany w formie listu do utraconego przyjaciela, z którym jego autora poróżniła miłość do tej samej kobiety. Jest to dla mnie o tyle szczególna piosenka, że dzięki niej poznałam niegdyś twórczość Cohena. Usłyszałam ją jako pierwszą, gdy byłam bardzo młoda. Wzruszyła mnie do łez, choć wtedy nie znałam nawet języka angielskiego!

Cohenowski koncert jest częścią festiwalu odwołującego się do zgodnej koegzystencji wielu nacji, kultur, religii. Jak należy komunikować inność? Muzyka może w tym pomagać?

– Idea tego koncertu jak najbardziej wpisuje się w temat szeroko pojętej tolerancji. Sam

Cohen często w swej twórczości sięgał po wątki religijne, odwołując się naprzemiennie do judaizmu i chrześcijaństwa. Dla niego jednak sacrum w poetycki sposób mieszało się z profanum, tym co ludzkie i dalekie od świętości. Przymierzając się do interpretacji tekstu piosenki „Słynny niebieski prochowiec”, postanowiłam niczego nie zmieniać w tekście. Śpiewam więc w pierwszej osobie, jako kobieta, do mężczyzny, który skradł kiedyś serce... mojej kobiety. W tym sensie można powiedzieć, że wcieliłam się w postać homoseksualną. Zrobiłam to świadomie, uważając, iż taki zabieg pozwala na szerszą interpretację. Miłość bowiem jest jedna, bez względu na płęć bohaterów.

Najnowsza pani płyta „Na osi czasu” to zapis zarejestrowanego w Łodzi koncertu z największymi przebojami. Jak udało się zamknąć ponad 20 lat działalności artystycznej w krótkiej top liście?

– To nie było łatwe zadanie. 23 lata na scenie w różnych konfiguracjach i gatunkach muzycznych, to mnóstwo doświadczeń i materiału, który trudno zmieścić w półtorej godziny. Przygotowując koncert, kierowałam się zasadą prawdy – wzięłam na warsztat piosenki, które nadal czuję i potrafię w nich przenieść żywe emocje. Nie wszystkie wytrzymały próbę czasu. Ale udało się zebrać kilkanaście takich, które w nowych interpretacjach i z dzisiejszej perspektywy zabrzmiały na scenie wiarygodnie. Cała trasa „Na osi czasu” była dla mnie niezwykle wzruszającym przeżyciem, które można przyrównać do odwiedzin ważnych miejsc z przeszłości lub do oglądania albumu pełnego starych fotografii i wspomnień.

Skoro o tym mowa, w czerwcu zagrała pani w rodzinnym Piotrkowie Trybunalskim w ramach trasy promującej ostatnią płytę. Czuje się tam pani jak u siebie w domu?

– W Piotrkowie wciąż mieszka moja mama, z tego względu nadal wiele mnie łączy z tym miastem. Muszę jednak przyznać, że najtrudniej gra się w domu, przed publicznością pełną znajomych, ludzi, którzy kojarzą cię z przeszłości, zanim stałaś się tak zwaną „gwiazdą”. Jest w tym coś obnażającego, nie da się niczego udawać.

Jak wspomina pani dzieciństwo w Piotrkowie?

– Z przerażeniem zauważam, że ważne dla mnie miejsca po prostu znikają z mapy miasta! Stara knajpa Ormianin na starówce, do której uciekałam na wagary, już nie istnieje. Kino Hawana, gdzie jako dziecko chodziłam na poranki i na pierwsze poważne filmy, gdy byłam nastolatką, zostało zburzone kilka lat temu. Jednak dawny Wojewódzki Dom Kultury, w którym grałam próby z moim pierwszym zespołem, wciąż prężnie działa, tam dałam ostatni koncert. Budynek został pięknie odremontowany, za moich czasów tynk się z niego sypał, ściany się rozpadały. Dzisiaj jest to już inne miasto, nie takie „moje”. Należy do nowego pokolenia. Ale sentyment pozostał.



Foto: JACEK POREMBA

Podobno to starszy brat Arek, który też jest muzykiem, namówił panią do śpiewania...

– Po części to jego zasługa. On mnie zaciągnął na scenę. Sam należał do lokalnej grupy teatralnej, gdy byliśmy w liceum, i jakoś tak wyszło, że mnie wkręcił w artystyczne klimaty. Razem byliśmy chwilę w krakowskim kabarecie Grupa Rafała Kmity, a kilka lat temu wystąpiłam na płycie jego formacji Voice Band, śpiewając piosenki z lat 30.

Singel „Ptasiek”, wydany w lipcu 2016 roku, zapowiada pani najnowszą płytę. Jaka ona będzie?

– Już niebawem pojawi się kolejny singel „Z miasta”, też zapowiadający płytę. Album ukaże się jesienią, w całości nagrany w Polsce z moim stałym zespołem The Hats, z którym występuję od ponad dwóch lat. Płyta będzie przesiąknięta rootsowymi, folkowymi klimatami z wpływami bluesa i hippisowskimi, akustycznymi brzmieniami. Moje ostatnie dwa solowe wydawnictwa były dość introwertyczne, liryczne. Teraz przyszła pora na kolor zielony – dużo krajobrazów, odniesień do natury, przyrody. Może za sprawą tego, iż w całości powstawała nad jeziorem, w głuszy, z dala od miejskiego zgiełku.

O „Ptaśku” powiedziała pani, że to opowieść „o czystości uczuć i naiwności prawdy, która zawsze znajduje drogę, by wędrować dalej, niczym choroba zakaźna przenoszona z serca do serca”. Wierzy pani w „zarazanie się” dobrem, prawdą, pięknem?

– Oczywiście. Uważam, że przychodzimy na świat po to, aby dzielić wspólne chwile, inspirować się wzajemnie, brać i dawać coś od siebie w zamian. Każde spotkanie jest po coś, nie ma przypadków.

Znana jest pani słabość do Londynu. Większość poprzednich płyt nagrała pani w Wielkiej Brytanii...

– Nie ma co ukrywać, że kolebka muzyki popularnej to Stany Zjednoczone i Anglia. Tam wydarzyło się i dzieje nadal wszystko, czym inspirowa się reszta świata. Muszę przyznać, iż mimo moich bliskich związków z Londynem i tak muzycznie bardziej kocham to, co płynie z USA. Jestem wielką fanką nurtu americana, który czerpie z muzyki źródła. Bliżej mi też do amerykańskiej szkoły nagrywania muzyki folkowej – na brudno, sto procent live, bez

postprodukcyjnych zabiegów upiększających. Anglia jest pod tym względem bardziej zachowawcza, estetyczna.

Z kolei cała Polska śpiewała przeboje „Piosenka księżycowa”, „Zabij mnie” czy „Pocałuj noc” Varius Manx. Byliście sławni. Jaki ma pani dziś stosunek do popularności?

– Mam wrażenie, że zmieniała się natura popularności. Ja zaczynałam w czasach, kiedy na dobrą sławę trzeba było sobie zapracować, była ona raczej wynikiem, skutkiem ubocznym artystycznych działań. Chęć wyrażenia siebie była motywacją przewodnią śpiewania, nagrywania muzyki. Dziś jest inaczej. Sława stała się celem samym w sobie, ludzie są znani z tego, że są, nie dlatego, że coś sobą reprezentują. Liczy się obecność w mediach, liczba „lajków” na portalach społecznościowych, czysta statystyka. Żadna treść intelektualna czy emocjonalna. Model zupełnie mi obcy. Czasem czuję się jak odmieniec.

Płyty Varius Manx z pani udziałem – „Emu” i „Elf” – sprzedały się w ponad milionie egzemplarzy. Teraz showbiznes bardzo się zmienił – ktoś ma swoje pięć minut i zaraz znika w tłumie podobnych sobie „gwiazdek”. Warto jeszcze walczyć o publiczność?

– Zawsze warto walczyć. O cokolwiek! Ja kieruję się jedną jedyną zasadą: oddaj tyle, ile dostajesz. I to się właściwie przenosi na moje muzykowanie. Tyle rzeczy mnie wzrusza, dotyka, inspirowa. Pragnę brać czynny udział w tym cyklu wymiany międzyludzkiej energii, przekazywać dalej swoją iskrę. Po to występuję na scenie przed ludźmi, po to nagrywam płyty. Chcę zostawić ślad po sobie w duszach innych. W tym sensie warto walczyć o publiczność.

„Wszystko się może zdarzyć” – te słowa sprzed lat są nadal aktualne? Na jakie zarządzanie losu czeka Anita Lipnicka? Na co liczyć?

– Nie mogę powiedzieć, na co liczę. Przysnaję jednak, że czekam. Na to, aż los mnie zaskoczy, przyniesie coś, czego nie byłam sobie w stanie nawet wyobrazić. W moim życiu tego rodzaju cuda zdarzały się wielokrotnie. Być może w moim wieku już nie wszystko może się zdarzyć. Ale wciąż może zdarzyć się bardzo wiele. Na to liczę! *

Kuratorzy mają głos

Do skonstruowania programu festiwalu Łódź Czterech Kultur zaproszono cztery osoby...

PRZEMYSŁAW OWCZAREK (literatura i film)

– poeta i antropolog kultury, dyrektor Domu Literatury w Łodzi, redaktor naczelny „Arterii”, dyrektor Festiwalu Puls Literatury.

Łódź opowiada się na rozmaite sposoby. Dlatego literacki program festiwalu nie ogranicza się do tradycyjnie rozumianego obszaru literatury, ale prezentuje i projektuje opowieści w związkach z innymi dziedzinami artystycznymi. Zaplanowaliśmy cztery realizacje różnych form opowieści. Bohaterem pierwszej jest Andrzej Krakowski – reżyser, scenarzysta i producent filmowy, łódzki Żyd, który w 1968 roku wyemigrował do Stanów Zjednoczonych i tam odniósł artystyczny sukces. „Złódzone piosenki” łączą artystów tworzących dawne i nowoczesne rodzaje folkloru miejskiego. Atrakcyjność trzeciej opowieści polega na rywalizacji poetek i poetów w konkursie na „Poemat Czterech Kultur” poświęconym naszemu miastu. Czwartą stworzą humaniści podczas konferencji „Archeologia śladu”. „Ślad” poprowadzi badaczy do odtworzenia ważnych dla dziejów naszego miasta idei, zjawisk i losów ludzkich.

JAKUB PORCARI (teatr)

– reżyser i scenarzysta, w latach 2014-2017 dyrektor artystyczny Teatru im. L. Solskiego w Tarnowie i Ogólnopolskiego Festiwalu Komediewego „Talia”.

Życie w harmonii wymaga tolerancji, akceptacji, współpracy. Część teatralna festiwalu skupia się właśnie na próbie dialogu między kulturami. Niektóre społeczeństwa wybierają tradycję narodową jako podstawę swojej tożsamości i narrację jednoczącą, inne powołują lub powoływały się na systemy religijno-mityczne, jeszcze inne na koncepcje wykazujące, że spoiwem, na którym mógł powstać koncept zjednoczonej Europy, jest oświeceniowa idea państwa, zapewniająca obywatelom prawa w oddzieleniu od religijności. Jako że dialog trzeba rozszerzać, dialogujemy za pomocą sztuki.

MARCIN TERCJAK (muzyka)

– dziennikarz radiowy i telewizyjny, producent muzyczny, współtwórca Międzynarodowego Festiwalu Producentów Muzycznych „Soundedit”.

Miałem zaszczyt wziąć udział w zorganizowanej przez Łódzki Dom Kultury dyskusji pod hasłem „Poezja piosenki”. Skupiliśmy się na postaci Boba Dylana. Mając w pamięci skrajne opinie w związku z przyznaniem mu literackiej Nagrody Nobla, zgodziliśmy się, że decyzja Akademii Szwedzkiej ma ogromne znaczenie. Wynosi piosenkę do rangi dzieła literackiego. Przygotowując repertuar, starałem się zadbać, by wyjątkowe wydarzenia muzyczne charakteryzowały się także wysoką wartością literacką. Muzyka stwarza przestrzeń, w której mogą spotkać się i rozpocząć dialog przedstawiciele różnych kultur i tradycji. Muzyczny kalendarz rozpoczyna i zakończy spotkania z twórczością Boba Dylana i Leonarda Cohena.

TERESA LATUSZEWSKA-SYRDA (sztuki wizualne)

– prezes Fundacji Urban Forms, pomysłodawczyni łódzkiej galerii wielkoformatowych murali.

Alfabet to element wspólny dla naszej cywilizacji, a jednocześnie różny dla każdej z kultur. Sztuka także ma swój alfabet, a artyści tworzą własne znaki lub nadają im nowy wyraz. Alfabet to czytanie. W przestrzeni publicznej czytanie wymaga adorowania miejsca, przebywania w nim aż do zrozumienia sensu wypowiedzi. Połączenie muralu z napisem jest okazją do stworzenia sytuacji, w której twórca czuje się bardziej odpowiedzialny, a odbiorca bardziej potrzebny.

Przykładem multikulturowego dialogu jest też sztuka kobiet, które upominają się o uwagę dla siebie. Działania z kręgu sztuk wizualnych wyrażają wartości związanez konceptem wielokulturowej Łodzi. Odzwierciedla on mit założycielski i nawiązuje do lokalnej tożsamości, wyraża i afirmuje ideę tolerancji, poszukiwania porozumienia ponad różnicami.

8 razy 4 (kultury)

Maria Sondej, Łukasz Kaczyński

Witold Knychalski wymyślił Festiwal Dialogu Czterech Kultur, by pobudzić nim rozwój Łodzi. Do tych ideowych źródeł odwołują się organizatorzy 8. edycji Łodzi Czterech Kultur. My zapraszamy w podróż od początków do teraźniejszości festiwalu wielokulturowości.

Tworząc festiwal, Witold Knychalski odwołał się do historii miasta, które rozwinęło się dzięki współistnieniu narodowości: polskiej, żydowskiej, niemieckiej i rosyjskiej. „Potrzebne jest Łodzi przedsięwzięcie (...) dające szansę zwrócenia na nią uwagi w wymiarze nie tylko ponadregionalnym, ale i europejskim, (...) miastotwórcze” – pisał w „Kalejdoskopie” 9/2002. W imprezie widział załączek przyszłych związków Łodzi i Polski z Unią Europejską. Był łódzkim adwokatem, ale też prezesem rady nadzorczej TVP – a obecność wydarzeń FD4K w trzech programach telewizji podnosiła skuteczność rozmów ze sponsorami. Program pierwszego festiwalu (27 IX-6 X 2002) był bogaty: spektakle Teatru Baletu Borisa Ejfmana z Petersburga, światowy Kronos Quartet, „Król Roger” Karola Szymanowskiego w reż. Mariusza Trelińskiego, koncert Henryka Mikołaja Góreckiego, plenerowe wystawienie kantaty *Carmina Burana* Carla Orffa przez operę z Monachium, Parada Równości. 70 imprez w różnych punktach miasta. Sprzedano ponad 40 tysięcy biletów, impreza wywołała rezonans w prasie lokalnej i ogólnopolskiej. W grudniowym numerze „Kalejdoskopu” Knychalski w rozmowie z Małgorzatą Karbowskią uznał, że już po pierwszej edycji mamy do czynienia z marką. Nie tylko on tak uważał; wydarzeniu patronowali kolejni premierzy: Miller, Belka, Kaczyński. Kłopot w tym, że ta edycja kosztowała astronomiczną kwotę około 10 milionów złotych, a sponsorzy zawiedli. Czteromilionowe zadłużenie zaciążyło na kolejnych edycjach, jednak władze zdecydowały o kontynuacji. Za mniejsze pieniądze, ale znów udawało się zapewnić udział ciekawych gości.

W 2003 r. imprezę otworzyła Israel Philharmonic Orchestra pod dyrekcją Zubina Mehty, rok później wystąpił Joseph Malovany, kantor z synagogi przy 5 Alei w Nowym Jorku, a TR z Warszawy pokazał „Dybuka” w reż. Krzysztofa Warlikowskiego. W 2005 r. koncert inauguracyjny poprowadził Jan A.P. Kaczmarek, w 2006 r. wystąpił moskiewski Teatr na Tagance. Rok później wydarzeniem był spektakl „The Father” z Tel Awiwu, fotografie pokazała Eva Rubinstein, odbył się przegląd twórczości Zbigniewa Rybczyńskiego. Ale po imprezie krytykowano program (zbyt wiele wydarzeń „festynowych”) i decyzje personalne, zwłaszcza mianowanie dyrektorem programowym (po ustąpieniu Michała Marczyńskiego, później dyrektora Narodowego Instytutu Audiowizualnego i Festiwalu Malta) łódzkiego dziennikarza Michała Lenarcińskiego, mimo obsadzenia reżysera Piotra Trzaskalskiego w roli dyrektora artystycznego. Efektem było powołanie do organizacji FD4K miejskiej instytucji – Miasta Dialogu. Witold Knychalski już nie żył, zmarł po zakończeniu 5. edycji. Fundację Festiwal Dialogu Czterech Kultur, właściciela praw do nazwy i znaku imprezy, reprezentowała jego żona Barbara. Z kolei córka Katarzyna zastąpiła podczas 7. i 8. edycji wieloletniego dyrektora imprezy Ryszarda Okuńskiego. Szefami artystycznymi byli Agata Siwiak i Grzegorz Niziołek. Obydwoje z Krakowa, przebudowali FD4K. Program w 2008 r. miał odpowiedzieć na pytanie „Kto ty jesteś” i oparty był na temacie przewodnim „Ojcowie” (Schauspielhaus Zurich pokazał spektakl o tym tytule w reż. Alvisa Hermanisa, a Deutsches Theater w Berlinie „HamletMaszynę”). Rok póź-

niej tematem było „Terytorium” i pytanie „Gdzie ty mieszkasz”, a do ważnych propozycji należały: „Ziemia obiecana” w reż. Jana Klaty, koprodukcja z Teatrem Polskim we Wrocławiu i Hebbel am Ufer w Berlinie (po pokazie w fabryce Scheiblera niestety wywieziona) i międzynarodowa wystawa sztuki współczesnej, której kuratorem był Adam Budak, w willi Grohmana.

Te edycje przyjęto życzliwie, miały sukces frekwencyjny. Mimo to komisaryczne władze Łodzi (po przerwaniu prezydentury Jerzego Kropiwnickiego) odwołały dyrekcję Miasta Dialogu, zarzucając jej nieprawidłowości w zarządzaniu funduszami. W odpowiedzi Barbara Knychalska zakazała używać nazwy FD4K w działaniach „urzędników Miasta Łodzi lub osób z nimi współpracujących”. Przy chórze sprzeciwu środowisk artystycznych w Polsce, festiwal w dotychczasowym kształcie przestał istnieć. A narodziła się Łódź Czterech Kultur, koordynowana i nadzorowana przez magistrat. Nazwa miała sugerować ciągłość wydarzenia. Rodzina Knychalskich przeprowadziła kampanię przeciw, ich zdaniem, zawłaszczeniu nazwy i idei wydarzenia, na co miasto odpowiedziało podobnymi środkami. Władzom zapewne szkoda było roztrwonić kapitał FD4K i trudno wyobrazić sobie Łódź bez podobnego festiwalu. Ale też – żadna władza nie chce i nie pozwoli nazywać się grabarzem jakiegoś wydarzenia kulturalnego. Zwłaszcza dużego i głośnego, mającego poparcie ogólnopolskiego środowiska. Zatem Ł4K po prostu musiała powstać. Nawet jeśli tylko po to, by po kilku latach miała zniknąć po cichu.

Pierwszym dyrektorem Ł4K, przedstawionym jeszcze zespołowi Miasta Dialogu, został Bogdan Tosza, pisarz, reżyser teatralny, eseista. Publicznie wyznał, że odetnie się od „zbyt niszowego” FD4K. Stało się inaczej – zaproponował własną wizję „niszowości”. I autorski program, będący jego lekturą „łódźkości”, ujęty w hasło „Powroty”. Ł4K 2010 odebrano dobrze, program oceniono wysoko, choć nie było w nim wydarzeń medialnie nośnych na miarę FD4K. Tłumy odwiedziły wystawę „Ludzie Czechowa” Jacka Waltosia, nadkomplet obejrzał „Czas terroru” Teatru Barakah wg Hanocha Levina, wydarzeniem było spotkanie poświęcone Paulowi Celanowi z udziałem Ryszarda Krynickiego.



FOTO: ADAM BEBENISTA

Spektakl „Wspomnienia Aurelii” Teatru Grotest Maru, 2015 r.

Po roku, wciąż z Toszą, festiwal przechodził już pod pieczę Centrum Dialogu im. M. Edelmana, ale program był powtórką edycji poprzedniej: ambitnie, intelektualnie, niszowo i bez spektakularnych „haczyków” (poza wystawą Jacka Sempolińskiego w Miejskiej Galerii Sztuki). Plusem była obecność mistrza krótkich form Etgara Kereta, poetów i tłumaczy: Natalii Gorbaniewskiej i Adama Zagajewskiego. Za to spektakl „Kaskada” wg „Udręki życia” Levina w reż. Agnieszki Olsten oburzył znawców twórczości dramatopisarza. W 2012 r. Tosza był już dyrektorem Filharmonii Krakowskiej. Centrum Dialogu zaproponowało jako temat „Generacje”, a organizacyjnie – interregnum od autorskich dyrekcji, oddając pole siedmiu kuratorom: Tosza odpowiadała za teatr i literaturę, Tomasz Majewski za film, Józef Robakowski, Wojciech Leder i Artur Chrzanowski za sztuki plastyczne, Lech Dzierżanowski za muzykę, Krzysztof Lach za koncert Minimal Compact. Efekt był obiecujący. Uruchomiono osobowości środowiska akademickiego i artystycznego, wprowadzono festiwal do znanych adresów: spacerami i realizacjami (Teatr Nowy zrealizował „Hotel Savoy” na podstawie powieści Józefa Rotha w reż. Michała Zadary na wielu piętrach tego hotelu). Wydarzenia wreszcie zaczęły ze sobą dialogować i spinać się. Przypomniano, że Ł4K powinna tworzyć nowe jakości i zjawiska: w Teatrze Nowym Jacek Głomb dał premierę „Ko- >

kolobolo” na podstawie sztuki Roberta Urbańskiego o Ślepym Maksie, w zbiorniku wody na Stokach zainauguował działalność Kwartet Czterech Kultur. Spektakl do dziś jest grany – K4K reprezentował łódzką kulturę także zagranicą, ale nie dość było finansowego spoiwa, by nadać mu impet.

Ale jeszcze przed 3. edycją Ł4K ówczesna wiceprezydent odpowiedzialna za kulturę, Agnieszka Nowak, zaczęła rozmowy z cenionym reżyserem Zbigniewem Brzozą. Dostał on trzyletnią umowę dyrektorską. Ł4K powiązano (księgowo) z Muzeum Miasta Łodzi, termin przeniesiono na maj, w okolicy Święta Łodzi. Brzoza nadał imprezie mocny autorski charakter – ale wektor jego zainteresowań był inny niż Toszy. Nie salon, a ulica, nie rozmowy intelektualistów, a publiczność z kultury wyłączona, nie wysublimowane treści dla „omnibusów”, ale emocjonalny, bezpośredni kontakt ze sztuką. Wreszcie: nie tradycjonalizm i nobliwość, ale sztuka zadziorna i rozbijająca schematyczne myślenie. Eksplorował te łódzkie wątki i mity założycielskie, które mają ponadlokalny potencjał i trafiają w nasz czas. „Podwórka kontra pałace” i „Obcy nadchodzi” to wymowne hasła z lat 2015 i 2016. Gości dobierał tak, by Łódzian postawić wobec Inności i Obcości – by budować tożsamość mieszkańców, uczyć obywatelskości. „To jest festiwal przeciw faszyzmem wypisującym głupoty na murach i łajdakom grasującym po Piotrkowskiej. Trzeba wyrzucić ich z centrum miasta i przywrócić mu należną rangę” – deklarował. Chciał zrobić z Łodzi drugie Awinion i Edynburg, znane z olbrzymich wydarzeń w przestrzeni publicznej. Wskazał kierunek: podwórka, place, ulice, pustostany. Na programie zaważył jego wyrazisty gust, skłonność do groteski, artystów posługujących się mocnymi środkami wyrazu, między cyrkowcami a muzyką świata. Matthew Herbert skomponował elektroniczny „nowy hymn” na cześć zmieniającego się miasta (2013), Teatr Grotest Maru występował na elewacji Grand Hotelu (2014), The Tiger Lillies – w Tabaco Park (2013). Zwłaszcza edycje lat 2015 i 2016 „wylały” się na ulice. Dużym dokonaniem (dziś, zdaje się, odłożonym *ad acta*) był cykl „Diamenty Łodzi”, rozpoczęty wyłożonym lustrami „Pasażem Róży” Joanny Rajkowskiej (Piotrkowska 3). Wyczekiwa-

nymi punktami były „Podwórka”, cykl spektakli opartych na historiach zebranych w danym miejscu lub jego dotyczącym. Przygotowali je m.in.: Teatr 8. Dnia, Janusz Opryński, Mariusz Grzegorzek i dyplomanci „filmówki”, Teatr Chorea, Grotest Maru. Elementy streetworkingu były cennym, acz nie dość rozwijanym pomysłem. Zwłaszcza Galeria Jeansów na ul. Wschodniej wg projektu Leszka Karczewskiego z Muzeum Sztuki, angażująca okoliczne dzieci i podopiecznych ośrodków opiekuńczych (mimo deklaracji władz projekt nie doczekał się kontynuacji). Brzoza festiwal swój widział ogromny – ogromny nie był tylko budżet od miasta (między 700 tys. zł a 1 mln zł). Nawet ze sporymi dotacjami z resortu kultury i od sponsorów było to za mało na „drugi Edynburg”. Ale też wyrazistość poglądów dyrektora uczyniła niektóre wydarzenia deklaratywnymi – a poza kooperacją z Krytyką Polityczną nie udało się otworzyć Ł4K na liczniejsze środowiska. Często kulała promocja, zdarzały się organizacyjne omyłki. Zbigniew Brzoza rozstał się z Ł4K po spięciu na konferencji prasowej z Krzysztofem Piątkowskim (następcą Agnieszki Nowak) i po wywiadach, w których krytycznie opisywał „nowobogacką” mentalność tych, którzy doradzają w sprawach kultury (kontekstem były miliony złotych przekazane na Transatlantyk i Łódzkie Centrum Wydarzeń).

W tym roku Ł4K wraca pod skrzydła Centrum Dialogu, oddana w ręce czwórki kuratorów (patrz – str. 17). Edycja ma być powrotem do idei bliskich Knychalskiemu. Nieoficjalnie można usłyszeć, że ma czerpać także z najlepszych tradycji każdego z okresów Ł4K. Program obfituje w wydarzenia przygotowane, jak się wydaje, z myślą zarówno o możliwie szerokim odbiorcy, jak i tym, który ceni intelektualny i artystyczny wysiłek. Ważny jest też element kreacyjny, by wskazać koncert „Cohen i kobiety”. Gros propozycji przeniesiono w przestrzeń miejską („zamykania” festiwalu w budynkach instytucji obawiał się żegnający z nim Zbigniew Brzoza), i to nie przypadkową. Stary Rynek i Wi-Ma to już znane adresy – ale warto sprawić, by były jeszcze chętniej odwiedzane. Znając historię Ł4K, wypada wierzyć, że rodząca się dopiero nowa formuła festiwalu dostanie szansę sprawdzenia się i realizacji w dłuższej perspektywie. *

PROGRAM

8. festiwalu Łódź Czterech Kultur (wybrane pozycje):



FESTIWAL
ŁÓDŹ
CZTERECH
KULTUR

■ 8.09

- 11⁰⁰ Odsłonięcie instalacji Roberta Rumasa (cz. II), *Stary Rynek*
 15⁰⁰ Dzień Otwarty Pracowni Kreatywnych, *Wi-Ma*
 20⁰⁰ „10 Piosenek Boba Dylana”, koncert Łukasza Lacha,
Studio im. H. Debicha, Radio Łódź
 21⁰⁰ „Opłątane”, grupa LineAct, *Wi-Ma*
 21⁰⁰ „Mokosh”, odsłonięcie muralu Nomad Clan, *Wi-Ma*

■ 9.09

- 11⁰⁰ „Łódź polska. Korzenie miasta:
 Skąd pochodzą łodzianie?”, spotkanie otwarte,
Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne
 11⁰⁰ „Zaginiony kwartał”, rodzinna gra miejska,
Stary Rynek, Park Staromiejski
 14⁰⁰ „Złózione piosenki,” nauka tańca miejskiego
 i występy grup: Kożuch, Lilu, Bielas i Marynarze,
Łódzka Kapela Podwórkowa, Stary Rynek
 17³⁰ Chór Dziecięcy Miasta Łodzi, *Stary Rynek*
 18⁰⁰ Yiddish Twist Orchestra, koncert, *Stary Rynek*
 19⁰⁰ „Ucieczka z kina Polskość”, spektakl kabaretu
 „Pożar w Burdelu”, *Teatr Muzyczny*
 20⁰⁰ Dudu Tassa i Kuwaitis, koncert, *Stary Rynek*

■ 10.09

- 11⁰⁰ „Łódź niemiecka. Przemysłowe początki Łodzi:
 Geyer i nie tylko...”, spotkanie otwarte,
Centralne Muzeum Włókiennictwa
 12⁰⁰ „Złota Rybka”, reż. Maja Garmulewicz, premiera,
Teatr Lalek Arlekin
 12⁰⁰ „Krabat”, Grupa Coincidentia, Figurentheater Wilde&Vogel
 i Florian Feisel, spektakl, *AOIA*
 17⁰⁰ „Is it Pamela/Inkarnacje”, reż. M. Ziółek, prapremiera,
Teatr Nowy
 17⁰⁰ Maksim Michaiłow, koncert, *Muzeum Miasta Łodzi*
 19⁰⁰ Masha Qrella i Kortez, koncert, *Teatr Nowy*

■ 11.09

- 10⁰⁰ „Archeologia śladu”, konferencja,
Centrum Dialogu im. M. Edelmana
 10⁰⁰ The Recyklofons, warsztaty, *OFF Piotrkowska*
 18⁰⁰ Interwencja artystyczna Know Hope, podwórko,
ul. Młynarska 32
 19⁰⁰ „Is it Pamela/Inkarnacje”, spektakl, *Teatr Nowy*
 19⁰⁰ „Z tancbudy Szai Magnata”, koncert Yankel Band,
ul. Młynarska 32

■ 12.09

- 11⁰⁰ „Miasto czterech kultur. Polacy, Niemcy, Żydzi i Rosjanie
 w służbie Łodzi”, lekcja, *Centrum Dialogu im. M. Edelmana*
 20⁰⁰ Symcha Keller, koncert, *Klub Scenografia*

■ 13.09

- 18⁰⁰ Andrzej Krakowski, „Pollywood” 1 i 2,
 performatywne czytanie: „Meyer i spółka”,
 projekcje „Farewell to my Country” i „Tides of war”,
Centrum Dialogu im. M. Edelmana
 19⁰⁰ „Ashes to Ashes”, reż. S. Lambert, *Teatr Nowy*
 19⁰⁰ „Antygona w Nowym Jorku”, reż. A. Szczytko, premiera,
Teatr Nowy

■ 14.09

- 10⁰⁰ „Reżim komunistyczny w polskiej i rosyjskiej pamięci”,
 konferencja,
 18⁰⁰ Spotkanie z Andrzejem Krakowskim, *Dom Literatury*
 19⁰⁰ „Ashes to Ashes”, *Teatr Nowy*
 19⁰⁰ L.Story, koncert zespołu „L.Stadt”, *Teatr Nowy*
 20⁰⁰ Gaba Kulka i „Młynarski plays Młynarski”, koncert,
Teatr Nowy

■ 15.09

- 19⁰⁰ „Czarnobylska modlitwa”, Republikański Teatr
 Dramaturgii Białoruskiej, *Teatr Nowy*
 20⁰⁰ NeSpoon, otwarcie instalacji, *Pasaż Róży*
 21⁰⁰ Oligarkh, koncert, *Klub DOM*

■ 16.09

- 11⁰⁰ „Łódź rosyjska. Poznaj prawosławie”, spotkanie,
cerkiew św. A. Newskiego
 11⁰⁰ Warsztaty scenariuszowe z Andrzejem Krakowskim, *NCKF*
 13⁰⁰ Opieemme, odsłonięcie muralu, *SP nr 45*
 14⁰⁰ „Wysocki. Powrót do ZSRR”, reż. P. Sieklucki,
ul. Piotrkowska 32
 15⁰⁰ The Recyklofons, prezentacja, *OFF Piotrkowska*
 18⁰⁰ Koncert muzyki cerkiewnej, *cerkiew św. Olgi*
 18⁰⁰ Finał konkursu na poemat, *Dom Literatury*
 19⁰⁰ „Czarnobylska modlitwa”, reż. W. Anisienka,
 Republikański Teatr Dramaturgii Białoruskiej,
Teatr Nowy
 20⁰⁰ „Szczególnie ciekawe przypadki” Grupa LineAct, premiera,
Wi-Ma
 20⁰⁰ Odsłonięcie muralu „Alfabet dialogu”, *ul. Jaracza 20*

■ 17.09

- 11⁰⁰ Warsztaty scenariuszowe z Andrzejem Krakowskim
 11⁰⁰ „Łódź żydowska. Wszystko co chcecie wiedzieć o Żydach,
 ale boicie się zapytać”, spotkanie, *Gmina Wyznaniowa
 Żydowska*
 12⁰⁰ Wspólny mural wszystkich artystów – wstęp wolny
 19⁰⁰ „Cohen i kobiety”, koncert finałowy, *Klub Wytwórnia*
 19⁰⁰ „Antygona w Nowym Jorku”, reż. A. Szczytko, *Teatr Nowy*

Lalka to więcej niż aktor

– Widzowie oczarowani są pracą lalkarzy. Bo w „lalkach” można więcej niż w teatrze aktorskim. Poza tym lalki można dotknąć, przejrzeć się w niej – mówią WALDEMAR WOLAŃSKI, dyrektor Teatru Lalek Arlekin oraz współautorka programu filmowego 3. Międzynarodowego Festiwalu Sztuki Animacji AnimArt PAULINA ZACHAREK z firmy Momakin.

Andrzej Bondski: – Festiwal AnimArt przedstawiany jest jako kompleksowy festiwal animacji...

Waldemar Wolański: – Taki pomysł wynikał z potrzeby stworzenia festiwalu, który nie będzie kolejnym przeglądem wydarzeń, spektakli. Po latach doświadczeń Teatru Arlekin przy organizacji dwóch międzynarodowych festiwali: TrotuArt i Solistów Lalkarzy, postawiliśmy na wydarzenie wyspecjalizowane. Sztuki przenikają się, naturalne więc było rozszerzenie formuły o tematykę filmową. Tu pomogły moje kontakty ze Szkołą Filmową, gdzie wykładam animację – co uzmysłowiło mi, że to sztuki pokrewne. Trzy lata temu ze Szkołą powołaliśmy więc do życia to wydarzenie. Od drugiej edycji towarzyszy nam Momakin, który współtworzy program filmowy, bo same etiudy studenckie to za mało. Połączenie dziedzin stanowi o wyjątkowości AnimArtu, bo nie ma w Polsce innego tak dużego wydarzenia poświęconego tej sztuce.

Paulina Zacharek: – Momakin skupia się na wszystkich aspektach animacji filmowej poza produkcją. Jesteśmy dystrybutorem, sprowadzamy do Polski filmy i seriale, które nie dotarły tu wcześniej, mimo że są atrakcyjne i mają walory edukacyjne. Zajmujemy się promocją animacji w Polsce i na świecie. Prowadzimy edukację dla ogółu odbiorców, jak i dla profesjonalistów, głównie w dziedzinie stop motion (animacji poklatkowej). Staramy się, aby AnimArt był równie kompleksowy, co nasza działalność. Pokazujemy tu najciekawsze animacje lalkowe z ostatnich lat dla dzieci i dla dorosłych. Jest on też pretekstem do spotkania przedstawicieli branży polskiej i światowej. Będziemy gościć reżyserkę animacji pięknego filmu „Moje życie jako Cukinia” – Kim Keukeleire, która pracuje przy najnowszym filmie Wesa Andersona – i zapewne opowie, jak to jest gdy reżyser kontaktuje się z ekipą przez nagrywane w domu filmy.

Program Międzynarodowego Festiwalu Sztuki Animacji AnimArt:

29 IX

- g. 16.00** Otwarcie festiwalu
- g. 16.15** Teatr Lalek Arlekin w Łodzi – „Księga dżungli”
- g. 18.00** Muzeum Kinematografii: „70-lecie polskiej animacji” – otwarcie wystawy Daniela Szczechury i pokaz filmu „Koł jest najważniejszy”
- g. 18.00** Teatr Puppeterra (Polska) – „Jaki Taki”
- g. 20.00** Los Fuegos (Polska) – „Opowieści ziemi” (plener)
- g. 23.00** Los Fuegos (Polska) – pokazy animacji LED

30 IX

- g. 11.00** Valeria Guglietti (Argentyna) – „Don't touch my Hands”
- g. 12.00-18.00** AnimArtowe Animiasteczko Animacji
- g. 16.00** Panel „Polski teatr lalek a awangarda”

- g. 16.00** Teatr Amanitas (Czechy) – plener i miniparada
- g. 17.00** Compagnia Walter Broggin (Włochy) – „Solo”
- g. 18.00** Muzeum Kinematografii: „70-lecie polskiej animacji” – pokaz filmu „Hobby” i spotkanie z Danielem Szczechurą
- g. 19.00** Plexus Polaire (Francja/Norwegia) – „Ashes”
- g. 20.00** Teatr Amanitas (Czechy) – „Alicja w Krainie Czarów” (plener)
- g. 20.00** NCKF – projekcja filmowa z udziałem gości

1 X

- g. 10.00** Warsztaty dla rodzin
- g. 12.00-18.00** AnimArtowe Animiasteczko Animacji
- g. 16.00** The Wallers (Polska) – plener
- g. 16.00** „O czym szumi las” – projekcja dla rodzin



Foto: BARTEK WARZECHA

Teatr Lalki i Aktora Kubuś Nic, dzika mrówka, Adam i Ewa

W cyklu „Animacja jest kobietą” pokazemy m.in. najnowsze filmy Barbary Rupik, Anity Kwiatkowskiej-Naqvi i Darii Kopiec, autorek pracujących w Łodzi, których filmy są świetnie odbierane na światowych festiwalach. Nie zabraknie pokazów rodzinnych, np. norweskiej animacji „O czym szumi las”, studenckich czy też mrocznych i nostalgicznych krótkich metraży..

Jak teatr lalkowy i animacja filmowa znoszą starcie z nowymi technologiami?

WW: – Wbrew temu, co twierdzą ludzie do teatru nie chodzący, teatr ma się bardzo dobrze. Jest wielu poszukiwaczy dobrze rozumianej rozrywki, dostrzegam też wielką potrzebę uczestnictwa w kulturze wśród młodych. Teatr lalek zawsze miał

się dobrze, paradoksalnie dlatego, że mało kto zwracał na niego uwagę – a gdy ktoś taki już trafia do nas, jest oczarowany pracą lalkarzy. Bo w „lalkach” można więcej niż w teatrze aktorskim – gdy trzeba ściąć głowę, to się ją ścina, poruszamy się w świecie wyobraźni. Teatr lalkowy jak inne sztuki, podlega ewolucji, technologia też wchodzi do niego, dlatego w repertuarze szukamy nowych środków wyrazu. A na festiwal – przedstawień nawiązujących do języka kina i filmów sięgających po środki teatralne. Zawita do nas m.in. hiszpańska grupa Cinema Sticado Collective, która tworzy film na naszych oczach. Będzie sporo teatrów cieniowych. Ale zawsze najważniejsza jest naczelna zasada teatru – to dzieje się tu i teraz. Ta świadomość uczestniczenia w procesie twórczym jest unikalna. Z drugiej strony, w animacji poklatkowej często realizatorzy sięgają na przykład po teatralne tricki animacyjne.

PZ: – Animacja lalkowa w kinie wywodzi się z teatru, głównie ludowego, widać to zwłaszcza w naszym kręgu kulturowym. To sztuki efemeryczne, więc obraz, który pozostaje w głowie widza, jest wrażeniowy. Sztuka lalkowa operuje zaś materialnym przedmiotem to jego po zakończeniu spektaklu czy produkcji, można dotknąć, przejrzeć się w nim. Ludzie tego szukają.

A jak to wygląda z perspektywy teatru?

WW: – Widzowie zostają po spektaklach, chcą mieć kontakt z lalkami, na przykład po duodramie „JakiTaki” Kamila Witaszaka i Jarosława Figury

- g. 17.00** Associazione Culturale La Bottega Teatro (Włochy) – „La Fame di Arlecchino”
- g. 18.00** 25-lecie studia Aniamo-Pol – krótkometrażowe filmy lalkowe i spotkanie z twórcami
- g. 19.00** Cinema Sticado Collective (Hiszpania) – „STRPTS//episode 1: Mirlo & Rula”
- g. 20.00** NCKF – projekcja filmowa z udziałem gości

2 X

- g. 9.00** Warsztaty animacji filmowej – grupy zorganizowane
- g. 9.00** Projekcja filmowa dla dzieci
- g. 10.00** Bajkamela (Serbia) – „Kuku Todore”
- g. 11.00** Laura Bartolomei (Włochy) – „PRELUDES. duck death tulip”
- g. 11.00** Projekcja filmowa dla dzieci
- g. 15.30** ANIMARKT.EDU.PRO – „Więcej światła! – o roli oświetlenia w animacji lalkowej”

- g. 16.00** I Burattini di Luciano Gottardi (Włochy) – „Do The Right Thing”
- g. 17.00** i-art-i – Tadeusz Wierzbicki (Polska) – „Litera i”
- g. 18.00** Krótkometrażowe filmy lalkowe
- g. 19.00** Silencio Blanco (Chile) – „Chiflón, el silencio del carbón”
- g. 20.00** NCKF – projekcja filmowa z udziałem gości

3 X

- g. 9.00** Warsztaty animacji filmowej
- g. 9.00** Projekcja filmowa dla dzieci
- g. 9.00** ANIMARKT.EDU.PRO – warsztaty animacji z Timem Allenem
- g. 10.00, 12.00, 17.00** Teatr Figur Kraków (Polska) – I „Huljet, Huljet”
- g. 11.00** Teatr Lalki i Aktora Kubuś (Polska) – „Nic, dzika mrówka, Adam i Ewa”

w kooperacji ze Sceną Plastyczną KUL. Trwa on godzinę, a kolejną widzowie spędzają na rozmowie z aktorami o tym, co zobaczyli, ale i o swoich problemach. Co do wyobraźniowej kreacji, moim zdaniem teatr animacji i film mają większą siłę rażenia niż film aktorski. Teatr Figur pokaże wstrząsający spektakl o historii krakowskiego getta. Przedstawienie zobaczy nie więcej niż 30 widzów (grane będzie trzykrotnie), co zmienia je w kameralną ceremonię. „Plastic Heroes” Izraelczyka Ariela Dorona to wojna opowiedziana za pomocą żołnierzyków – niesamowicie działa na wyobraźnię. Mamy też duże pokazy, m.in. paradę czeskiego Teatru Amanitas i ich plenerową „Alicję w Krainie Czarów”, „Opowieści ziemi” Teatru Ognia Los Fuegos. Zaczynamy naszą „Księgą dżungli” Bernda Ogrodnika, w której lalki potrafią wszystko. Pokażemy też „Ashes” francuskiego Plexus Polaire czy „Mahabharathę” indyjskiego Katkatha Puppet Art Trust. Choć dużo festiwali ze sobą konkurują, my stawiamy na kooperację. Trzeci AnimArt zaczyna się tego dnia, co Festiwal Światła i wieczorami będziemy pokazywać plenerowo spektakle operujące światłem. Pozostałe zaanektują trzy sceny „Arleki-na”, pokazy i warsztaty filmowe odbędą się w Łódzkim Domu Kultury i Narodowym Centrum Kultury Filmowej, w weekend na rynku Manufaktury stanie miasteczko festiwalowe. Wieczorami pokażemy

tam spektakle niebiletowane, m.in. włoskiej grupy I Burattini di Luciano Gottardi.

PZ: – My zaś zaprosimy tam m.in. do spotkania z nowymi animacjami polskimi i zagranicznymi. Na weekend otwarcia przypada również świętowanie 70-lecia polskiej animacji. Z Muzeum Kinematografii przygotowaliśmy kilka atrakcji, m.in. wystawę i spotkanie z Danielem Szczechurą.

Wątek stulecia polskiej awangardy znalazł się w programie?

PZ: – Rozwój animacji inspirowały awangardowe poszukiwania nowych form wyrazu. Ale awangarda w kinie lalkowym to wyzwanie. Lalka wprawdzie nie jest kopią rzeczywistości, ale z technicznych względów trudniej z nią wcielać modernistyczne formy i idee. Dziś filmy lalkowe czerpią więcej z postmodernistycznych pastiszów i gry z konwencją.

WW: – Rozwój kierunków w plastyce miał odbicie w sztuce teatru. Najwięksi artyści działali jako scenografowie, na przykład Stanisław Fijałkowski opracowywał scenografie dla spektakli „Arleki-na”. Dziś można zrobić na scenie niemal wszystko, więc trudno ocenić, co jest klasyką, co awangardą. To swoiste przekleństwo. I jeden z tematów, który, mam nadzieję, zostanie rozwinięty podczas dyskusji z udziałem przedstawicieli środowiska lalkowego. *

Szersza wersja wywiadu na e-Kalejdoskop.pl

- g. 11.00** Projekcja filmowa dla dzieci
- g. 17.00** Ariel Doron (Izrael/Niemcy) – „Plastic Heros”
- g. 18.00** Krótkometrażowe filmy lalkowe
- g. 19.00** Zdrojowy Teatr Animacji w Jeleniej Górze (Polska) – „Na otwartym sercu”
- g. 20.00** NCKF – projekcja filmowa z udziałem gości

4 X

- g. 9.00** Warsztaty animacji filmowej
- g. 9.00** Projekcja filmowa dla dzieci
- g. 9.00** ANIMARKT.EDU.PRO – warsztaty animacji z Timem Allenem
- g. 10.00** Teatr Animacji FalcoShow (Polska) – „Na wozie”
- g. 11.00** The Galilee Multicultural Theater (Izrael) – „The Four Seasons and One Vivaldi”
- g. 11.00** Projekcja filmowa dla dzieci
- g. 11.00** NCKF i ANIMARKT – pitching krótkich filmów lalkowych
- g. 17.00** LALE. Teatr (Polska) – „Prosta historia”
- g. 19.00** Grupa Coincidentia (Polska) – „Made In Heaven”
- g. 20.00** NCKF – projekcja filmowa z udziałem gości

5 X

- g. 9.00** Warsztaty animacji filmowej
- g. 9.00** Projekcja filmowa dla dzieci
- g. 10.00** NCKF i ANIMARKT – prezentacje i panel dyskusyjny nt. koprodukcji filmowych
- g. 10.00** Manija Teatro (Hiszpania) – „To y Los Planetas en Penigro”, 11 UnterWasser (Włochy) – „Out”
- g. 11.00** Projekcja filmowa dla dzieci
- g. 13.00** ANIMARKT.EDU.PRO – „Wybierz mnie!” – spotkanie z animatorem lalkowym o rynku pracy
- g. 19.00** Katkatha Puppet Art Trust (Indie) – „Mahabharatha”
- g. 20.00** NCKF – projekcja filmowa
- g. 20.00** Zakończenie festiwalu

6 X

- g. 9.00** Projekcja filmowa dla dzieci
- g. 10.00** NCKF i ANIMARKT – Day Off – poznaj branżę
- g. 11.00** Projekcja filmowa dla dzieci

Organizatorzy zastrzegają sobie możliwość zmian w repertuarze. Aktualny program: www.animart.pl

BOHATEROWIE PRZYBYWAJĄ!

komiksfestiwal.com
KOMIKS GRY
MIĘDZYNARODOWY
FESTIWAL KOMIKSU
I GIER W ŁÓDŹ!

KOMIKSFESTIWAL.COM fb/festiwalkomiksu

28. MIĘDZYNARODOWY FESTIWAL
KOMIKSU I GIER
w ŁÓDŹ
15-17 IX 2017 • ATLAS ARENA

ECC ŁÓDŹ OFFICINA

PROJEKTOWAŁ: ALIKS PRZONIAK

Podróż do wnętrza komiksu

28. Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier w Łodzi odbędzie się nie, jak zwykle, w październiku, ale w dniach 15-17 września, przede wszystkim w Atlas Arenie, salach konferencyjnych Stadionu Miejskiego i w EC1 Łódź – Mieście Kultury.

Doroczne święto komiksu to magnes na twórców. Ze Stanów Zjednoczonych przyleci Jim Lee, scenarzysta i rysownik związany z DC Comics, jednym z gigantów na rynku opowieści obrazkowych. Będzie promował superbohaterką serią „DC Odrodzenie”. Zza Oceanu przyjedzie też



Jim Lee

Howard Chaykin, autor m.in. pierwszych komiksów ze świata „Star Wars” i wydanego w 1988 r. „Black Kiss”, do dziś jednego z najbardziej kontrowersyjnych amerykańskich komiksów. Z Kanady przyleci Guy Delisle, autor reporterskich powieści graficznych, m.in. „Shenzhen”, „Pyongyang: A Journey in North Korea” i „Jerusalem”. Nie brakuje twórców związanych z Europą, by wymienić francuskiego Achd  (pseudonim Hervé Darmentona), kontynuatora, począwszy od 2003 r., serii „Lucky Luke”. Na liście jest też jego rodak, Joel Allesandra, twórca albumu „Wędrówka przez Morze Czerwone”. Nie może zabraknąć Grzegorza Rosińskiego, jednego z najbardziej znanych polskich rysowników, który świętuje 40-lecie „Thorgala”. Festiwal gościć będzie też Simona Bisleya, Brytyjczyka współpracującego z największymi amerykańskimi wydawnictwami, rysownika o niepowtarzalnej kresce i makabrycznym poczuciu humoru. To on nadał charakter serii komiksów o Lobo, nowe życie dawał też takim bohaterom jak Sędzia Dredd i Batman. Z publicznością spotkają się także Francuz Sylvain Runberg, czyli scenarzysta serii: „Orbital”, „Podboje” i „Konungowie”, pochodzący z Brooklynu Koren Shadmi – autor m.in. komiksu „Love Addict: Confessions of a Serial Dater”, urodzony na Sardynii Silvio Camboni

– rysownik „Niezwyczajnej podróży” i znany z serii „Sędzia Dredd” Brytyjczyk David Roach. Ciekawa jest też lista artystek, począwszy od Alice Milani, autorki rysunkowej opowieści „Wisława Szymborska”. Ponadto zaproszenie przyjęli: rysownik David Lloyd („V jak Vendetta”), Will Simpson („Sędzia Dredd”, „Hellblazer” i „Batman”), Otto Schmidt („Green Arrow Rebirth”), Ingo Romling („Malcolm Max”), Berliac („Sadboi”) oraz Grazia la Padula i Tony Sandoval (autorzy „Niewidzialnego echa”). Gratką dla profesjonalistów komiksu i tych, którzy dopiero chcą zajmować się nim zawodowo, będzie obecność łowców talentów: Nicolasa Grivela, Dario Morgante oraz Tommaso d’Alessandro i możliwość przedstawienia im swojego portfolio.

MFKiG to także warsztaty, strefa targowa, Manga Corner, cosplay i wiele innych atrakcji, w tym czwarty już Game Jam – konkurs tworzenia gier komputerowych w ciągu 48 godzin oraz Fighting Games Challenge, na który wraz zapraszają także CeX i Street Fighter Polska. Gry turniejowe to w tym roku: Tekken 7, Guilty Gear Xrd – Rev 2, Injustice 2.

Jak wygląda program w szczegółach? Fanów przyciągnie Batmana i Supermana, ikon popkultury z blisko stuletnim „stażem”, Egmont Polska zaprosi na premierę czterech pierwszych serii „DC Odrodzenie”. Do końca roku na rynek trafi aż 16 serii. Odbędzie się też premiera II. tomu antologii komiksów z legendarnego magazynu „Relax”, gdzie publikowali najważniejsi polscy rysownicy, m.in.: Janusz Christa, Grzegorz Rosiński, Marek Szyszko czy Jerzy Wróblewski. Publikacja (ze wstępem Wojciecha Birka i postłowie Grzegorza Rosińskiego) prezentuje komiksy humorystyczne



Otto Schmidt, *Green Arrow*

styczne, fantastyczne, wojenne i historyczne. Wśród rysowników, którzy nie pojawili się w I. tomie, są Waldemar Andrzejewski, Edward Lutczyn, Witold Parzydło i Jacek Skrzydlewski. Dla najmłodszych Egmont przygotował premiery pięciu nowych komiksów będących efektem konkursu im. Janusza Christy.



Czarna galera, Thorgal

15 września będzie Dniem Komiksu Historycznego, z prezentacjami gier i komiksów, wystawami, warsztatami i konkursami dla dzieci. W programie są spotkania z autorami najnowszych tytułów poświęconych historii Polski, prelekcje dla nauczycieli i edukatorów.

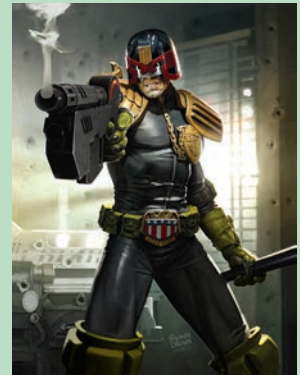
Oprócz targów, prezentacji, spotkań autorskich i tematycznych prelekcji, MFiG dopełniają wystawy. Pierwsza, „Świat Tytusa, Romka i A'Tomka Papcia Chmiela – Instytut Wszeczbytków profesora Talenta” (1 września – 24 listopada w EC1) będzie hołdem złożonym temu artyście, kojarzonemu przez wszystkie żyjące pokolenia czytelników. Będzie ona też ucieleśnieniem marzeń fanów, którzy niemal dosłownie wejdą w świat jego komiksów. Takiej wystawy komiksu, o takiej skali, w historii polskiego muzealnictwa dotąd nie było. Wszystko dzięki wizualizacjom wymiarze 1:1. Wśród atrakcji będą m.in. konkurs wiedzy, układanie swojej wersji dialogu, podróż do wnętrza Ziemi (gra wideo), a przede wszystkim sporo humoru. Można będzie obejrzeć oryginalne plansze z serii o przygodach Tytusa, Romka i A'Tomka.

Kolejna wystawa to „Wielka Brytyjska Sztuka Komiksowa”, także w EC1 (15 września – 6 października). Zgromadzi ona oryginalne plansze autorstwa najlepszych artystów z Wielkiej Brytanii, od tworzących w latach 50., po dzisiejsze gwiazdy, twórców najbardziej innowacyjnych obrazów w historii komiksowego medium. Dave Gibbons, David Lloyd, Simon Bilesy, Jim Holdaway, John Bolton, Brian

Bolland, Frank Bellamy i Don Lawrence, a także Alan Davis, Ben Oliver i Steve Dillon – to nazwiska, których fanom komiksu nie trzeba przedstawiać. Odnieśli oni sukces u największych wydawców amerykańskich. Ujrzymy dzieła z różnych gatunków i epok, w tym z legendarnych komiksów dla chłopców „Eagle”, „Lion”, „Roy Of The Rovers” i „Tiger”, komiksów dla dziewcząt: „Princess”, „Tina i Misty” oraz bardziej współczesnych: „2000AD” i „Warrior”. Gościnnie pokazane będą prace hiszpańskiego artysty Carlosa Ezquerry, współtwórcy „Sędziogo Dredda”. Pozostałe ekspozycje MFKiG to: „Klasyki bydgoskiego komiksu”, „Tomasz Tomaszewski. Łódzkie inspiracje”, „Tomasz Tomaszewski. Kostka”, „Wystawa konkursowa” (EC1, 15 września – 17 października), „Tramwaj w komiksie” (Muzeum Komunikacji Miejskiej, 14 września 2017 – 29 marca 2018), „Filip Myszkowski. Malarstwo olejne” i „Michał Rzecznik. Scenariusz dla nieistniejącego rysownika” (Dom Literatury, 5-30 września), „CO? Mydło” (Poleski Ośrodek Sztuki, 15-24 września).

Podczas MFKiG po raz pierwszy odbędzie się gala MISIÓW (15 września, Atlas Arena), nowych nagród popkulturalnych, które wywodzą się ze środowiska Popkulturowej Akademii Wszystkiego, dotąd przyznające anty-nagrody „Węże”. Od tego roku kapituła chce też doceniać to, co najlepsze i najciekawsze w polskiej kulturze popularnej, czyli dzieła, które są w stanie rozbawić, wzruszyć, wstrząsnąć. Konkurują dzieła filmowe („Wołyń”), telewizyjne („Ucho prezesa”), literackie (kwartalnik „Przekrój”), muzyczne, komiksy, spektakle i reklamy.

Organizatorami MFKiG są: EC1 Łódź – Miasto Kultury i Stowarzyszenie Twórców „Contur”. Bilety: 28 zł trzydniowy, 15 zł jednodniowy (dla dzieci: 15 zł trzydniowy i 5 zł jednodniowy). Szczegółowy program i bilety: komiksfestiwal.com



Ryan Brown, 2000AD



Wyznaczyliśmy standardy, walczyliśmy o prymat



– Przed nami kolejny festiwal. W jakiej kondycji jest impreza w kontekście innych wydarzeń popkulturowych?

Adam Radoń, dyrektor MFKiG: – Udało się nam zbudować największą komik-

sową imprezę w Europie Wschodniej oraz zaznaczyć obecność naszego miasta na arenie e-sportu. Ostatnie 28 lat w Polsce to okres kształtowania się rynków, w tym również rozrywki i dostępu do kultury. W tym okresie łódzki festiwal mógł rozwijać się tak jak dyktowały to bieżące trendy i zasobność portfeli czytelników komiksów, science-fiction, mangi oraz fanów gier komputerowych. W ostatnich pięciu latach nastąpiły zmiany: Polacy zdecydowanie więcej konsumują dóbr świata kultury i rozrywki – chociaż nadal nie są tak zasobni jak ich sąsiedzi z Zachodu, to chcą być na bieżąco, czytać i grać w to samo, co ich znajomi na całym świecie.

W naszym kraju zaczęły wyrastać nowe festiwale, małe dotąd imprezy stały się widoczne i w sposób bezpośredni konkurować z nami. Dla nas to nowa sytuacja, ponieważ do tej pory nie musieliśmy się zajmować kon-

kurencją, swobodnie kreowaliśmy festiwal, wyznaczając standardy, do których szybko równają młodzi organizatorzy dysponujący dużym wsparciem finansowym. Ważne jest dla nas zachowanie pozycji i prymatu naszego festiwalu na mapie polskich wydarzeń popkulturowych.

MFKiG ma obecnie rozbudowaną formułę, ale są też niezmiennie punkty.

– Tak, stałe, tradycyjne elementy festiwalu, jak konkurs na krótką formę komiksową, spotkania z autorami, sesje dedykacji, gala festiwalu, wystawy, turnieje e-sportowe – to chcemy utrzymać i rozwijać. Te punkty programu przyciągają stałych bywalców i gwarantują dobry odbiór imprezy również w środowiskach profesjonalistów, którzy obserwują jakość artystyczną i kulturotwórczą festiwalu.

A jak wygląda jego sytuacja na rynku międzynarodowym?

– MFKiG jest stałym i ważnym uczestnikiem europejskiego rynku wydarzeń i współzałożycielem pierwszego stowarzyszenia festiwali. Europejskie Stowarzyszenie Festiwali Komiksu Eurocomics stworzyliśmy razem z imprezami: Amadora (Portugalia), Comicon Neapol, Erlangen (Niemcy), Turnhout (Belgia). Budujemy europejskie programy współpracy przy realizacji wystaw i zapraszaniu gości.

W 15. sezonie **ESL Mistrzostw Polski** uczestnicy rywalizują w najpopularniejszych grach e-sportowych – Counter-Strike: Global Offensive oraz League of Legends. Stawka turnieju jest ogromna, bo, poza tytułem, do wygrania jest aż 260000 złotych. Część tej kwoty przeznaczona jest na pensje dla graczy Counter-Strike'a – przez trzy miesiące do ośmiu zespołów trafia po 5000 złotych miesięcznie (po 1000 złotych na gracza), co w ostatecznym rozrachunku daje 120 000 złotych przeznaczone na rozwój i pomoc w stabilizacji społeczności.

Dodatkowo mistrzowie obu gier uzyskują awans do międzynarodowych zawodów – w przypadku LoL-a są to kwalifikacje do Challenger Series, drugiej klasy rozgrywkowej w Europie, a w CS:GO awansują do Mountain Dew League, przedsiönka ESL Pro League – najbardziej prestiżowej ligi Counter-Strike'a na świecie.

Podczas finałów w Łodzi o te nagrody rywalizować będą po cztery najlepsze drużyny w każdej z gier. Nie zabraknie także turniejów i konkursów otwartych dla publiczności.



W ramach MFKiG w dn. **2-6 września** w EC1 odbędzie się **Promised Land Art Festival**. To międzynarodowa konferencja oraz warsztaty poświęcone grafice komputerowej, efektom specjalnym i sztuce animacji – organizatorami są studio CD PROJEKT RED (twórcy gier o Wiedźminie) oraz EC1 Łódź – Miasto Kultury. Celem jest wymiana doświadczeń oraz zacieranie granic między sztuką tradycyjną i cyfrową. Przedsięwzięcie przeznaczone jest dla profesjonalistów i osób, które stawiają pierwsze kroki we wspomnianych dziedzinach. Tajniki produkcji gier komputerowych pozwoli poznać **Open Day 2 września** w godz. 10-18 w EC1. W programie spotkania z artystami z CD PROJEKT RED oraz z rzeźbiarzem Tomaszem Radziewiczem, twórcą efektów specjalnych Grzegorzem Jonkajtysem (m.in. „Gwiazdne wojny: Przebudzenie Mocy, „Sin City”) czy Filipem Turzyńskim z 3DGence. Szczegóły i bilety (w cenie 15 zł) na www.promisedland-artfestival.com.



Tak teoretyzowanie

W roku stulecia awangardy w Polsce zamieszczamy cykl, w którym JAROSŁAW SUCHAN, dyrektor Muzeum Sztuki w Łodzi, pomaga usystematyzować rozumienie pojęć ważnych dla awangardy historycznej.

100 LAT
AWAN
GARDY
W POLSCE

S kłamałobyśmy, twierdząc, że nacisk na teorię pojawia się dopiero w awangardzie. Traktaty teoretyczne pisali choćby artyści renesansowi: Leon Batista Alberti, Piero della Francesca czy Leonardo da Vinci. Twórcy renesansu, proponując nową koncepcję sztuki, mieli potrzebę formułowania teoretycznych uzasadnień dla swej działalności. Ta potrzeba tym bardziej jest zrozumiała w przypadku awangardzistów: o ile bowiem renesans wnosił istotną zmianę, o tyle awangarda była rewolucją. Chęć ujmowania myśli artystycznej w karby teorii brała się też z silnego oddziaływania na sztukę idei pozytywizmu i uznania nauki za wzorzec wszelkiej ludzkiej działalności. Artyści awangardowi uważali, że sztuka jest formą poznania rzeczywistości, powinna się więc opierać na racjonalnej metodzie i prowadzić do konkluzji, które daje się zapisać w formie obiektywnych twierdzeń. Nie cała awangarda teoretyzowała w naukowy sposób. Dla futurystów, ekspresjonistów czy dadaistów podstawową formą artykulacji poglądów był manifest – wyrażał się w nim nie duch naukowy, ale bojowy. Pisane mocnym językiem, apelujące do emocji manifesty nie tyle miały wyjaśniać naturę sztuki czy proponować zestaw reguł, ile prezentować stanowisko artysty wobec rzeczywistości i zagrzewać do boju zwolenników. Język zbliżony do naukowego bardziej popularny był w kręgach rosyjskiego konstruktywizmu i produktywizmu, a także w tych ruchach, które – jak Bauhaus czy De Stijl – dążyły do stworzenia systemowych podwalin projektu przebudowy rzeczywistości.

W sztuce nowoczesnej można zaobserwować proces usamodzielniania się tekstu teoretycznego. Niektórzy artyści zaczęli uznawać go za dzieło sztuki samo w sobie, wychodząc z założenia, że wykonanie materialnego obiektu jest zbędne, gdy dzięki

tekstowi możemy sobie dzieło zwizualizować. Do takiego wniosku doszli conceptualiści w latach 60. i 70., ale załączki podobnego myślenia pojawiły się już w twórczości artystów awangardy międzywojennej. Już Marcel Duchamp uważał, że sztuka nie tyle wiąże się ze sprawnością manualną, ile z pracą intelektu, dlatego dziełem może być wszystko, co artysta za takowe uzna. Efektem były ready-mades, czyli istniejące przedmioty, które Duchamp wystawiał w galeriach niczym rzeźby i które dzięki tytułom uruchamiały w wyobraźni ciąg poetyckich skojarzeń. W ready-mades najważniejsza jest teoretyczna rama, która ukierunkowuje sposób rozumienia dzieła. Strzeмиński nie był tak radykalny, niemniej w jego twórczości napięcie między teorią a dziełem też ma znaczenie. Swoją sztukę poddawał nieustająco teoretycznemu namysłowi. Można przyjąć, że tworzył dzieła, by weryfikować założenia, sprawdzić, na ile da się je przełożyć na rzeczywistość materialną. Dlatego jeden z badaczy nazywa unistyczne obrazy Strzeмиńskiego „obiettami teoretycznymi”.

Znaczenie, jakie sztuka nowoczesna nadaje teoretycznemu komentarzowi, bywa pretekstem do jej krytyki. „Prawdziwe” dzieła mają niejako bronić się same, bez objaśnień. Przykładem mają być prace artystów epok wcześniejszych, jako przemawiające w bezpośredni sposób. Ta bezpośredniość jest jednak złudzeniem. Zawsze między dziełem a odbiorcą istniał i istnieje „pośrednik” umożliwiający rozumienie sensów. W epokach dawnych była nim kultura przyswajana niejako „osmotycznie”, obecnie jest nim objaśnienie autora czy teoretyka. Przewaga dzieł sztuki dawnej nad współczesnymi jest tylko taka, że te pierwsze odwołują się do kultury wielowiekowej i powszechnie nauczanej, te drugie – do idei, które ciągle są stosunkowo nowe i słabo przyswojone. *

not. ŁK

Tłumaczenie śmierci



Maciej Świerkocki

Śmierci nie da się przetłumaczyć na żaden język, bo czy można przetłumaczyć nic?

Dawno, dawno temu, w 2000 albo 2001 roku, kiedy lekko spóźniony stawiłem się na przyjęciu u Zdzisława Jaskuły, największa grupa gości otaczała Piotra Bikonta, który tłumaczył, dlaczego – jego zdaniem – Daniel Olbrychski, używając broni siecznej, przypuścił w warszawskiej Zachęcie szarżę na kilka fotosów z wystawy Piotra Ukłańskiego „Naziści”.

Mówił ze swadą i niezbyt cenzuralnie, ale moją uwagę zwróciło przede wszystkim to, że mimo swojej kolosalnej postury siedział, a raczej przycupnął, na dziecięcym stołeczku wielkości sandwicza. – Dlaczego nie daliście mu krzesła? – spytałem. – Żeby go nie zjadł – odpowiedział ktoś w imieniu gospodarzy.

Można z tej anegdoty wyciągnąć słuszny wniosek, że Piotrek dużo jadł i trochę tłumaczył. Był oczywiście uznanym reżyserem i krytykiem kulinarnym, ale biogramy nie zawsze wspominają, że zajmował się również przekładami. Okazjonalnie, to prawda, dorobek Bikonta w tej dziedzinie nie może więc być ilościowo imponujący, wątek tłumaczeniowy przewijał się jednak nieprzerwanie przez jego dorosłe życie.

Pierwszym opublikowanym tłumaczeniem Piotra było chyba „Znaczenie absurdu”, esej Martina Esslina zamieszczony w „Pamiętniku Literackim” (1976, zeszyt 3). Zafascynowany bitnikami przekładał potem między innymi wiersze Ginsberga, Corso i Ferlinghettiego. Z nich do historii przeszło zwłaszcza spolszczenie Ginsbergowego „Skowytu”, opublikowane w słynnym podziemnym łódzkim kwartalniku „Puls” (wychodził od października 1977 roku do ogłoszenia stanu wojennego), z którym Bikont,

współpracownik KOR-u, kolaborował głównie jako tłumacz. W roku 2001 ukazało się zrobione jego piórem odważne tłumaczenie głośnego komiksu Arta Spiegelmana „Maus”.

Tłumaczył też dramaty – być może ostatnim z nich, który ujrzał światło dzienne, w każdym razie na scenie, był „Kto nie ma, nie płaci” Dario Fo, przełożony na spółkę z Pawłem Lesiszem i wystawiony w łódzkim Teatrze Nowym w 2011 roku.

Natomiast prawie na pewno ostatnim przekładem książkowym Piotra miał być monumentalny słownik spółki Alberto Manguel/Gianni Guadalupi „A Dictionary of Imaginary Places”, czyli coś w rodzaju topograficznego bestiarium albo encyklopedii, obejmującej nieistniejące ziemskie miasta i krainy, które wymyśliła literatura światowa.

Tłumaczenie tego dzieła jest zbiorowe, wydawca (PIW) zabrał bowiem w tę fantastyczną podróż kilkoro tłumaczy, w tym Piotra i mnie.

Kiedy spotkaliśmy się po raz ostatni dwa miesiące przed jego tragicznym wypadkiem, oświadczył, że spóźniał się z tekstami i „właśnie wypieprzyli go z roboty”. Część swoich haseł zdążył jednak przełożyć – jeśli zatem książka ostatecznie się ukáže, powinny znaleźć się w niej też tłumaczenia Bikonta. Przy okazji ponarzekaliśmy na nieco kuriozalną angielszczyznę oryginału i liczne nieścisłości merytoryczne, utrudniające ruchy tłumaczowi, wspomnieliśmy wspólnego przyjaciela (czasami też tłumacza), zmarłego mniej więcej półtora roku wcześniej, i w końcu dotknęliśmy problemu nieprzetłumaczalności.

– Na przykład śmierci nie da się przetłumaczyć, bo śmierć, w przeciwieństwie do tego naszego słownika, jest doskonała – powiedziało mi się.

Piotrek się z tym zgodził.

*

MIXER

ŁÓDZKIE NA WEEKEND

przyjdź
i dowiedz się,
gdzie
w Łódzkiem:



pójść na dobrą imprezę?



łyknąć kultury?



zjeść najlepsze potrawy regionalne?



zwiedzić najciekawsze miejsca?



dobrze się bawić?



spędzić super weekend?

MI X ER
♦ REGIONALNY ♦

ŁÓDŹ
UL. PIOTRKOWSKA

2.IX
2017R.
#mixer2017



Gry i zabawy

Warsztaty

Rekodzieło

Rękodzieło

Koncerty

Folklor



◆ WYDARZENIA TOWARZYSZĄCE ◆

**Targi Ekonomii
Społecznej**

godz. 10.00 – 18.00
ul. Piotrkowska
przy ul. Nawrot

„Muzyka świata”

koncert zespołu DIAMANTI
i Orkiestry Teatru Muzycznego
w Łodzi pod dyrekcją
Michała Kocimskiego
godz. 19.00
Pasaż Schillera

**Strefa
Łódzkiego**

Domu Kultury
godz. 10.00 – 18.00
Pasaż Schillera



@województwo.lodzkie



@lodzkie.pl



Promuje Łódzkie



@promujelodzkie

ORGANIZATOR



MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO
Witold Siękała



PROGRAM

MIXER.LODZKIE.PL

PARTNERZY



ŁÓDZKI DOM KULTURY
INSTYTUCJA KULTURY SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO



WSPARCIE SPOŁECZNE
JA-TY-MY



PATRONI MEDIALNI



Dziennik
Łódź



naszemiasto.



Spędź Mixer z Łódzkim Domem Kultury

Już po raz kolejny podczas Mixera Regionalnego na mieszkańców regionu czeka mnóstwo atrakcji, koncertów oraz animacji przygotowanych przez Łódzki Dom Kultury.

W sobotę o godzinie 10.00 na Pasażu Schillera zostanie otwarta Strefa Łódzkiego Domu Kultury. Podczas Mixera na scenie ŁDK pojawią się zespoły folklorystyczne z województwa łódzkiego. Odwiedzający przez cały dzień będą mogli spróbować swoich sił w nauce tańców ludowych.



Łódzki Dom Kultury przygotował dla zwiedzających niespodziankę w postaci 6 tematycznych wysp: poświęcona pamięci Marszałka Józefa Piłsudskiego, Władysława Reymonta, Galerii Sztuki ŁDK, projektu „Przystanek 60+”, Łódzki Dom Kultury oraz wyspa poświęcona najmłodszym uczestnikom.

Każdy odwiedzający wyspy będzie mógł wziąć udział w wielu konkursach, animacjach, zetknąć się ze światem sztuki oraz poznać ciekawostki z życia historycznych postaci. W ofercie Łódzkiego Domu Kultury znajdują się również bezpłatne konsultacje z dietetykiem jak i możliwość skorzystania z porad zdrowotnych dla seniorów dotyczących protetyki słuchu oraz sprzętu rehabilitacyjnego.

Organizatorzy nie zapomnieli o najmłodszych uczestnikach imprezy. Specjalnie dla nich udostępnione zostaną gigantyczne memory, plenerowa gra w chińczyka oraz zabawy podwórkowe. Dodatkową atrakcją będą warsztaty z malarstwa i tkania na krosnach, a także malowanie twarzy.

Podczas Mixera Regionalnego, każdy znajdzie coś dla siebie.

Pożegnajmy wakacje wspólnie z Łódzkim Domem Kultury.

Łódzkie Targi Ekonomii Społecznej

W trakcie Mixera Regionalnego Łódzkie 2017 na ul. Piotrkowskiej w Łodzi pomiędzy Aleją Mickiewicza a Zamenhofa odbędą się Łódzkie Targi Ekonomii Społecznej, podczas których zaprezentuje się ponad 50 podmiotów ekonomii społecznej naszego regionu.

W trakcie wydarzenia będzie można dobrze skosztować wypiekanych w węglowych piecach pieczywa na naturalnym zakwasie, pierogów z różnym nadzieniem (także sezonowymi owocami), pasztetach, galantynach, ciepłych i zimnych przekąskach, tartach wytrawnych i słodkich po słodkie desery – ciasta i ciasteczka, chłodzące napoje w tym także lemoniady.

Na targach wśród wystawiać się będą warsztaty terapii zajęciowej z oryginalnym pięknym rękodziełem – szkatułami i pudełkami, serwetnikami, donicami, ostonkami, skrzyniami drewnianymi, meblami, meblami ogrodowymi z palet, przedmioty codziennego użytku ze stali i miedzi.

Dla dzieci odwiedzających imprezę przygotowane zostały liczne animacje ruchowe, gry i zabawy ruchowe, rodzinne warsztaty zumbi oraz warsztaty i pokazy taneczne dla dzieci i młodzieży.



Organizatorami targów są Towarzystwo Przyjaciół Niepełnosprawnych oraz Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne Ja-Ty-My. Targi finansowane są ze środków budżetu Województwa Łódzkiego.

Rysownicy do tablicy!

Piotr Kasiński

Komiks jest dla dzieci! Jakże często pada to stereotypowe stwierdzenie w rozmowach o kulturze. Jakoś nikt nie mówi w ten sam sposób o książkach, poezji, teatrze, muzyce czy filmie. Ileż osób zabolaloby rzucenie w rozmowie „literatura jest dla dzieci” lub „teatr to dziecinada”! A na każdego, kto odważyłby się na taką obraźliwość, posypałyby się gromy. Nie mam racji? Czym więc komiks zasłużył sobie w Polsce na takie traktowanie?

Wybitnie przyczyniła się do tego władza ludowa, która po wojnie nazwała komiks „imperialistycznym wynalazkiem” i zakazała publikowania go, chcąc uchronić socjalistyczną kulturę i sztukę przed zbrukaniem. A gdy już w końcu zgodziła się na drukowanie rysunkowych opowieści – w zdecydowanej większości były one skierowane do najmłodszych. PRL zafundował nam kilkadziesiąt lat komiksowego zapóźnienia. Tymczasem w USA, Japonii i Europie Zachodniej komiks rozwijał się prężnie i tam nikomu przez myśl nie przeszło umniejszać jego kulturotwórczej roli i sprowadzać do dziecinnej rozrywki. Co ważne – w wymienionych obszarach geograficznych sięganie po komiks jest czymś naturalnym, bez względu na wiek czytelnika. Podobnie jak sięganie po książkę czy kupienie biletu do kina. W Polsce, jeśli już rodzic kupi historyjkę obrazkową, to w większości tylko kilkulatkowi. Nie wykształcił się u nas nawyk płynnego przejścia od historyjek dla najmłodszych do komiksów dla młodzieży, a potem do tych dla dojrzałego czytelnika. Bo rodzic zwyczajnie nie wie, że takie komiksy istnieją. Wynika to z jeszcze innej przyczyny – w naszym kraju komiks praktycznie nie występuje w edukacji – nie naucza się o komiksie, nie rozwija się umiejętności czytania komiksów



Kajetan Wykurz *Maja i Minizaury*

i nie wykorzystuje ich jako medium do przekazywania wiedzy.

Na szczęście na linii komiks – szkolnictwo ostatnio zaczyna dziać się coś dobrego. W spisie lektur do IV klasy szkoły podstawowej pojawił się jeden z albumów z przygodami „Kajka i Koko-sza” Janusza Christy. W podręczniku do języka polskiego dla klasy VII znalazł się fragment „Pana Blakiego” Karola Konwerskiego i Mateusza Skutnika. Gdzieś wcześniej cytowano „Tytusa, Romka i A’Tomka” Henryka Chmielewskiego. Piotrek Nowacki naryso-

wał historyjki pomagające przedszkolakom uczyć się języka angielskiego. To wszystko cieszy, ale to niestety tylko pojedyncze przykłady tego, że można i należy korzystać z komiksu w edukacji.

Kto wie, może najnowszy album łódzkiego rysownika Kajetana Wykurza stanie się kiedyś szkolną lekturą? Kajetan jest jednym z laureatów konkursu im. Janusza Christy na komiks dla dzieci, organizowanego od kilku lat przez wydawnictwo Egmont. „Maja i Minizaury” to opowieść o tytułowych Minizaurach, które przylatują na Ziemię statkiem kosmicznym i spotykają dziewczynkę pasjonującą się dinozaurami. Oczywiście Maja i jej goście z kosmosu przeżywają razem wiele przygód. Czyż to nie świetna lektura? Dzięki konkursowi im. Christy w ostatnich latach ukazało się kilkanaście bardzo dobrych, nowych komiksów dla dzieci. A przecież i inne wydawnictwa publikują edukacyjne historyjki dla młodych czytelników, jak choćby Kultura Gniewu, Centrala czy IPN. Bo, proszę państwa, komiks nie jest dla dzieci. Komiks – tak jak literatura, film, teatr czy muzyka – bywa dla dzieci. A w znakomitej większości jest jak najbardziej dla dorosłych. *



Różewiczowie napędem kultury

Wyśmienita obsada „Białego małżeństwa” Teatru Narodowego w Warszawie ze Zbigniewem Zamachowskim na czele czy spektakl grupy teatralnej Gardzienice zapewnią niesamowite przeżycia. Zbliża się doroczny Różewicz Open Festiwal.

To jedyny festiwal w kraju poświęcony życiu i twórczości Janusza, Tadeusza oraz Stanisława Różewiczów. Każdego roku odbywa się w Radomsku, rodzinnym mieście braci.

Stałym elementem imprezy są spektakle teatralne, projekcje filmów, wystawy, warsztaty, koncerty oraz spotkania z artystami i znawcami twórczości Różewiczów. Rozstrzygany jest również Ogólnopolski Konkurs Poetycki im. Janusza Różewicza.

Organizatorzy nie tylko popularyzują twórczość braci, ale przede wszystkim zachęcają twórców młodego pokolenia do udziału w wydarzeniu. Zapraszają również uznanych artystów, których talent możemy podziwiać na scenie Miejskiego Domu Kultury w Radomsku.

W tym roku nie może być inaczej. Festiwal potrwa od 4 do 9 października. Publiczność obejrzy etiudy reżyserskie i aktorskie studentów Akademii Teatralnej im. A. Zelwerowicza w Warszawie. Goście festiwalu będą mogli zobaczyć również spektakl dyplomowy „Kup kota w worku. Work in progress” słuchaczy Szkoły Aktorskiej Haliny i Jana Machulskich. Ponadto wystąpi wielokrotnie nagradzana grupa teatralna Gardzienice. Miłośnicy twórczości Tadeusza Różewicza będą mogli wybrać się na spektakl muzyczny „Bramy do ogrodu” w reżyserii Anny Kękuś, z udziałem Marka Bałaty, Krzysztofa Ścierańskiego oraz Igora Obłozy. W trakcie festiwalu nie zabraknie plejady polskich aktorów. W piątek 6 października zobaczymy „Białe małżeństwo” w wykonaniu aktorów Teatru Narodowego w Warszawie. Wyśmienita obsada ze Zbigniewem Zamachowskim na czele zapewni niesamowite przeżycia,

tak jak to miało miejsce w poprzednich edycjach, gdy na scenie MDK występowali choćby: Wojciech Pszoniak, Teresa Lipowska, Grzegorz Gierak czy Andrzej Seweryn.

To jednak tylko niektórzy wybitni twórcy odwiedzający Radomsko podczas Różewicz Open Festiwal. Warto wybrać się na festiwal nie tylko dlatego, by móc podziwiać znakomitych artystów i obejrzeć efekty ich pracy, ale również po to, aby mieć możliwość ponownego odkrycia twórczości Różewiczów, która – jak się okazuje – jest ponadczasowa. Udział w wydarzeniu zachęca do refleksji i szukania własnej drogi.

Jak co roku dyrektorem artystycznym festiwalu jest Barbara Osterloff, a koordynatorem Krystyna Michalska. Partnerem jest Miasto Radomsko. Szczegółowy program zamieścimy w kolejnym numerze „Kalejdoskopu”. Dziś szerzej o Ogólnopolskim Konkursie Poetyckim im. Janusza Różewicza. Laureatów IX edycji konkursu poznamy 7 października.

Konkurs, który w tym roku odbywa się już po raz dziewiąty, skierowany jest do twórców przed debiutem, a nagrodą główną jest wydanie tomiku poezji. To nie tylko próba ocalenia od zapomnienia poety, który nie zdążył rozwinąć swojego talentu, ale i złożenie hołdu najstarszemu z braci, który wprowadził Tadeusza i Stanisława w świat sztuki, co obaj mocno podkreślali. Stanisław poświęcił Januszowi film dokumentalny „Nasz starszy brat”, a Tadeusz książkę pod tym samym tytułem. Janusz pozostał w cieniu historii, by po wielu latach znów zostać doceniony. Nie tylko przez braci. W 2014 roku przyczynił się

do tego zespół Dagadana, który wydał płytę „List do Ciebie” z tekstami Janusza. Projekt spotkał się z bardzo dobrym przyjęciem zarówno przez wielbicieli twórczości Różewiczów, jak i krytykę. Dzięki zaangażowaniu wielu osób udało się na nowo odkryć poezję Janusza. W tym roku Dagadana (w której skład wchodzi: Daga Gregorowicz, Dana Vynnytska, Mikołaj Pospieszalski i Franek Parker) wróci do Radomska, aby przypomnieć płytę i wiersze najstarszego z braci.

Wspominając Janusza Różewicza, nie można pominąć dotychczasowych laureatów konkursu jego imienia. Pierwszym zwycięzcą Ogólnopolskiego Konkursu im. Janusza Różewicza był Jacek Kawecki – uczestnik warsztatów literackich w Klubie Perełka w Gliwicach. Tomik wydany w nagrodę nosi tytuł „Przewodnik dla nieprzygotowanych”. Kawecki, laureat licznych nagród i wyróżnień, w 2007 roku wydał arkusze poetyckie „Wzrok Bazyliszka”. Debiutował w czasopiśmie „Opcje”. Wiersze publikował również w „Arteriach” oraz antologii „Miłość niejedno ma imię”.

Kolejnym laureatem był Piotr Mosoń z tomikiem „Separatum”, od lat zaangażowany w lokalne życie kulturalne Głogowa. To również aktor i reżyser Teatru Przychodniego, członek Głogowskiego Stowarzyszenia Literackiego, laureat I nagrody w konkursie głównym XVI Głogowskich Konfrontacji Literackich. W czterech następnych konkursach nagrody trafiały do utalentowanych poetek. Najpierw zwyciężyła łodzianka Joanna Małgorzata Przybylska („Pędraki”), która była również laureatką ogólnopolskich konkursów literackich, m.in. imienia Poświatowskiej, Wojaczka, Pajbosia i Dominiaka, a swoje



wiersze publikowała w „Arteriach”, „Tyglu Kultury”, „Cegle” i antologiach pokonkursowych. Rok później nagroda trafiała do Edyty Wysockiej („Dzieci epoki”), która należała do Stowarzyszenia Twórców Kultury w Słupsku, przez kilka lat uczestniczyła w spotkaniach Nieprofesjonalnej Grupy Poetyckiej. W ostatnich kilku latach zdobywała nagrody w licznych (ponad 100) ogólnopolskich konkursach poetyckich i literackich. W V konkursie w Radomsku zwyciężyła bielszczanka Agnieszka Marek („Wypuść mnie, wypuść”), która na co dzień pracuje jako nauczycielka języka polskiego. Publikowała w czasopiśmie literackim „Migotania, przejaśnienia” i „Bliza”, na portalach poetyckich Pisarze.pl, Śląska Strefa Gender, Salon Literacki i Latarnia Morska. Ostatnią laureatką była Anna Grabowska („Migotanie gwiazd i przedśionków”), poetka urodzona w Paryżu, feministka. Autorka wierszy publikowała wcześniej na portalach Świecący Żydzi, Poezja.exe, Śląska Strefa Gender, Pisarze.pl. W 2015 roku nagrodę odebrał Robert Feszak („Wnętrza gór”), bielszczanin, który był nominowany w Ogólnopolskim Konkursie im. Kazimierza Ratonia, laureat konkursu poetyckiego im. Krzysztofa Kamila Baczyńskiego. Ubiegłorocznym laureatem VIII Ogólnopolskiego Konkursu Poetyckiego im. Janusza Różewicza został Piotr Machul („Ultimatum”). Dwukrotnie nominowany do Nagrody Głównej OKP im. Jacka Bierzina (2014, 2015), wiersze publikował m.in. w pismach „Akcent”, „Arterie”, „Kartki”, „Teką Puławska”, „Twórczość” i „W drodze”.

Więcej informacji o festiwalu na stronie www.rozewiczopen.pl. *

Barometr na podły czas

Gabriela Synowiec*

„Teatr studencki powinien wyprzedzać teatr profesjonalny” – apelował podczas Łódzkich Spotkań Teatralnych Marek Koterski, dziś autor sztuk i reżyser kasowych filmów. Czas na 40. edycję festiwalu. Jak się zmieniał przez te lata?

Sprawy ważne, niewygodne, przemilczane, przedstawiane z odwagą. Taki kierunek wskazywali ŁST przed laty m.in. Jerzy Hutek i Marek Koterski.

W 1963 r. powstał Ogólnopolski Festiwal Teatrów Studenckich, rok później przemianowany na Łódzkie Spotkania Teatralne. Gdy rok 1970 uznano za „wybuch alternatywy”, ŁST określano „barometrem teatru studenckiego”. Jak pisał prof. Lech Śliwonik, władza ludowa zaczęła: „realizować plan naprawy barometru”, najpierw zmieniając terminy ŁST, by ostatecznie odwołać edycję w 1975 roku. W kolejnych latach „wprowadzono istotne *udoskonalenia* – argumentując, że teatr studencki słabnie, włączono do programu grupy amatorskie (...) oraz spektakle profesjonalne”. W 1977 r. odwołano prezentację „Przeceny dla wszystkich” Teatru 8. Dnia. W 1978 r. – spektakl Teatru Provisorium, a w 2005 Teatro La Terrorismo SUKA OFF (w 2002 r. SUKA OFF dostała nagrodę na ŁST). W 1979 r. ŁST odbyły się ostatni raz w pierwotnej formule. Na kolejną edycję i konkursową formułę trzeba było czekać do 1992 roku. Tak festiwal dotrwał do 2009 r., w latach 2010-11 odbywały się już tylko prezentacje spektakli, a w 2012 r. ŁST przemodelowano i spektakle zaczęto wystawiać przede wszystkim w miastach województwa.

W 1992 r. ŁST pokazały, że mają energię i świeże spojrzenie na rzeczywistość. W programie znalazły się „Rozmowy o północy”, spotkania, na których dyskutowano i spierano się. Doszły warsztaty teatralne prowadzone m.in. przez Teatr 8. Dnia, Scenę Plastyczną KUL, Teatr Biuro Podróży. Pojawiły się nowe teatry, młode i odważne. Ci, którzy zaczęli w latach 60. i 70., teraz byli uznanymi twórcami, choć nie wszyscy dotrwali. Aż do 2009 r. ŁST były krajowym konkursem, miejscem prezentacji najciekaw-

szych dokonań. Najlepszy teatr studencki nagradzano rzeźbą Wacława Kondka „Bóg deszczu” (przez pierwszych dziesięć lat) i tytułem przedstawienia roku. O ile w pierwszych latach teatru studenckiego sięgały po klasykę, w 1969 r. organizatorzy, wraz z pojawieniem się nowych festiwali teatralnych, zakomunikowali: „Podjęliśmy decyzję o zmianie charakteru imprezy. Chcieliśmy zmobilizować nasze teatry do podejmowania tematyki współczesnej. Jest bowiem prawdą, że atrakcyjność teatru studenckiego w najlepszych jego latach oparta była na aktualności problematyki, na mówieniu wprost i otwarcie o sprawach swojego pokolenia”. Tekst podpisał reżyser Jerzy Hutek.

W 1968 r. zapoczątkowano seminarium teatrologiczne. We wstępie Biuletynu VII ŁST Marek Koterski, wtedy student Szkoły Filmowej, pisał: „Ustaliliśmy, że teatr studencki powinien być i współczesny, i zaangażowany. Współczesny w formie i treści, oraz zaangażowany w najbardziej istotne i drastyczne sprawy naszego czasu. [że] powinien wyprzedzać teatr profesjonalny, jeśli idzie o świeżość, śmiałość rozwiązań formalnych, (...) oscylować ku formom widowiska *otwartym*, zasadzającym się na półimprowizacji, aktywizującym widza. (...) Że powinien być teatrem polemizującym i interweniującym w najistotniejszych i najbardziej aktualnych sprawach współczesności”. To jedne z najważniejszych zdań opisujących ŁST, wciąż aktualne. Zmienił się zaś status tych teatrów – nie są grupami studenckimi.

W najwcześniejszych latach na ŁST nagrody zdobywały m.in.: Pstrąg, Cytryna, STU, Kalambur, AT UMCS Gong 2, Teatr 77 czy Teatr 8. Dnia, a także najwybitniejsi dziś twórcy, jak Krystian Lupa i Lech Raczak. W jury zasiadali: Józef Szajna, Jerzy Jarocki, Konstancy Puzyna, Krzysztof Teodor Toeplitz oraz ci,

k którzy zaczynali tu artystyczną drogę i zbierali laury, m.in.: Paweł Szkotak, Janusz Majcherek, Piotr Cielplak, Ewa Wójciak, Leszek Mądzik, Leszek Bzdyl, Tomasz Rodowicz. O nich wszystkich będzie można przeczytać w jubileuszowej publikacji, którą we wrześniu wyda ŁDK.

W 2012 r. ŁST zmieniły formułę. Zaczęły wędrówkę po województwie, od września do grudnia. Nie wyczerpała się idea ŁST, ale pojawiła się chęć dodania czegoś nowego. W 2015 r. powstał program pilotażowy pozwalający na produkcję spektakli, improwizacji czy impresji z pogranicza sztuk. Na zamówienie produkcje powstawały w Wiedniu, Pabianicach i, na zakończenie dwóch edycji, w Łodzi. W 2015 r. do realizacji zaproszono Magdalenę Paszkiewicz (Teatr Tańca PRO), Slavę Inozemceva (Teatr InZhest) oraz muzyków: Marcina Garncarka i Igora Gawlikowskiego. Rok później byli to: Ewelina Ciszewska (Teatr Sztuk), Jan Kochanowski (Teatr Cinema/WTP), Paweł Grala (Pracownia Fizyczna) oraz muzycy: Morihide Sawada i Igor Gawlikowski, instalacje wideo przygotował Izumi Yoshida. Drugi

spektakl „Złe miasto” stworzył Teatr Biuro Podróży z udziałem zaproszonych gości.

Wciąż trwa dyskusja, czy pomysł edukacji nowej publiczności i prezentacji nie tylko w Łodzi jest słuszny. Nie wszystkie lokalizacje wybrane na początku wędrówki pozostały na mapie ŁST, ale pojawiły się nowe. Konsekwencją tego odważnego ruchu jest odejście od formuły konkursowej. Rozmowy na temat teatru odbywają się w kuluarach lub podczas spotkań artystów z publicznością po danym przedstawieniu. Forum, które stało się wprowadzeniem (z udziałem teatrologów przed spektaklami), służy przybliżeniu specyfiki danego teatru i tematyki ŁST. Przed nami 40. ŁST. Teatr ponad podziałami. Chcemy, by publiczność dyskutowała na temat rzeczywistości, w dialogu, który może być antidotum na poczucie zagrożenia. Ideą przewodnią jest teatr, który próbuje nakreślić wzór porozumienia. Zaczynamy 23 września w Opocznie. Bądźcie z nami. *

* Koordynatorka artystyczna Łódzkich Spotkań Teatralnych z Łódzkiego Domu Kultury

R E K L A M A



SOUNDEDIT '17

International Festival of Music
Producers and Sound Designers

26 – 29 / 10 / 2017

www.soundedit.pl

Gary **Numan** / The **Residents** /
Daniel **Miller** / Holy **Holy** /
Skalpel / Marek **Biliński** /
Michael **Nyman Band**

DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

ORGANIZATOR

WSPÓLORGANIZATORZY

FUNDACJA
Art INDUSTRY

ŁÓDZKIE CENTRUM
WYDARZEŃ

promuje
łódzkie

Filharmonia
Łódzka
im. Artura
Rubinsteina
Instytut Kultury Samorządu
Województwa Łódzkiego

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

ŁÓDŹ
STOLEC | AWANGARDY

Affera ze sztuką

Monika Nowakowska

Obchody stulecia awangardy w Polsce to okazja, by przyjrzeć się kondycji sztuki współczesnej w mniejszych miejscowościach naszego regionu, funkcjonującej poza oficjalnymi instytucjami dzięki bezinteresownej pasji lokalnych artystów i społeczników.

Dobrym tego przykładem jest działalność fundacji Art Affer, od pięciu lat promującej sztukę w Zduńskiej Woli oraz w gminie Zapolice. Wydawać by się mogło, że w Zduńskiej Woli nie brakuje miejsc i okazji do kontaktu ze sztuką współczesną – wszak od ponad 40 lat działa tu Liceum Plastyczne, od 2006 r. noszące imię Katarzyny Kobro. Liceum kształci w zakresie aranżacji wnętrz, projektowania graficznego i ubioru oraz rzeźby, z naciskiem na ceramikę artystyczną. Związani są z nim artyści odnoszący ponadlokalne sukcesy, tacy jak Joanna Trzcńska, Krzysztof Nowak czy Ula Dzwonik. I to właśnie z inicjatywy absolwentów i pedagogów szkoły powstała Fundacja Promocji Sztuki Art Affer, której prezesem i „mózgiem” jest Agata Kałużewska – malarka i graficzka po Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Wyższej Szkole Wzornictwa w Moskwie oraz PWSSP w Łodzi, od lat 90. mieszkająca w Strońsku w gminie Zapolice, gdzie uczy plastyki w Zespole Szkół Ogólnokształcących, prowadzi z mężem firmę medyczną i pisze doktorat o tym, jak ludzie na wsiach odbierają sztukę współczesną. – *Założenie fundacji poprzedziła wystawa prac artystów związanych ze zduńskowolskim Liceum Plastycznym, zorganizowana w 2012 roku w kościele baptystów. Potencjał środowiska wydał nam się wówczas na tyle duży, że postanowiliśmy usankcjonować nasze działania, aby łatwiej pozyskiwać fundusze na działalność artystyczną oraz prowadzić dialog z decydentami. Wyłożyłam kwotę założycielską, zostałam prezesem, wspólnie wymyśliśmy nazwę, która miała trochę prowokować, choć z dzisiejszej perspektywy wydaje mi się, że być może jest zbyt odważna* – wspomina Agata Kałużewska.

Członkowie fundacji to lokalni artyści, w zarządzie zasiadają też: Ula i Krzysztof Dzwonikowie, Natasza Bakowicz, Krzysztof Nowak, ale są i przedstawiciele innych zawodów: dziennikarz, psycholog, muzyk, architekt, lekarz, nauczycielka – członkowie przybywają i odchodzą, zdaniem Agaty Kałużewskiej nie wszyscy wytrzymują problemy, z którymi borykają się, prowadząc taką działalność.

Ale są też sympatyzujący z fundacją artyści gotowi do współpracy, tacy jak Joanna Trzcńska, która tak wspomina początki: – *Przez lata toczyły się w Zduńskiej Woli rozmowy w tak zwanym środowisku o tym, jak wypracować wspólny język w obrębie działalności kulturalnej. Na nich się kończyło. Narzekaliśmy, że nie ma galerii miejskiej – i rzeczywiście ciągle jej nie ma – że środowisko jest niezintegrowane, nie ma wspólnych inicjatyw, żadna instytucja tego nie koordynuje, że nawet sami nawzajem siebie nie znamy. I nagle pojawiła się inicjatywa Agaty Kałużewskiej, z którą byliśmy na jednym roku w Łodzi. Zaczęło się działać.*

Choć właściwie „działo się” już wcześniej: – *Zanim powstała Art Affer, działałam w Strońsku – bardzo dobrze układa mi się współpraca z Gminnym Ośrodkiem Kultury i Sportu w Zapolicach. Tu organizowałam wystawy archiwalnych fotografii mieszkańców, pamiątek z okresu kampanii wrześniowej, warsztaty z malarstwa akwarelowego, budowaliśmy instalację plenerową z wikliny. Zachęcona entuzjazmem mieszkańców gminy myślałam, że w mieście będzie podobnie, a nawet lepiej* – opowiada pani prezes.

Rzeczywistość okazała się mniej optymistyczna. Głównym polem działalności fundacji jest edukacja artystyczna poprzez sztukę nowoczesną w formie

W REGIONIE

i aktualną w treści, a przy tym niewyikłaną w jakiegokolwiek interesy. Nic zatem dziwnego, że głównego partnera dla swoich działań w Zduńskiej Woli fundacja widziała w Liceum Plastycznym, którego uczniowie zapraszani są do udziału w Strońskich Spotkaniach Plenerowych (w tym roku odbyła się trzecia edycja, w której uczestniczyli też uczniowie gimnazjów), są beneficjentami fundowanych przez Art Afferę stypendiów za najlepszą średnią ocen oraz finansowej nagrody za najlepszy dyplom. Niestety, w ostatnich latach szkoła nie wydaje się być zainteresowana współpracą, choć członkowie fundacji wystawiają prace w działającej w liceum Galerii Na Rogu – w lutym tego roku pokazywała tam swoje malarstwo Ula Dzwonik, laureatka Grand Prix 5. Międzynarodowego Biennale Obrazu „Quadro Art”, organizowanego przez Oddział Łódzki ZPAP.

Nic nie wyszło także z aktywizacji zduńskowolskich emerytów, z myślą o których fundacja przygotowała rodzaj artystycznego uniwersytetu trzeciego wieku. Poprzedzająca jego wdrożenie sonda społeczna wykazała jednak, że tę grupę bardziej interesowałyby wycieczki, teatr czy kursy tańca, oferowane przez takie instytucje, jak Centrum Kultury Ratusz, z którym Art Affera nie chce rywalizować, a raczej dopełniać jego ofertę (centrum nie dysponuje przestrzenią wystawienniczą). I kolejna inicjatywa – może zbyt wywrotowa dla zduńskowolan? – aby zorganizować ogólnopolski festiwal sztuki „wyabstrahowanej”. Miała to być cykliczna impreza promująca nieprzedstawiającą twórczość profesjonalną, do udziału w niej zapraszano by artystów z całej Polski. – *Z pomysłem po raz pierwszy wystartowaliśmy w propozycjach budżetu obywatelskiego na 2014 rok. Udało nam się zebrać wkład własny, opracowaliśmy też kampanię reklamową. Hasło brzmiało: wpuść sztukę do miasta!* – tłumaczy Agata Kałużewska. Niestety, festiwal przegrał kilkoma punktami z ideą budowy skate parku, skądinąd potrzebnego. Szkoda, gdyż byłaby to lekcja sztuki dla zduńskowolskich licealistów, gratka dla miłośników tego typu twórczości oraz atrakcja dla turystów...



Wizualizacja festiwalu sztuki „wyabstrahowanej”

Członkowie fundacji wciąż wierzą, że uda się zrealizować tę imprezę, zwłaszcza że znaleźli się chętni, by udostępnić miejsce na towarzyszące jej wystawy: Liceum Plastyczne, Starostwo Powiatowe, właściciel hali poprodukcyjnej. Brak miejsca na cykliczne ekspozycje jest główną bolączką fundacji. Problemem są oczywiście pieniądze – o ile znajdują się lokalni sponsorzy bieżącej działalności, o tyle utrzymanie lokalu przekracza możliwości społeczników. Agacie Kałużewskiej najbardziej żal klimatycznej sali kina Hel, która stoi pusta, a w której Art Affera widziałaby swoją docelową przestrzeń wystawienniczą – obecny właściciel, czyli Ochotnicza Straż Pożarna, zaproponował fundacji zbyt wysoki jak na jej możliwości czynsz. Sala zaintrygowała też szefa łódzkiego kina Charlie, Sławomira Fijałkowskiego. Oboje widzieliby w nim festiwal filmowy i ciekawe wystawy, np. plakatów.

Art Affera nie poddaje się i szuka partnerów. Jednym z nich była Katedra Genetyki Klinicznej i Laboratoryjnej w Łodzi, w której holu przez dwa lata funkcjonowała stała ekspozycja prac członków fundacji. Na szczęście są życzliwe fundacji instytucje, jak BWA w pobliskim Sieradzu czy Muzeum Historii Miasta Zduńska Wola, które współpracuje z Art Afferą od pierwszej wystawy i to właśnie tam odbędzie się pod koniec tego roku spotkanie podsumowujące pięć lat działalności. – *Nie zależy nam na wielkiej frekwencji, ale na dotarciu do pojedynczych osób wrażliwych na sztukę, gotowych na kontakt z czymś niesztampowym, trudniejszym w odbiorze. Wierzę, że w Zduńskiej Woli jest to możliwe, a lokalną publiczność zainteresuje kiedyś także idea festiwalu sztuki „wyabstrahowanej”* – podsumowuje Agata Kałużewska, autorka płócien w nurcie abstrakcji geometrycznej, które można oglądać na stałej wystawie w Galerii Poczekalnia w Strońsku. *

Cztery dekady Panfila

Monika Nowakowska*

To jeden z najzdolniejszych i najpopularniejszych współczesnych polskich malarzy, specjalizujący się w uwiecznianiu tak zwanego czystego krajobrazu – przekrojową wystawę prac Józefa Panfila z lat 1979-2017 przygotowuje Miejska Galeria Sztuki.

Ekspozycja, czynna w dniach 7-28 września w Galerii Willa (pod patronatem „Kalejdoskopu”), obejmie około 120 dzieł: obrazów malowanych farbami olejnymi i akrylowymi oraz rysunków ołówkiem, kredką i węglem w różnych formatach, dokumentujących poszukiwania warsztatowe w obrębie portretu, pejzażu, widoków wnętrz sakralnych oraz martwej natury.

Urodzony w 1958 roku w Tomaszowie Mazowieckim Józef Panfil w 1984 roku ukończył wyższą szkołę plastyczną w Łodzi (obecnie Akademia Sztuk Pięknych), a od wielu lat mieszka i tworzy w Smardzewicach – malowniczej miejscowości nad Zalewem Sulejowskim w województwie łódzkim. Poza pejzażami w imponującym dorobku ma również psychologizujące portrety, symboliczne martwe natury, nastrojowe widoki architektury i wnętrz sakralnych pozbawionych ludzkiego sztafażu. Wychodząc od rzetelnego, realistycznego warsztatu, popartego wielką wrażliwością na niuanse koloru, światła i kompozycji, artysta wypracował własny styl. Równie ważny w procesie twórczym był dla niego rysunek ołówkiem i węglem.

Uznawany za kontynuatora tradycji polskiej szkoły pejzażu, z równym zaangażowaniem uwiecznia widoki polskiej wsi, zabytkową architekturę Krakowa, Lublina czy Kazimierza nad Wisłą, jak i krajobrazy z południa Europy: Grecji, Chorwacji, Włoch, Hiszpanii, Francji – będące pokłosiem podróży artysty, odbywanych od 1994 roku.

Twórca był nagradzany i wyróżniany w tak prestiżowych konkursach, jak: Festiwal Malarstwa Współczesnego w Szczecinie, Ogólnopolska Wystawa Malarstwa „Bielska Jesień” w Bielsku-Białej, Biennale Małych Form Malarskich w Toruniu czy



Józef Panfil, *Horizont X*, 1990 r.

Międzynarodowe Triennale Portretu Współczesnego w Radomiu. Wykładał w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Piotrkowie Trybunalskim, prowadził seminaria z rysunku i malarstwa w Europejskiej Akademii Sztuk w Warszawie.

Co dziś rzadkie i warte uznania – artysta utrzymuje się ze sprzedaży swoich prac, które znajdują się w prywatnych kolekcjach krajowych i zagranicznych, w zbiorach polskich muzeów i galerii oraz w ofertach domów aukcyjnych, zaś stała ekspozycja jego obrazów z różnych okresów twórczości znajduje się w Galerii Arkady w Tomaszowie Mazowieckim.

Józef Panfil miał ponad 30 wystaw indywidualnych, obecna ekspozycja będzie siódmą prezentacją jego dorobku w Łodzi i drugą w Miejskiej Galerii Sztuki. Wystawie towarzyszyć będzie album z reprodukcjami najbardziej reprezentacyjnych dzieł, ze szczególnym naciskiem na prace dotychczas rzadko lub wcale niepokazywane publicznie, jak portrety Stanisława (wuja artysty) z przełomu lat 70. i 80. XX wieku czy cykl miniatur ze stogami siana ze Smardzewic z 2017 roku. Teksty napisali prof. Lechosław Lameński i światowej sławy tenor Wiesław Ochman. *

* Kuratorka wystawy

W obronie delikatności

Mariola Wiktor

W świecie pychy i braku empatii niemal wszystko nabiera politycznego znaczenia. Film staje się komentarzem do współczesności, nawet jeśli twórcy tego nie zamierzali. Emocje, jakie budzi, często przesłaniają jego uniwersalny przekaz. Tak jak w przypadku „Pokotu” Agnieszki Holland, który nieoczekiwanie w dniu premiery stał się filmem o wrażliwości sprzecznej z mentalnością tzw. dobrej zmiany. Pokazał ludzi władzy czujących się panami natury i starą kobietę mającą odwagę się przeciwstawić.

Krzysztof Krauze powiedział kiedyś, że ważne kino powstaje zawsze w obronie delikatności, wrażliwości i słabości, która okazuje się siłą. Ja bym dodała jeszcze szeroko rozumianą inność. Nie przypadkiem przywołuję słowa zmarłego trzy lata temu reżysera. Jego ostatni obraz, „Ptaki śpiewają w Kigali”, dokończony przez żonę Joannę Kos-Krauze, jest pierwszym polskim filmem o uchodźcach. Wchodząca 22 września na polskie ekrany produkcja nie była pomyślana jako film polityczny. Historyczny też nie, choć na każdym kroku obecna jest żywa trauma ludobójstwa w Rwandzie sprzed 23 lat. Bohaterkami są dwie kobiety (zasłużone Kryształowe Globy za kreacje aktorskie na tegorocznym festiwalu w Karlowych Warach). Polska ornitolog Anna

(Jowita Budnik) w czasie wojny Hutu z Tutsi ratuje i wywozi do Polski Claudine (Eliane Umuhire). Łączą je koszmarnie doświadczenia. Nie ma w ich relacji sentymentalizmu ani patosu, choć widać wielkie, powściągane emocje. Nie oglądamy dokumentu o masakrze, nie ma scen przemocy, ale dramat wybrzmiewa silniej przez fragmentaryczność kadrów, nieostrości, strzępki rozmów (za zdjęcia odpowiadał początkowo wybitny łódzki operator Krzysztof Ptak, zmarły przed ukończeniem produkcji). To miał być film o tym, jak żyć po apokalipsie, o konsekwencjach terroru, o wybaczeniu, pojednaniu, żalobie. I o ludziach, którzy po przejściu piekła muszą żyć dalej w świecie, który jest im obcy. Ale dziś w Polsce, niestety, nie da się uniknąć kontekstu politycznego. – *Kiedy zaczynaliśmy prace, jeszcze przed „Papuszą”, Europa była w innym miejscu niż dziś – mówiła Joanna Kos-Krauze w Karlowych Warach. – Nie było jeszcze problemu uchodźców. Film zyskał nowe znaczenia, choć nam zależało na tym, by zrealizować historię wykraczającą poza doraźność, stawiającą pytania o granice człowieczeństwa. Tymczasem żyjemy dziś w Polsce, w której politycy sięją nienawiść, nie zdając sobie sprawy z konsekwencji. Zapominają, że wszystko zaczyna się od słowa. Zasadne staje się pytanie o to, jak rodzi się przemoc, z czego wynika. Gdy jestem pytana, dlaczego polska reżyserka zajmuje się ludobójstwem w Rwandzie, odpowiadam: dlatego, że przeżyliśmy Holocaust, nie rozliczyliśmy się wciąż za Jedwabne i mamy obowiązek mówić o tym, by piekło się nie powtórzyło.* Te słowa i sam film zrobiły w Karlowych Warach duże wrażenie.

W tę atmosferę wpisał się też niezwykle dokument Vita Klusaka „Biały świat według Daliborka”, będący portretem czeskiego neonazisty. Przeraza nie to, że Daliborek dekoruje pokój swastykami i śpiewa nacjonalistyczne piosenki, ale to, że Czesi akceptują takie zachowania. Zło bierze się z obojętności. *



Kadr z filmu „Ptaki śpiewają w Kigali”

Chcemy rozwijać instytucje

Wydatki na kulturę w budżecie województwa łódzkiego w 2016 roku stanowiły 10,39 procent. Więcej przeznaczyły jedynie Małopolska i Podlasie. Planowane wydatki na kulturę w 2017 roku to 80 870 466 zł – mówi ARTUR BAGIEŃSKI, wicemarszałek województwa łódzkiego.

Łukasz Kaczyński: – Czy wiemy już, jaka będzie nowa perspektywa unijna dla województwa łódzkiego? Są jakieś prognozy?

Artur Bagieński: – Polityka spójności UE po 2020 roku jest przedmiotem dyskusji w Komitecie Regionów. Kluczowe jest, aby w nadchodzących dyskusjach na temat budżetu Unii po 2020 roku wzięto pod uwagę rolę polityki spójności. 12 maja Komitet Regionów ogłosił stanowisko z propozycjami dla Polityki Spójności 2020+. Dotyczą one mechanizmów finansowania i systemów wdrażania. Analiza w regionie jest ukierunkowana na badanie innowacyjności, która jest kluczem rozwoju. Można przewidywać, że w kolejnej perspektywie istotne będą projekty ponadregionalne, należy więc przeanalizować dotychczasowe doświadczenia regionu i wyciągnąć z nich wnioski. Za wcześniej na prognozy w konkretnych obszarach.

Jakie są zatem na dziś priorytety w zakresie wspierania i rozwoju sztuki i kultury w województwie?

– To przede wszystkim rozwój instytucji kultury, dla których jesteśmy organizatorem – zapewnienie warunków finansowych do funkcjonowania na najwyższym poziomie i do realizacji ich inwestycji. Dzięki instytucjom mamy bowiem możliwość oddziaływania na region. Ważne są: dalsza integracja regionu i aktywizacja lokalnych społeczności, pomoc dla najbardziej utalantowanych uczniów i studentów kierunków artystycznych. Osobną kwestią jest kontynuacja wsparcia właścicieli zabytków w ramach konkursu ogłoszanego przez Zarząd Województwa, ale też w ramach środków RPO.

– Trwająca do 2020 roku perspektywa unijna jest najpewniej ostatnią tak hojną dla Polski. Które zrealizowane w jej ramach działania i inwestycje kulturalne uznaliby pan za najcenniejsze, a jakie jeszcze przed nami?

– W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 reali-



Artur Bagieński

zowanych jest wiele projektów, które, mam nadzieję, będą zwiększać uczestnictwo w kulturze. Nasze instytucje pełnią rolę liderów w regionie, wyznaczają standardy prowadzenia działalności, stanowią wizytówkę regionu. Wymieniłbym projekt umożliwiający zakup biletów do Muzeum Sztuki w Łodzi przez Internet, rozbudowę infrastruktury Filharmonii Łódzkiej, digitalizację i upowszechnienie zasobów Teatru Wielkiego czy utworzenie Pasażu Kultury Województwa Łódzkiego poprzez remont Łódzkiego Domu Kultury. Ponadto z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko Muzeum Sztuki zdobyło wsparcie na rewitalizację infrastruktury, dzięki czemu powstanie specjalistyczna biblioteka i magazyn studyjny. Warto zwrócić uwagę na dalszą rozbudowę Narodowego Centrum Kultury Filmowej w EC1 czy projekty łódzkich uczelni: „Zakup instrumentarium do prowadzenia działalności kulturalnej przez Akademię Muzyczną w Łodzi” oraz „Akademickie Centrum Designu

na rzecz rozwoju dziedzictwa kulturowego i edukacji artystycznej”. 4 maja zakończył się nabór wniosków do VIII osi priorytetowej „Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury” POIiŚ. Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi ubiega się o dofinansowanie modernizacji budynków, a Teatr Wielki – o kontynuację modernizacji. Obecnie w ministerstwie kultury trwa ocena formalna wniosków. Dodajmy też, że oś priorytetowa VI RPOWŁ pn. „Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu” przyniosła wsparcie w wysokości blisko 280 mln euro. Będą one przeznaczone m.in. na działania z zakresu rewitalizacji, w tym zagospodarowanie przestrzeni miejskich, przebudowę i remont obiektów oraz zdegradowanych budynków, co ma przyczynić się do likwidacji istotnych problemów gospodarczych i społecznych na obszarze Lokalnego Programu Rewitalizacji. Będą to prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytkach i w ich otoczeniu, promocja zabytków i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego na wypadek zagrożeń.

Nowym instrumentem wdrażania funduszy są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. W województwie łódzkim ZIT realizowany jest w trybie pozakonkursowym dla projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wskazanych w Strategii ZIT oraz w trybie konkursowym dla projektów współfinansowanych z Europejskich Funduszy Strukturalnych. Do 2020 roku w trybie ZIT przewidziane są działania rewitalizacyjne, których beneficjentem będzie tzw. Łódzki Obszar Metropolitalny.

Czy Zarząd Województwa ma możliwość wspierania inicjatyw prywatnych w województwie? W Łowiczu działa na przykład ciekawa Galeria Browarna. Czy są mechanizmy inne niż konkursy grantowe, choćby pomoc w szukaniu mecenasów i sponsorów?

– Samorząd nie ma narzędzi formalno-prawnych dla wsparcia tego typu inicjatyw. Chyba że działalność prowadzona jest w obiekcie zabytkowym – możliwe jest wtedy wnioskowanie o środki w konkursie na prace przy zabytku – lub wiąże się z realizacją zadań przez organizację pozarządową – wtedy można ubiegać się o środki w konkursie ofert, ale muszą być one przeznaczone na realizację zadań, nie na koszty działalności bieżącej. Jeśli chodzi o sponsoring czy mecenat – w skali kraju nie ma systemowych roz-

wiązań. Wszystkie podmioty prowadzące działalność kulturalną, publiczne i prywatne, pozyskują wsparcie samodzielnie. Z pewnością pomocą są środki UE. Zachęcam do kontaktu z Punktem Informacyjnym Funduszy Europejskich w Łodzi. Taki punkt działa też w Łowiczu.

Ludzie kultury mają często poczucie, że są na końcu listy potrzeb. Mimo iż to kultura, kontakt ze sztuką, istotnie wpływa na podniesienie jakości życia. Jak zmienić ich poglądy?

– Samorząd Województwa dysponuje konkretną podstawą prawną do działania i wynikającymi z niej narzędziami wsparcia sektora kultury. Priorytety działań Województwa obrazuje „Strategia rozwoju województwa łódzkiego 2020”. Są nimi: spójność gospodarcza, przestrzenna i społeczna regionu – wszystkie w równym stopniu są ważne dla rozwoju regionu. Dodam, że wydatki na kulturę w budżecie województwa w 2016 roku stanowiły 10,39 procent. Więcej środków przeznaczyły jedynie Małopolska – 11,37 procent i Podlasie – 11,78 procent. Planowane wydatki na kulturę w 2017 roku to kwota 80 870 466 zł.

Unijne pieniądze popłyną niedługo do Skierniewic, gdzie w dawnym lazarecie ma powstać oddział Muzeum Historycznego. Czy Zarząd Województwa ma rozpoznane potrzeby pozostałych subregionów, wiadomo, gdzie jaka inwestycja byłaby potrzebna?

– Kierunki rozwoju wytyczają dokumenty strategiczne, Strategia rozwoju województwa i Wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2016-2019. Ponadto województwo weryfikuje poszczególne programy rewitalizacji przygotowane przez gminy pod kątem zgodności z wytycznymi do 2020 roku. Ale – tak, potrzeby te są dobrze rozpoznane. Projekt, o którym pan mówi, został uwzględniony w Programie Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2016-2022. Programy rewitalizacji pozytywnie ocenione przez Zarząd Województwa przyjęły obecnie 32 gminy i to one przede wszystkim będą mogły ubiegać się o środki UE z priorytetów inwestycyjnych. Są wśród nich m.in. miasta takie jak: Łódź, Rawa Mazowiecka, Tomaszów Mazowiecki, Bełchatów, Zgierz, Skierniewice, Poddębice, Piotrków Trybunalski, Kutno, Zduńska Wola, ale i mniejsze miejscowości i gminy, m.in.: Poddębice, Parzęczew, Opoczno, Miasto i Gmina Sulejów, Miasto i Gmina Biała Rawska. *

Expo nas odnowi?

Bartłomiej Krasnodębski*

Expo w Łodzi? Po co? Na jaki temat? Co nam da? Tego typu pytań można zadawać o wiele więcej. Warto sobie jednak odpowiedzieć na jeszcze inne. Czy wymarzone Expo w 2022 roku to szansa na szybszy i lepszy rozwój naszego miasta?

Nim na tak postawione pytanie padnie odpowiedź, trzeba wyjaśnić pojęcie samych wystaw Expo. Tak nazywane ekspozycje prezentują dorobek kulturowy, naukowy i techniczny państw, narodów, społeczeństw całego globu. Obecnie odbywają się cyklicznie co pięć lat. Pierwsza oficjalna wystawa Expo pojawiła się w Londynie w 1851 r. (od tego czasu do dzisiaj organizuje je BIE – Bureau International des Expositions). Niektórzy przypominają, że Londyn już w XVIII wieku organizował znaczące wystawy osiągnięć naukowych, kulturowych czy społecznych. To prawda, ale przyjęto, że nazwa Expo dotyczy jedynie tych firmowanych przez BIE. Dotychczas Expo gościły m.in.: Nowy Jork, Barcelona, Wiedeń, Mediolan, Rio de Janeiro, Chicago, Sewilla, Hanower i Paryż. Jedną z najbardziej znanych budowli pozostałych po Expo jest wieża Eiffla.

Oprócz wystaw o tematyce ogólnej poruszającej wiele zagadnień, BIE decyduje o organizacji ekspozycji dotyczących tylko poszczególnych dziedzin życia, czyli International Expo lub „małe” Expo. Właśnie o takie „małe” Expo w 2022 r., poświęcone rewitalizacji, ubiega się Łódź – wraz z polskim rządem. Ostatnio gospodarzami International Expo były południowokoreańskie Yeosu i hiszpańska Saragossa. Teraz podobna wystawa trwa w kazachskiej Astanie.

Dodajmy, że o możliwość zorganizowania Expo starał się już Wrocław. „Dużego” – w 2002 roku – i przegrał z kretesem (otrzymał dwa głosy). „Małego” – w 2012 roku, z nieco lepszym wynikiem (13 głosów), ale wciąż nie dającym prawa do organizacji wystawy. Wygrali wtedy Azjaci z Yeosu. Jak przebiega selekcja? Każde z państw wy-

bieających ma jeden głos. Musi tylko płacić składki w BIE. Czy to problem? Dla niektórych krajów tak, więc, według nieoficjalnych informacji, przed zbliżającym się głosowaniem państwa kandydujące do organizacji Expo pomagają im ten dług spłacić lub oferują innego rodzaju wsparcie. Przykładowo Koreańczycy do niektórych biednych państw wysyłali sprzęt komputerowy albo medyczny.

Co zrobi Łódź? Na razie nie wiemy. Obecnie poprzez działania ambasad, konsulatów, a także poprzez podróże przedstawicieli miasta i zarządu województwa przekonuje różne kraje do poparcia swojej kandydatury. W naszym mieście pojawiają się także międzynarodowe delegacje, które oglądają je pod kątem rewitalizacji.

Przeciwników w walce o „małe” Expo mamy mocnych. Z czterech kandydatów na placu boju pozostało argentyńskie Buenos Aires i amerykańskie Minneapolis. Komitet Wykonawczy wprowadził negatywnie ocenił amerykańską kandydaturę, ale i tak w głosowaniu członków BIE Minneapolis przeszło jednym głosem – 39 do 38. Było to prawdopodobnie związane z większym zaangażowaniem się rządu USA przed samym głosowaniem. To zdarzenie zostało w łódzkim obozie odebrane jako symptomatyczne. Mówi się wręcz, że Amerykanom się nie odmawia. Wiadomo też, że Donaldowi Trumpowi zależy na jakimś sukcesie jego prezydentury. Buenos Aires dostało 86 głosów, a Łódź 81. Ostateczne głosowanie odbędzie się w listopadzie.

Tak wygląda pod względem statystycznym i taktycznym walka o wystawę. A co Łódź chce zaprezentować, gdyby uzyskała możliwość organizacji Expo w 2022 roku? Miasto zosta-



Wizualizacja pawilonów wystawowych dla Expo w Łodzi

ło podzielone na osiem obszarów. Głównie w centrum Łodzi. Rewitalizacja rozumiana jako proces przemian społecznych, przestrzennych i ekonomicznych ma poprawić sytuację „kryzysowego” terenu. Według encyklopedycznej definicji celem rewitalizacji jest przywrócenie do życia zdegradowanej części miasta i uzupełnienie jej o nowe funkcje. Zdaniem władz Łodzi ma się tam po prostu lepiej żyć i pracować.

Działania rewitalizacyjne dzielimy na tzw. „twarde” i „miękkie”. „Twarde” dotyczą m.in. remontów i powstania nowych budynków czy inwestycji w transport zbiorowy. W Łodzi kompleksowa rewitalizacja ma objąć 172 budynki. Jej całkowity koszt to około miliard złotych. Dofinansowanie unijne wyniesie pół miliarda. Drugie tyle będzie pochodziło z miejskiego budżetu. W ramach rewitalizacji zostanie wyremontowanych 139 kamienic. Odnowione mają być też np. dawne fabryki. Po modernizacji w odrestaurowanych miejscach będą świetlice środowiskowe, pracownie artystyczne, kameralne domy dziecka, domy dziennego pobytu, biblioteki czy centrum obywatelskie. Na rewitalizacji skorzysta także szukający od lat siedziby Teatr Pinokio, który zostanie przeniesiony do dawnej przędzalni Wigencji przy ul. Sienkiewicza 75/77.

Działania „miękkie” powinny być kompatybilne z budowaniem, remontowaniem i modernizowaniem. Czy tak się stanie? Opisy i wizualizacje dostępne w Biurze ds. Rewitalizacji i na nowej stronie magistratu wyglądają obiecująco. Rewitalizacja „miękką” ma zapewnić m.in. przeciwdziałanie wykluczeniu, szkolenia dla osób w trudnej sytuacji społecznej, ułatwiające im podjęcie pracy lub założenie własnej firmy, integrowanie społeczności

lokalnej czy wspieranie działalności organizacji pozarządowych. Wszystkie inicjatywy miałyby zostać zrealizowane maksymalnie do 2021 lub 2022 roku. Byle zdążyć przed upragnionym Expo. Bo Expo to recepta na szereg problemów Łodzi. Z pieniędzy na nie powstałby w całości projekt „Tramwaj dla Łodzi”, oczekiwane dojazdy do nieistniejącej jeszcze S14, a nawet obwodnica Nowosolnej.

A gdzie i na jak długo stałaby sama wystawa? Ekspozycja trwałaby od 15 lipca do 15 sierpnia 2022 roku pod hasłem „City Re:Invented” i byłaby ulokowana w Nowym Centrum Łodzi nieopodal Narodowego Centrum Kultury Filmowej i EC1. Około 80 procent wybudowanych z tej okazji obiektów pozostałoby tam na stałe. W kwartale ulic Kopcińskiego – Tuwima – Kilińskiego – Narutowicza znalazłoby się 20 pawilonów. Potem władze miasta, dobudowując kolejne kondygnacje, chciałyby je wykorzystywać na apartamentowce albo biurowce.

Czy tak będzie i sen o odnowie Łodzi się ziści? Wszystko zależy od listopadowego tajnego głosowania podczas zgromadzenia państw należących do BIE, działań lobbystycznych władz miasta i rządu oraz powstania w Łodzi klimatu dla kreatywności z prawdziwego zdarzenia, a nie tylko z nazwy. Same najpiękniejsze hasła przedstawiane na licznych konferencjach prasowych nie zastąpią ludzi, którzy od lat odnawiają kulturalnie i duchowo nasze miasto – a czynnik społeczny, w tym poparcie mieszkańców dla starań, jest niezwykle ważny. *

* Politolog, dziennikarz od lat związany z łódzką sceną samorządową i kulturalną, z zamiłowania podróżnik

Szeroko o alternatywie

Monika Kamieńska*

Gdy w 2012 roku po raz pierwszy organizowałam Festiwal Łódź Miastem Kobiet, nie sądziłam, że tak wielu łodzianom przypadnie on do gustu. Wiadomo było, że choćby ze względu na skromny budżet festiwal nie będzie konkurował z dużymi, prestiżowymi wydarzeniami kulturalnymi w Łodzi. Miałam jednak nadzieję, i nie pomyliłam się, że znajdzie swoich wiernych fanów.

Dzisiaj organizuję szóstą edycję. Był już pop-art, było egzotycznie i lokalnie, było o mężczyznach. Tym razem festiwal będzie przebiegał pod hasłem „Alternatywa”. Porozmawiamy o dylematach, problemach, trudnościach, trudnych wyborach, możliwościach, opcjach, przypadkach czy sposobnościach, bo alternatywa to bardzo szerokie pojęcie. Taka problematyka była także kluczem do wyboru gości tegorocznej edycji. I tak pojawi się Dorota Stalińska w monodramie „Żmija”, a cztery wspaniałe aktorki – Krystyna Tkacz, Magdalena Zawadzka (jubileusz 50-lecia pracy na scenie), Paulina Holtz i Joanna Żółkowska – przeniosą nas w świat opisany ręką Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej. Zobaczymy je w spektaklu „Lilka, cud miłości”, przygotowanym na podstawie książki „Wojnę szatan spłodził”. Dorota Bielska zabierze nas do mrocznego i tajemniczego świata św. Hildegardy z Bingen (łódzka premiera), a Teatr Scena Poczekalnia zaprezentuje „Ławeczkę” Aleksandra Gelmana (z udziałem Izabeli Noszczyk i Dariusza Taraszkiewicza). Widzowie będą mieli zatem w czym wybierać.

Pierwszy dzień festiwalu (15 IX) to kilka różnych wydarzeń. Już o godz. 16 w Galerii Look w Akademii Sztuk Pięknych będziemy mogli oglądać instalację Andrzeja Cieślaka „Time for You”, a o godz. 18 w Galerii Foyer w Akademickim Ośrodku Inicjatyw Artystycznych odbędzie się wernisaż wystawy prac Justyny Cieślak – doktorantki ASP. Tradycyjną już Noc Kobiet rozpoczną prezentacje artystyczne i prelekcje medyczne, a wisienką na torcie będzie spotkanie z Ignacym Karpowiczem



Monika Kamieńska

i przygotowane przez Maszę Bogucką i jej zespół „Saturator” performatywne czytanie fragmentów „Sońki”. Nie zabraknie także warsztatów i spotkań z ekspertami. Pomyśleliśmy także o młodej widowni. Dedykujemy im finały konkursu Łódź Miastem Talentów i koncerty w Pasażu Róży, pokazy mody i tańca. Przygotowaliśmy też spotkanie z blogerami i rozmowę o nowych formach komunikacji oraz nowych mediach. Agnieszka Cygan poprowadzi bitwę taneczną. Myślę więc, że każdy łodzianin znajdzie coś dla siebie. Imprezą towarzyszącą będzie spotkanie z Janiną Ochojską przygotowane przez Poleski Ośrodek Sztuki, a w ramach Zjazdu Miast Piłsudskiego zorganizujemy debatę oxfordzką na temat łódzkiego epizodu w życiu marszałka. Zapraszam więc wszystkich zainteresowanych naszymi propozycjami i mam nadzieję, że tak jak poprzednie edycje, tak i tegoroczna spotka się z dużym zainteresowaniem łódzkich odbiorców kultury. *

* Dyrektorka Akademickiego Ośrodka Inicjatyw Artystycznych

Kufle nie płoną

Pienisty

„Simon Bisley był już u nas” – ten internetowy wpis w dyskusji o autorskim piwie przygotowywanym na zamówienie 28. Międzynarodowego Festiwalu Komiksu i Gier w Łodzi, a firmowanym przez browar kontraktowy Piwoteka (ananasowy przeniecniak), mógłby dać lokalnym twórcom do myślenia. Światowej sławy graficy i rysownicy, goszczący we wrześniu na wspomnianym festiwalu najwyraźniej, o zgrozo, nie wstydzą się fotografować z kuflem w dłoni. W oficjalnej przestrzeni łódzkiej, czy szerzej polskiej kultury, piwo jest jednak boleśnie nieobecne. Pite oczywiście jest, ale jakby wstydliwie, niepewnie, bez afirmacji. Spójrzmy, jak przegrywa konkury.

To o wódce (nie o piwie) w parku wypitej śpiewa od lat Grzegorz Turnau; choć jako że Krakus, możemy podejrzewać, że przemycia sugestię, jak zaoszczędzić na płatnych publicznych toaletach, więc według listy kosztów dodatkowych wódka jawi się ostatecznie jako tańsza. Na listach cytatów światowej literatury od lat szarmanckie ze wszechmiar zdanie o spirytusie dla Małgorzaty (tej od Mistrza): „– To wódka? – słabym głosem zapytała Małgorzata. (...) – Na litość boską, królowo – zachrypiał – czy ośmieliłbym się nalać damie wódki? To czysty spirytus”. Gwoli sprawiedliwości – na Patriarszych Prudach piwa nie ma (sprawdzone!), a gdyby nawet, byłoby ciepłe jak napój morelowy. Zmieńmy okolicę, by wbić ostatni gwóźdź do tej obyczajowej trumny. Raut, wernisaż, premiera – i oczywiście znów obowiązkowe „wino na ściance”, a przecież z winem tylko Marek Kondrat wygląda naturalnie (tylko on poznał „Zakłętę rewiry”). O tym, że twórcy pijają jednak także piwo, przekonała się swego czasu załoga nieistniejącego już łódzkiego pubu. Po zamknięciu, by pozbyć się gości,



Simon Bisley

FOTO: MATERIAŁY PRASOWE

choć nie było „Bar pod zdechłym psem”, puszczano płyty Michała Bajora. Pewnej szczególnie nachalnej grupie muzyka przypadła jednak do gustu, pilsowe strumienie lały się do rana. „Następny” – wołali znad kufli odpoczywający po strajku aktorzy Teatru Nowego, bo to oni byli ową niewypłaszalną grupą. Brzmienia co chwila z głośników dźwięczna fraza pomagała „się pogłębiać”.

Mistrzami w udowadnianiu wizualnych walorów piwa są oczywiście i nie od dziś Czesi. Trudno zatem zrozumieć, dlaczego Olaf Lubaszenko odżegnywał się od piwa po premierze dramatu „Zabić Sekala”. Pite przez niego piwo niemal dorównywało urodą kufłom z menzłowskich ekranizacji prozy Bohumila Hrabala. Ale sam Jiří Menzel też wielokrotnie zaprzeczał, że lubi piwo, choć na przeglądach jego filmów w grającym hrabalowski Nymburk browarze Dalešice najłatwiej spotkać reżysera w browarnianej gospodzie. Z kolei w tle najważniejszej sceny polskiej kinematografii – apelu poległych na kontuarze hotelowego baru – dostrzec można odbłaski światła na chromowanej kolumnie nalewaka. Szczęście było o krok. Jednak w roli głównej ponownie obsadzono spirytus – bo kufle, jak rękopisy, nie płoną.

Simon Bisley był w pubie Piwoteka Narodowa. Jako rozpoznawalny publicznie twórca pozwalał zapewne na zdjęcia (z piwem), autografy, rozmowy. „MFKiG to przede wszystkim miejsce spotkań twórców i miłośników sekwencyjnych historii”. Czy ten fragment napisu umieszczonego na projekcji etykiety piwa towarzyszącego 28. edycji imprezy jest zapowiedzią pewnej złożoności? Sekwencja zdarzeń – drobnych historii 20 tysięcy uczestników (znów dane z etykiety) – ułoży się zapewne w wielką opowieść. Niewykluczone, że także o piwie. *



KAMIL MAĆKOWIAK
W AUTORSKIM MONODRAMIE

DIVA
Show

CZYLI MONOREWIA
OSOBOWCY BORDERLINE



Kaweczka
na PIOTRKOWSKIEJ

występują:

EWA AUDYKOWSKA-WIŚNIEWSKA
i KAMIL MAĆKOWIAK



**KAROLINA
SAWKA**

**PAWEŁ
CIOŁKOSZ**

STEPHAN LACK

WYWIAD

REŻYSERIA WALDEMAR ZAWODZIŃSKI

Celtowie w księżycową noc

Piotr Grobliński

Nas, czytelników, ekscytuje egzotyka. „Sto lat samotności” uważamy za lepszą książkę niż „Prawiek i inne czasy” nie tylko z powodu większego talentu Garcii Marqueza – po prostu bardziej ciekawi nas Macondo i tajemnice jego mieszkańców. „Jedna księżycowa noc” Caradoga Pricharda znajduje się gdzieś w połowie drogi – miejsce akcji tej pierwszej przetłumaczonej na polski powieści walijskiej jest jednocześnie egzotyczne i znajome. Miasteczko wzorowane na rodzinnej miejscowości autora może kojarzyć się z klimatem Dolnego Śląska – jakieś góry, leśne jezioro, kamieniołom będący podstawą gospodarki, zamknięty świat kotliny. Ale ludzie mówią tam dziwnym dialektem i dziwnie się nazywają, bo w kraju, gdzie wciąż powtarza się kilka nazwisk, każdy otrzymuje także charakteryzujące go pryzwisko.

Tak więc bohaterowie Pricharda nazywają się: Em Starszy Brat Małego Owena Węglarza albo Tata Małego Wila Syna Policjanta. To już oczywiście lekka przesada, wynikająca z literackiego wyolbrzymienia, a przy okazji budująca klimat nieco odrealnionej, choć intensywnie nasyconej szczegółami rzeczywistości. Rzeczywistości przefiltrowanej przez dziecięcą wyobraźnię głównego bohatera, zniekształconej przez upływający – zarówno bohaterom, jak i autorowi – czas, przez językowe i literackie konwencje.

„Jedna księżycowa noc” nie jest powieścią historyczną z czasów I wojny światowej. A może lepiej powiedzieć: nie jest tylko powieścią z czasów I wojny światowej. Jest też powieścią o dojrzewaniu, symboliczną przypowieścią o upadku niszczonej przez wojnę społeczności, powieścią psychologiczną i czym tam jeszcze. Są w niej nawet dwa poematy



pisane prozą poetycką, niestety nieco grafomańskie. Całość jest jednak na tyle bogata i spójna, że książkę okrzyknięto klasyką literatury walijskiej, a autora walijskim Joycem. Powieść została nawet szkolną lekturą, mimo wielu mrocznych wątków (bieda, choroby, w tym psychiczne, przemoc, w tym seksualna). Powieść tragiczna i smutna, a jednocześnie niepozbawiona humoru, epicko wspaniała w swej różnorodności.

Bohater-narrator to kilkunastoletni chłopak, który uciekł z miasteczka po skończeniu szkoły i który w tajemnicy do niego powraca, by odnaleźć we wspomnieniach siebie i swoje dzieciństwo. Tytułowa noc

jest okazją do przypomnienia sobie kilku innych księżycowych nocy, w czasie których zdarzyło się coś ważnego. Świecący księżyc jest też symbolem szaleństwa, które czasami ogarnia bohaterów. Nawiasem mówiąc, ta zamknięta społeczność wyjątkowo chętnie wysyła swoich członków do szpitala psychiatrycznego. Scena, w której chłopiec zachęca pogrążoną w depresji matkę, by wsiadła do czekającego na nich samochodu, jest naprawdę przejmująca. Samochód ma ich niby zabrać na wycieczkę, ale w rzeczywistości jadą do psychiatrycznej kliniki, z której matka już nie wyjdzie. Albo scena, w której nauczyciel dowiaduje się o śmierci syna na froncie, po czym pada w klasie na kolana i zaczyna recytować psalmy. Dla równowagi mamy też idylliczną scenę zbierania jagód albo zabawne relacje z meczu bokserskiego i z meczu piłkarskiego.

Książkę przetłumaczyła Marta Listewnik, a wydało łódzkie wydawnictwo Officyna dzięki dofinansowaniu Wales Literature Exchange. To niewątpliwie ciekawa inicjatywa wydawnicza, otwierająca przed polskim czytelnikiem nieznaną światy. Literatura celtycka nie kończy się w średniowieczu. *

KALENDARIUM

9/2017

kalendarium@ldk.lodz.pl, tel. 797 326 217

TEATR

ARLEKIN

ul. Wólczańska 5, tel. 42 632 58 99

Kasa czynna:

wt.-n. godzinę przed spektaklem

BOW tel. 42 632 58 99

www.teatrarlekin.pl

• Aleksander Puszkina

ZŁOTA RYBKA

reż. M. Garmulewicz (PWSFTViT)

10 IX g. 12 – premiera

11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19 IX g. 10

• Zbigniew Poprawski

TAJEMNICE WESOŁEGO MIASTECZKA

reż. S. Ochmański

20, 21, 22, 25, 26, 27 IX g. 9 i 11

24 IX g. 12 (kupon zniżkowy na str. 7)

• III MIĘDZYNARODOWY FESTIWAL

SZTUKI ANIMACJI ANIMART

29 IX – 5 X

JARACZA

ul. Kilińskiego 45, tel. 42 662 33 00

Duża, Mała i Kameralna Scena

ul. Jaracza 27

Kasa czynna: pn.-n. 12-19, tel. 42 632 66 18

www.teatr-jaracza.lodz.pl

DUŻA SCENA

• Arthur Miller

CZAROWNICE Z SALEM

reż. M. Grzegorzek

23, 24 IX g. 18

• Nikolaï Kolada

BABA CHANEL

reż. N. Kolada

29, 30 IX g. 19

MAŁA SCENA

• CIEN

na podst. „Cienie (Eurydyka mówi)”

Elfriede Jelinek

monodram Kamili Sammler

16, 17 IX g. 19

• Marco Antonio De La Parra

MROCZNE PERWERSJE CODZIENNOŚCI

reż. R. Sabara

19, 20 IX g. 19

• Heiner Müller

FILOKTET

reż. W. Klemm

26, 27 IX g. 19

• ASZKENAZY, MENEL Z ŁODZI

na podst. „Lampionów” Katarzyny Bondy

monodram Roberta Latuska

30 IX g. 19

KAMERALNA SCENA

• Tracy Letts

GORAŻE LATO W OKLAHOMIE

reż. A. Urbański

13, 14 IX g. 19

• Gabriela Zapolska

ICH CZWORO

reż. M. Bogajewska

19, 20 IX g. 19

• Anat Gov

BOŻE MÓJ!

reż. J. Orłowski

22, 23 IX g. 19

• Irina Waśkowska

LEKCJE MIŁOŚCI

reż. R. Sabara

27, 28 IX g. 19

MAŁY W MANUFABRYCZNI

ul. Drenowska 58, tel. 42 633 24 24

www.teatr-maly.pl

• NARODOWE CZYTANIE

„Wesele” Stanisława Wyspiańskiego

2 IX g. 12.15

• Platon

OBRONA SOKRATESA

monodram Witolda Kopcina

reż. W. Kopeć

9 IX g. 19.15

• ZŁODZIREJ

spotkanie autorskie z Ivo Vucio

i promocja książki

o Grzegorzu Stelmaszewskim

15 IX g. 19.15

• Adam Mickiewicz

PAN TADEUSZ

reż. M. Piławski

29 IX g. 10

29 IX g. 19.15 – premiera

30 IX g. 19.15

MUZYCZNY

ul. Północna 47/51

Kasa czynna: wt.-pt. 11-18.30, sob. 12-18.30,

n. 15-18.30, w dniu spektaklu do 16.30

tel.: 42 678 35 11 w. 319; 502 396 544

www.teatr-muzyczny.lodz.pl

• POŻAR W BURDELU.

UCIECZKA Z KINA „POLSKOŚĆ”

reż. M. Walczak

9 IX g. 19

• ŁUKASZ ZAGROBELNY

SYMFONICZNE

koncert promujący ostatnią płytę wokalisty

23 IX g. 19

NOWY im. K. Dejmka

ul. Więckowskiego 15, ul. Zachodnia 93

Kasa: wt.-sob. 12-19, niedziela godzinę

przed spektaklem, tel. 42 633 44 94 w. 317,

42 636 05 92, www.nowy.pl

DUŻA SALA

• FESTIWAL

ŁÓDŹ CZTERECH KULTUR

MASHA I KORTEZ

koncert

10 IX g. 19

Janusz Głowacki

ANTYGONA W NOWYM JORKU

reż. A. Szczytko

13 IX g. 19 – premiera

17 IX g. 19

L.STADT I MŁYNARSKI PLAYS MŁYNARSKI

koncert

14 IX g. 19

Swiattana Aleksijewicz

CZARNOBYLSKA MODLITWA

reż. W. Anisienka

spektakl Republikańskiego Teatru

Dramaturgii Białoruskiej

15, 16 IX g. 19

• Michael Frayn

CZEGO NIE WIDAĆ

reż. P. Dangel

22, 23, 24 IX g. 19

MAŁA SALA

• FESTIWAL

ŁÓDŹ CZTERECH KULTUR

IS IT PAMELA – INKARNACJE

spektakl taneczny

reż. M. Ziółek

10 IX g. 17 – premiera

11 IX g. 19

Steve Lambert
ASHES TO ASHES
reż. S. Lambert
spektakl w języku angielskim
13, 14 IX g. 19

• **Jarosław Murawski**
KOMEDA
reż. L. Frankiewicz
16, 17 IX g. 19.15

• **Geraldine Aron**
MÓJ BOSKI ROZWÓD
reż. M. Pasieczny
22, 23, 24 IX g. 19.15

• **Impro Atak!**
23, 29 IX g. 21.15

• **Sławomir Mrożek**
POLICJA
reż. R. Brylki
27, 30 IX g. 19.15
28, 29 IX g. 10 i 19.15

PICCOLO

ul. Tuwima 34, tel. 887 800 002
www.teatrpiccolo.pl

• **WIELKA DRAKA W PROSIACZKOWIE, CZYLI NIEBEZPIECZNE ZABAWY**
spektakl z elementami edukacyjnymi
16 IX g. 9
18 IX g. 12.30

• **SKARB KAPITANA HAKA**
reż. A. i W. Wdowiak
20 IX g. 10
25 IX g. 12.30

• **W ŚRODKU MIASTA**
spektakl profilaktyczny dla młodzieży
23 IX g. 8.30 i 11

PINOKIO

ul. Kopernika 16, tel. 42 636 59 88
Kasa czynna:
pn.-pt. godzinę przed spektaklem, n. 10-13
tel. 42 636 13 41
www.teatrpinkio.pl

DUŻA SCENA
• **SAMOGRAJ**
reż. K. Dworakowski
29 IX g. 10

MAŁA SCENA
• **Stefan Themerson**
PRZYGODY PĘDRKA WYRZUTKA
reż. E.M. Wolska
15 IX g. 17
16 IX g. 17 – premiera
17 IX g. 12
19, 20 IX g. 9 i 11
21 IX g. 9
• **Éric Emmanuel-Schmitt**
OSKAR I PANI RÓŻA
reż. E. Piotrowska

24 IX g. 16 // 25 IX g. 12
26, 27, 28 IX g. 10

POWSZECHNY

ul. Legionów 21, tel. 42 633 25 39
Kasa czynna: wt.-pt. 9-19, sob. i n. 13-19
BOW: tel. 42 633 50 36
www.powszechny.pl

DUŻA SCENA
• **Paul Pörtner**
SZALONE NOŻYČKI
reż. M. Sławiński
22, 23, 24 IX g. 19

• **Edward Taylor**
ŻONA POTRZEBNA OD ZARAZ
reż. J. Przebindowski
29, 30 IX g. 19

MAŁA SCENA
• **Stephen Sachs**
ARCYDZIEŁO NA ŚMIETNIKU
reż. J. Celeda
16, 17 IX g. 19.15

• **Juliusz Machulski**
BRANŻ
reż. M. Siegoczyński
23, 24 IX g. 19.15

SZWALNIA

ul. Andrzeja Struga 90
tel. 665 338 171
filia Poleskiego Ośrodka Sztuki
www.teatrszwalnia.pl

• **GOŚCIE W SZWALNI**
Tęgie Chłopy – koncert
15 IX g. 19
Gęsty Kozuch Kurzu – koncert
16 IX g. 19

• **Szwalnia.Dok2**
Dźwiękowa Historia Łodzi – koncert
23 IX g. 19

WIELKI

pl. Dąbrowskiego
Kasy czynne pn-sob: 12.00–19.00
niedziele i święta (gdą grane jest
przedstawienie): 15.00–19.00
tel. 42 633 77 77, www.operalodz.pl

• **MŁODY DUCH TAŃCA**
spektakl z udziałem uczniów najlepszych
szkół baletowych z Europy i Japonii
reż. W. Dudek
4, 6 IX g. 18.30

• **Yasmina Reza**
BÓG MORDU
reż. M. Bogajewska
spektakl Teatru 6. Piętro w Warszawie
15 IX g. 18

• **CZARODZIEJSKA SKRZYŃKA**
spektakl muzyczny w wykonaniu Chóru
Dziecięcego Teatru Wielkiego w Łodzi
reż. A. Lechocińska
17 IX g. 17

• **PIOSENKA JEST DOBRA NA WSZYSTKO NA BIS**

koncert piosenek
z Kabaretu Starszych Panów
19 IX g. 18.30

• **Maciej Pawłowski**
LAMAILA
choreogr. A. Morawiec
21 IX g. 11 // 22 IX g. 11 i 18.30

• **CZŁOWIEK Z MANUFAKTURY**
– finał konkursu operowego
publiczne wykonanie I aktu opery
z udziałem Małgorzaty Walewskiej
i Wojciecha Pszoniaka
24 IX g. 17

• **Giacomo Puccini**
Turandot
reż. A. Weltschek
29, 30 IX g. 18.30

SALE KONCERTOWE

AKADEMIA MUZYCZNA

im. G. i K. Bacewiczów, ul. Gdańska 32
tel. 42 662 16 00, 42 662 16 45
www.amuz.lodz.pl
(bilety i wejściówki dostępne w kasie
Sali koncertowej AM, ul. Żubardzka 2a)

Sala Koncertowa AM, ul. Żubardzka 2a
• **AKADEMIA MUZYCZNA**
W STARYM KLASZTORZE
Recital organowy Krzysztofa Wasilewskiego
17 IX g. 15 – Klasztor Ojców Franciszkanów
w Łodzi-Łagiewnikach, ul. Okólna 185

• **Przed 60. Międzynarodowym Festiwalem Muzyki Współczesnej Warszawa Jesień**
– koncert
wyk. Tadeusz Wielecki – kontrabas, Zespół
European Workshop for Contemporary Music
z udziałem studentów Akademii Muzycznej
w Łodzi, Rüdiger Bohn – dyrygent
w programie: M. Kolomiets, M. Djordjević,
T. Wielecki, F. Bedrossian, I. Yun
20 IX g. 18

• **SPOTKANIA RUCHU, MUZYKI I IMPROWIZACJI**
warsztaty dla uczniów szkół muzycznych
II stopnia, studentów oraz osób
zainteresowanych muzyką i ruchem
29 IX g. 12.30 (zapisy)

FILHARMONIA ŁÓDZKA im. A. Rubinsteina

ul. Narutowicza 20/22, tel. 42 664 79 10
Kasa czynna: pn., śr. i czw. 10-18,
wt. i pt. 10-20, godzinę przed każdym
koncertem i w czasie pierwszej przerwy,
tel. 42 664 79 79, www.filharmonia.lodz.pl

- Final 18. Wędrownego Festiwalu Filharmonii Łódzkiej „Kolory Polski” „Adam Sztaba symfonicznie” 2 IX g. 19
- KONCERT SYMFONICZNY Inauguracja sezonu artystycznego 2017/2018 wyk.: Iwona Hossa – sopran, Olga Maroszek – mezzosopran, Tomasz Zagórski – tenor, Robert Gierlach – bas, Paweł Przytocky – dyrygent, Orkiestra Symfoniczna i Chór FL w programie: Ludwig van Beethoven IX Symfonia d-moll op. 125 22 IX g. 19
- ODKRYWCY MUZYKI warsztaty dla dzieci w wieku 4-8 lat 23 IX g. 11 (warsztaty) i 12.30 (koncert)
- KONCERT SYMFONICZNY wyk.: Agata Szymczewska – skrzypce, Michał Nesterowicz – dyrygent, Orkiestra Symfoniczna FL w programie: F. Mendelssohn, M. Bruch, A. Dworkak 29 IX g. 19

PARAFIA EWANGELICKO-AUGSBURSKA ŚW. MATEUSZA

ul. Piotrkowska 283
www.lodz.luteranie.pl, wstęp darmowy

- NIEDZIELA Z MUZYKĄ U ŚW. MATEUSZA Elżbieta Karolak – organy w programie: J. Brahms, C. Franck, F. Nowowiejski 3 IX g. 17

STOWARZYSZENIE ŚPIEWACZE IM. S. MONIUSZKI

ul. Ogrodowa 34, tel. 501 099 559
wstęp wolny

- CZWARTKOWE WIECZORY U MONIUSZKOWCÓW „Arie i pieśni Moniuszki” wyk. Aleksandra Chacińska – sopran, Remigiusz Łukomski – bas 29 IX g. 18

WYTWÓRNIĄ

ul. Łąkowa 29, tel. 42 639 55 01
www.wytwornia.pl

- URBANATOR DAYS 2017 warsztaty 11 IX g. 16 (zapisy)
Koncert EABS i URBANATOR / Jam Session 12 IX g. 19
- KAYAH I BREGOVIĆ 14 IX g. 19
- COHEN I KOBIETY koncert piosenek Leonarda Cohena wyk. Matylda Damięcka, Ania Dąbrowska, Martyna Jakubowicz, Gaba Kulka, Iza Lach, Anita Lipnicka, Grażyna Łobaszewska, Maria Peszek, Julia Pietrucha, Renata Przymek, Natalia Przybysz i Daria Zawiałow 17 IX g. 19
- MARYLA RODOVICZ DIVA TOUR 23 IX g. 19
- SULLY ERNA koncert promujący najnowszy album solowy wokalisty Godsmack 24 IX g. 20
- PERCIVAL „Wild Hunt Live” – widowisko muzyczne 28 IX g. 19

MUZEA

ARCHEOLOGICZNE I ETNOGRAFICZNE

pl. Wolności 14, tel. 42 632 84 40
Czynne: wt.-n. 10-17
Bilety: 9 zł i 6 zł (we wtorki wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Pieniądz na ziemiach polskich” – wystawa numizmatyczna
- „Przeszłość wydobyta z ziemi” – wystawa archeologiczna
- „Szare jak ziemia, barwne jak pamięć” – wystawa etnograficzna

Wystawa czasowa:

- „Utracone – odzyskane. Ciąg dalszy...” (otwarcie 15 IX g. 12)

Inne wydarzenia:

- Warsztaty z grania na bębnach afrykańskich djembe (16 IX g. 12)
- Warsztaty z tworzenia masek etnicznych (17 IX g. 10 – zapisy)

ŁĘCZYCKA ZAGRODA CHŁOPSKA

Kwiatkówek 26 A, 99-100 Łęczyca
tel.: 888 224 867
czynne: wt.-nd. g. 9-17

Inne wydarzenia:

- Igrzyska Gier Dawnych (2-3 IX g. 10-18)

FABRYKI

ul. Drewnowska 58 (Manufaktura)
tel. 42 664 92 93
www.muzeumfabryki.pl
Czynne: wt.-pt. 9-19, sob. i n. 11-19
Bilety: 6 zł i 5 zł, rodzinny 13 zł

Wystawy stałe:

- „Historia zakładów produkcji tkanin bawełnianych Izraela Poznańskiego”
- „Zabytkowe krosna z fabryki Izraela Poznańskiego”
- „Ludzie i ich fabryka. Codzienna praca i życie pracowników powojennych zakładów Poltex”

GEOLOGICZNE

ul. Kopcińskiego 31
tel. 42 635 45 93
Czynne: pn.-pt. 9-15
Bilety: 5 zł i 3 zł
(w czwartki wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Świat minerałów”
- „Kamień budowlany i ozdobny w architekturze”
- „Kryształy w przyrodzie i technice”
- „Przyroda Łodzi i regionu łódzkiego”

HISTORII FARMACJI

pl. Wolności 2, tel. 42 632 17 15
Czynne: wt. i czw. 9-16
w pozostałe dni po uzgodnieniu telefonicznym
Bilety: 6 zł i 3 zł
grupowy (pow. 10 osób) - 20 zł

Wystawa stała:

- Odtworzone wnętrze apteki z przełomu XIX i XX wieku

KINEMATOGRAFII

pl. Zwycięstwa 1, tel. 42 674 09 57
Czynne: wt. 10-17, śr., pt. 9-16,
czw., sob., n. 11-18
Bilety: 10 zł i 7 zł (we wtorki wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Pałac pelen bajek”
- „Sekrety filmu”
- „Latająca maszyna – scenografia filmowa”
- „Od negatywu do kopii”
- „Oryginalny Fotoplastikon”

Wystawy czasowe:

- „Zwierciadło Bergmana” (do 22 X)
- „Fazy Daniela Szczechury” (od 29 IX)

Inne wydarzenia:

- PROLOG FESTIWALU MEDIÓW CZŁOWIEK W ZAGROŻENIU 10-lecie Łódzkiego Funduszu Filmowego (28 IX g. 17)

KOMUNIKACJI MIEJSKIEJ MPK-ŁÓDŹ

ul. Wierzbowa 51, tel. 42 672 12 07

Czynne: pn.-czw. 10-18,
sob. (9 i 23 IX) g. 10-14
Bilety: 2,40 zł i 1,20 zł

Wystawa stała:

- Tablice pamiątkowe, rozkłady jazdy, katalog biletów okresowych, akcesoria konduktorskie i inne

Wystawy czasowe:

- „Tramwaje w komiksie” (18 IX – 5 IV, otwarcie 16 IX g. 17)
- „40 lat wagonów 805Na w Łodzi” – wystawa fotografii (do 7 IX)
- Modele w skali 1:25 wykonane przez Jacka Mądrego, kierowcę MPK-Łódź z zajezdni Nowe Sady

KSIĄŻKI ARTYSTYCZNEJ

ul. Tymienieckiego 24, tel. 502 62 64 66

Czynne: po wcześniejszym kontakcie telefonicznym
Prowadzą: J. i P. Tryznó

Wystawa stała:

- Kolekcja starych maszyn i matryc drukarskich - Artystyczne książki autorstwa Jadwigi i Pawła Tryznów

MIASTA ŁÓDZI

ul. Ogrodowa 15, tel. 42 254 90 00

Czynne: pn., wt., czw. 10-16,
śr., sob. i n. 12-18

Bilety (wystawy czasowe): 7 zł i 5 zł
Bilety łączne (do muzeum i galerii):
12 zł i 8 zł (w środę wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Z dziejów Łodzi – historia, kultura, codzienność”
- „Galeria Muzyki im. Artura Rubinsteina: Artur Rubinstein, Aleksander Tansman”
- „Malarstwo artystów żydowskich. Z kolekcji Davida Malka”
- Panteon Wielkich Łodzian: Jan Karski, Władysław Reymont, Julian Tuwim, Karl Dedecius, Marek Edelman i Alina Margolis
- Galeria Mistrzów Polskich
- Makieta dawnej Łodzi

- Ogród Spacerowy
- Gabinet Poznańskiego

Wystawy czasowe:

- „Podążając za Strzebińskim... Artyści awangardy łódzkiej ze zbiorów Muzeum Miasta Łodzi” (do 17 IX)
- „Ocalić od zapomnienia. Najcenniejsze zbiory Oddziału Sportu i Turystyki Muzeum Miasta Łodzi” (do 1 X)

Inne wydarzenia:

- Fotospacer z Wikimedia Polska (6 IX g. 16 – zbiórka: pl. Wolności przy Muzeum Kanału „Dętka”)
- „150 lat polskiego sportu. Towarzystwo Gimnastyczne Sokół w Łodzi i regionie” – sympozjum naukowe (6 IX g. 10)
- Zwiedzanie Stadionu Miejskiego ŁKS (8 IX g. 11 – zbiórka: al. Unii 2)
- „Wybitni sportowcy i turyści pochowani na Starym Cmentarzu przy ul. Ogrodowej” – spacer (9 IX g. 12 – zbiórka w holu muzeum)
- Zwiedzanie Stadionu Miejskiego Widzew (10 IX g. 11 – zbiórka: al. Piłsudskiego 138)
- LUBIĘ WIEDZIEĆ „O zasługach Rajmunda Rembielińskiego dla Łodzi i nie tylko” – dwugłos historyków: Krzysztofa Pawła Woźniaka i Kamila Śmiechowskiego (10 IX g. 12.30)
- Koncert Maksima Michajłowa akompaniament Aleksandra Nawego w programie: pieśni M. Musorgskiego, S. Rachmaninowa, R. Schumanna, R. Straussa (10 IX g. 17)
- „Łódź olimpijska” – spotkanie z łódzkimi olimpijczykami (13 IX g. 17)
- „Od ul. Letniej po Park Helenów. RKS TUR, Spójnia, Sparta i Społem” – prelekcja (15 IX g. 17)
- AKADEMIA MAŁEGO ŁODZIANINA zajęcia edukacyjne dla dzieci w wieku 6-12 lat (17 IX g. 12.30)
- Orowadzanie po wystawie „Ocalić od zapomnienia. Najcenniejsze zbiory Oddziału Sportu i Turystyki Muzeum Miasta Łodzi” dla osób z dysfunkcją słuchu (20 IX g. 16.30)
- Konferencja w ramach Zjazdu Miast Piłsudskiego (22 IX g. 10)
- Wernisaz wystawy podsumowującej projekt „OFF Galeria 2.0” – obrazy i zdjęcia prezentujące murale (23 IX g. 12.30)
- Orowadzanie po wystawie „Ocalić od zapomnienia. Najcenniejsze zbiory Oddziału Sportu i Turystyki Muzeum Miasta Łodzi” dla osób z dysfunkcją wzroku (27 IX g. 16.30)
- „Pitawał łódzki. Głośne procesy karne

od początku XX wieku do wybuchu II wojny światowej” – promocja książki Kazimierza Badziaka i Justyny Badziak (28 IX g. 18)

MUZEUM KANAŁU „DĘTKA”

Pl. Wolności 2, tel. 42 254 90 11

Bilety: 6 i 4 zł do kupienia pl. Wolności 2

OŚWIATY ZIEMI ŁÓDZKIEJ

ul. Wólczańska 202

Wydział Zbiorów Specjalnych PBW
tel. 537 462 100

Czynne: pn.-pt. 10-14

Wystawa stała:

- „Oświata łódzka końca XIX i początków XX w.”

Wystawa czasowa:

- „Moda szkolna dawniej i dziś” (do 31 X)

PAPIERU I DRUKU PL**DOM PAPIERNIKA**

(w Skansenie Architektury Drewnianej Centralnego Muzeum Włókiennictwa, ul. Piotrkowska 282) tel. 516 105 315

Czynne: wt., śr., pt. 9-17, czw. 11-19,
sob., n. 11-16

Bilety: 4 zł i 2 zł (w sobotę wstęp wolny)
<http://papiernictwohistoryczne.pl/>

Wystawy stałe:

- „Historia papieru”
- „Drukarnie łódzkie do roku 1918. Zarys dziejów”
- „Przekorna Trupa Stasia Straszydło”

MUZEUM SZTUKI

ms¹

ul. Włocławskiego 36, tel. 42 633 97 90

Czynne: wt. 10-18, śr.-n. 11-19

Biblioteka: wt., śr., pt. 11-15.30, czw. 9-17

Księgarnia ms: wt.-sob. 10-17

ms cafe: pon.-czw. 9-22,

pt.-n. 9 - do ostatniego klienta

Bilety: 10 i 5 zł (w czwartki wstęp wolny)

Wystawa stała:

- Sala Neoplastyczna. Kompozycja otwarta

Wystawa czasowa:

- „&” – wystawa zbiorowa (do 5 XI)

ms²

ul. Ogrodowa 19

Czynne: wt. 10-18, śr.-n. 12-20

Kawiarnia: pn. 11-19, wt.-n. 11-21

Księgarnia: pn. 11-19, wt.-n. 11-20

Bilety: 10 zł i 5 zł (w czwartki wstęp wolny)

Wystawa stała:

- „Atlas nowoczesności.
Kolekcja sztuki XX i XXI wieku”

Wystawa czasowa:

- „Enrico Prampolini. Futuryzm, scenotechnika i teatr polskiej awangardy” (do 8 X)

PALAC HERBSTA

ul. Przędzalniana 72, tel. 42 674 96 98

Czynne: wt.-n. 11-17

Bilety: 10 zł i 5 zł (na jedną wystawę)

(w czwartki wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Muzeum Pałac Herbsta – Sztuka dawna w nowym wymiarze”
- „Od Matejki do Wojtkiewicza. U zarania nowoczesności” (do 15 X)

Inne wydarzenia:

- „Pejzaże z marzeń sennych” – warsztaty malarskie dla dorosłych (2 IX g. 11.30 – zapisy: edu.herbst@msl.org.pl; tel.: 42 674 96 98 w. 35)
- Mały i Duży w Pałacu Herbsta Co „uciecko” z pałacu? – czyli ogrodowe podchody – warsztaty rodzinne (9 IX g. 12 – zapisy)
- KULTURALNE RENDEZ-VOUS „Pałacowi” malarze – oprowadzanie po wnętrzach Pałacu Herbsta (21 IX g. 15.30 – zapisy)
- Wykład Marty Klak-Ambrozkiewicz towarzyszący wystawie „Od Matejki do Wojtkiewicza. U zarania nowoczesności” (28 IX g. 18 – zapisy)

TRADYJCJI NIEPODLEGŁOŚCIOWYCH

ul. Gdańska 13, tel. 42 632 71 12

Czynne: pn.-śr. 9-17, czw. 11-18,

sob. 10-16, n. 11-17

dla grup zorganizowanych – 30 zł (z przewodnikiem)

Wystawy stałe:

- „Więzienie przy Długiej (Gdańskiej) w Łodzi 1885-1953”
- „Drogi do Niepodległej 1791-1921”
- „Żydzi w Wojsku Polskim”

Oddział Martyrologii RADOGOSZCZ

ul. Zgierska 147, tel. 42 655 36 66

Czynne: wt., śr., pt. 9-17, czw. 9-18,

sob. 10-16, n. 11-17 wstęp wolny, dla grup zorganizowanych (z przewodnikiem) – 30 zł

Wystawy stałe:

- „Radogoszcz 1939-1945” • „Łódź i ziemia łódzka w latach wojny i okupacji 1939-1945”

- „Bez broni i munduru w walce z okupantem. Tajne nauczanie 1939-1945”

Oddział STACJA RADEGAST

al. Pamięci Ofiar Litzmannstadt Getto 12

tel. 42 291 36 27

Czynne: pn., wt. 9-17, śr., czw. 10-18,

sob., n. 10-16 wstęp wolny

Wystawy stałe:

- „Kufier rodziny Schwarzwów – austriackich Żydów” • „Litzmannstadt Getto 1940-1944”
- „Obóz Cygański (Zigenuerlager) w Getcie Łódzkim” (po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym)

CENTRALNE MUZEUM WŁÓKIENICTWA

ul. Piotrkowska 282, tel. 42 683 26 84 w. 263

Czynne: wt., śr., nd. 9-17, czw.-sob. 12-19

Bilety: 10 zł i 6 zł (w czwartki wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- Narzędzia i maszyny włókiennicze
- Rekonstrukcja tkalni z przełomu XIX/XX w.

Wystawy czasowe:

- Wystawa „Efekt ostateczny. Magazyn wzorów uszytych” (do 17 IX)
- „Czar Jawy – batik. Tradycyjna tkanina indonezyjska” (do 24 IX)
- „Nostalgia za Kresami. Tkanina wileńska, poleska i huculska” (do 30 IX)
- „Azja-Europa” (7 IX – 12 XI, otwarcie g. 18)
- „Sprusiak, jakiego nie znamy” (do 1 I)
- „Bunt materii” (do 18 II)

Inne wydarzenia:

- „Wielki ogród” – warsztaty (9 IX g. 12 i 14 // 10 IX g. 12 – zapisy tel. 500 527 855 pn.-pt. w g. 8-16)
- „Efekt ostateczny. Magazyn wzorów uszytych” – finał wystawy (9 IX) oprowadzanie kuratorskie po wystawie (g. 15) wykłady Marty Madejskiej oraz dr. Tomasza Majewskiego (g. 16)
- „Czy słyszeliście o Orbitku?” – warsztaty tkackie (16 IX g. 12 i 14 – zapisy)
- Oprowadzanie po wystawie „Nostalgia za Kresami. Ludowa tkanina wileńska, poleska i huculska” i promocja książki (21 IX g. 17)

• WARSZTAT DLA DZIECI

- „Sen na JAWIE” (23 IX g. 12 – zapisy)
- „Pamiętka malowana nitką” – warsztaty hafciarskie (23 IX g. 14 – zapisy)
- COTTON-ART „Miękkie płaskorzeźby” – warsztaty (24 IX g. 12 – zapisy)
- Oprowadzanie po wystawie „Rzemiosła dawnej Łodzi. Pracownia haftu maszynowego” (30 IX g. 13)

SKANSEN ŁÓDZKIEJ ARCHITEKTURY DREWNIANEJ

Czynny: w dniach i godz. pracy muzeum Zwiedzanie (bez przewodnika) bezpłatne w soboty (w pozostałe dni obowiązuje bilet wstępu do muzeum)

- Rekonstrukcja wnętrz mieszkań robotniczych z lat 20. i 30. XX w. • Izba warsztatowa w Domu Tkacza • „W kuchni pani Goldbergowej” • Rzemiosła dawnej Łodzi – zakład krawiecki

Wystawa czasowa:

- „Rzemiosła dawnej Łodzi. Pracownia haftu maszynowego” – domek nr 4 (do 29 X)

UNIwersYTETU MEDYCZNEGO

ul. Żeligowskiego 7/9, tel. 42 639 32 70

Czynne: pn.-pt. 8-12

(wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Historia wojskowej służby zdrowia”
- „Marian Garlicki. Pierwszy rektor WAM”

WOJEWÓDZTWO**BEŁCHATÓW****MUZEUM REGIONALNE**

ul. Rodziny Hellwigów 11, tel. 44 633 11 33

Czynne: pn. 9-15, wt.-pt. 9-18, n. 11-17

Bilety: 4 zł i 2 zł (w niedziele wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Wnętrza dworskie z przełomu XIX i XX w.”
- „Salonik Tradycji Niepodległościowych”
- „Sztuka ludowa ze zbiorów Muzeum Regionalnego”

Wystawa czasowa:

- „Śladami wojny. Technika w służbie boga wojny, cz. 9 – bagnety” (do 1 X)

• „Malarstwo moja pasja – wystawa stypendialna” – prace Elizy Wrony, 16-letniej belchatowianki i uczestniczki międzynarodowego projektu artystycznego pn. „Inwazja talentów” (10-30 IX)

Inne wydarzenia:

• Prezentacja wystawy: „Śladami wojny. Technika w służbie boga wojny – bagnety” oraz podróz historyczna szlakiem umocnień wojskowych okolic Belchatowa (17 IX)

MIĘSKIE CENTRUM KULTURY W BELCHATOWIE PGE GIGANTY MOCY

pl. Narutowicza 3

tel. 44 635 19 30, 503 119 739

Czynne: wt-pt g. 9-18, sob-nd g. 11-19

• „Animalia – anomalia” – wystawa malarstwa Sylwii Łyczko-Zielony (9-30 IX)

BRZEZINY

MUZEUM REGIONALNE

ul. Piłsudskiego 49, tel. 46 874 33 82

Czynne: pn.-pt. 8-16, nd. 11-17

Bilety: 5 zł i 3 zł (indywidualne),

3 zł (grupowe), (we wtorki wstęp wolny)

Wystawy stałe:

• „Kraków- zaginione miasto” • „Brzeziny – miasto krawców i cudów...” • „Salonik mieszczański” • „W warsztacie krawieckim mistrza Ambrozińskiego” • „Izba ludowa z początku XX w.”

Wystawa czasowa:

• U ZBYSZKA NA PODWÓRKU
Piotr Polk z zespołem
(2 IX g. 19)

KROŚNIEWICE

Muzeum im. Jerzego Dunin-Borkowskiego

pl. Wolności 1, tel. 24 252 33 47

Czynne: wt.-pt. 9-16, sob., nd. 10-15,

w dni poświęczone nieczynne

Bilety: 5 zł i 3 zł

Wystawy stałe:

• „Gabinet kolekcjonera” • „Sala gen. Władysława Sikorskiego” • „Gabinet numizmatyczny” • „Sala portretowa” • „Salonik” • „Kolekcjonerskie pasje” • „Sala gen. Władysława Andersa”

KUTNO

MUZEUM REGIONALNE

pl. Piłsudskiego 20, tel. 24 254 79 64

Czynne: nd.-pt. 10-16

Bilety: 5 zł i 2,5 zł (w niedziele wstęp wolny)

Wystawy stałe:

• „Rzeźba po kutnowsku”
• „Miasto w czasie i w przestrzeni”

Wystawa czasowa:

• „Sztuka Art Déco ze zbiorów Muzeum Mazowieckiego w Płocku”
(do 10 IX)

MUZEUM BITWY NAD BZURĄ

Park Wiosny Ludów

tel. 24 253 31 41

Czynne: wt.-n. 10-16

Bilety: 5 zł i 2,5 zł

(w niedziele wstęp wolny)

Wystawa stała:

• „Bitwa nad Bzurą”

LIPCE REYMONTOWSKIE

Muzeum im. W. S. REYMONTA

ul. Wiatraczna 10, tel. 46 831 61 12

Czynne: wt.-pt. 9-14, sob. 10-14, n. 12-15

Bilety: 5 zł i 3 zł

(w soboty wstęp wolny)

Wystawy stałe:

• „Tradycje lipieckie”
• „Chłopi W.S. Reymonta w rzeźbie Ewy Soski” • „Z dziejów manufaktury rodziny Winklów w Lipcach 1889-1974” • „Dawne narzędzia rolnicze” • „Listy z podróży” • „Galeria współczesnej sztuki ludowej”

ŁASK

MUZEUM HISTORII ŁASKU

pl. 11 Listopada 7, tel. 43 677 6879

www.muzeum.lask.pl

czynne: wt.-pt. 9-17, sb. 9-14,

pierwsza niedziela miesiąca 11-15

Wystawy stałe:

• „Dzieje ziemi łaskiej od czasów najdawniejszych po historię lotnictwa wojskowego w Łasku”
• „Zbiory etnograficzne”

Wystawa czasowa:

• „Życie i zagłada łaskich Żydów”
(do 31 XII)

ŁĘCZYCA

MUZEUM W ŁĘCZYCY

ul. Zamkowa 1, tel. 24 721 24 49

Czynne: wt.-pt. 10-17, sob., n. i święta 10-15

w dni poświęczone nieczynne

Bilety: 8 zł i 4 zł (w czwartki wstęp wolny)

Wystawy stałe:

• Dział artystyczny • Dział historyczny • Dział etnograficzny: „Z tradycji ludowych regionu łęczyńskiego”, „Diabeł Boruta w ludowych rzeźbach i legendach” • Dział archeologiczny: „Pradzieje Ziemi Łęczyckiej”, „Łęczycza wczesnośredniowieczna”

ŁOWICZ

MUZEUM W ŁOWICZU

Stary Rynek 5/7, tel. 46 837 39 28

Czynne: wt.-n. 10-16

Bilety: 10 zł i 6 zł

Wystawy stałe:

• „Sztuka baroku w Polsce” • „Etnografia Księstwa Łowickiego” • „Historia miasta i regionu” • „Izba Pamięci Żydów Łowickich”

Wystawy czasowe:

• „Historia przedwojennego łowickiego sportu”
(do 3 IX)

OPOCZNO

MUZEUM REGIONALNE

pl. Zamkowy 1, tel. 44 755 23 19

Czynne: pn.-pt. 8-15.30, sob. 10-16

Bilety: 3 zł i 2 zł

Wystawy stałe:

• „Z dziejów ziemi opoczyńskiej”
• „Rzeźba ludowa regionu opoczyńskiego”
• „Rekonstrukcja wnętrza chałupy opoczyńskiej” • „Opoczyński strój ludowy”
• „Opoczno w czasie II wojny światowej”

Wystawa czasowa:

• „Zwyczaje i obrzędy weselne w Opoczyńskim”

OPORÓW

Muzeum w Oporowie

tel. 24 285 91 22

Czynne: codziennie 10-16

Bilety: 8 zł i 5 zł

Wystawa stała:

• „Wnętrze dworskie”

OŻARÓW

MUZEUM WNĘTRZ DWORSKICH

Oddział Muzeum Ziemi Wieluńskiej,

tel. 43 841 17 24

Czynne: wt.-pt. 9-15.30, sob.-n. 12-16.30,

w poniedziałki nieczynne

Bilety: 5 zł i 3 zł

(w niedziele wstęp wolny)

Wystawa stała:

- „Wnętrze dworskie XVIII-XIX wieku”

Wystawa czasowa:

- „Portrety” – wystawa karykatur autorstwa Jacka Frankowskiego (do 30 IX)

Inne wydarzenia:

- Europejskie Dni Dziedzictwa
- Recital pianistyczny Marka Cebuli (17 IX g. 17)

PABIANICE**MUZEUM MIASTA PABIANIC**

Stary Rynek 1/2, tel. 42 215 39 82

Czynne: wt., czw. 10-15, śr., pt. 10-18, sob. 12-17, pierwsza niedz. m-ca 12-17

Bilety: 3 zł i 1,5 zł, 6 zł - rodzinny

(w piątek wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Kowalstwo – ginący zawód” • „Henryk Debich – dyrygent, kompozytor, muzyk, pabianiczanie” • „Symbol miasta. Oblicza dworu” • „Alkierz Jana Szulca” • „Fauna Polski” • „W chłopskiej zagrodzie. Kultura materialna w tradycyjnej społeczności wiejskiej okolic Pabianic”

Wystawy czasowe:

- „Afryka. Tradycje i kultury” – wystawa etnograficzna
- „Od lunety Galileusza do teleskopów kosmicznych” (do 21 X)
- „Pabianice na planach i mapach” (16 IX – 30 XII)
- „Pabianice wczoraj i dzisiaj” (16 IX – 30 XII)
- „Moje miasto – Monika Kubiaczyk-Cygan” (17 IX – 7 X, otwarcie g. 14)

Inne wydarzenia:

- Europejskie Dni Dziedzictwa (16-17 IX)

PIOTRKÓW TRYBUNALSKI**MUZEUM OKRĘGOWE**

pl. Zamkowy 4, tel. 44 646 52 72

Czynne: wt., pt. 10-17, śr., czw., n. 10-15 sob. 10-16, w dni poświęcone nieczynne

Bilety: 3 zł i 1,5 zł

Wystawy stałe:

- „Historia miasta Piotrkowa Trybunalskiego”
- „Wnętra zamkowe – meble z różnych epok” • „Z naszej wsi” • „Galeria malarstwa XIX w.”

**ODDZIAŁ MUZEUM OKRĘGOWEGO
W PIOTRKOWIE TRYB. W POLICHNIE**
Polichno 121a, Wolbórz

Czynne: wt.-czw., sb. 10-16, pt. 10-17, nd. 10-15

Wstęp wolny

Wystawy stałe:

- „Walka o Rzeczpospolitą 1939-1956”
- multimedialna ekspozycja „Z prądem czy pod prąd. Historia wskaże ci drogę”

RADOMSKO**MUZEUM REGIONALNE**

im. Stanisława Stankowskiego

ul. Narutowicza 1, tel. 44 683 56 51

Czynne: pn.-pt. 10-16, n. 10-18

Bilety: 4 zł i 2 zł (w niedziele wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Pradzieje ziemi radomszczańskiej”
- „Zbiory sztuki w radomszczańskim muzeum” • „Życie wsi radomszczańskie na przełomie XIX i XX w.”
- „W okupowanym Radomsku”
- „Z dziejów miasta Radomska”

Wystawy czasowe:

- Wystawa „Wyróżnieni strojem. Huculsczyzna – Tradycja i Współczesność” – ze zbiorów Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi (do 31 XII)
- EUROPEJSKIE DNI DZIEDZICTWA „W okupowanym Radomsku” (otwarcie po modernizacji 9 IX g. 12)
- Wystawa artystów radomszczańskich – „Prze Twory – wystawa poplenerowa Karpacz 2015/Bukowiec 2016” (otwarcie 10 IX g. 18)

RAWA MAZOWIECKA**MUZEUM ZIEMI RAWSKIEJ**

ul. Łowicka 26, tel. 693 999 540

Czynne: pn.-pt. 10-15, sob. 10-14

Bilety: 3 zł i 2 zł

(w soboty wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Tradycyjna izba chłopska rejonu rawskiego” • „Salonik babuni z przełomu XIX i XX wieku”

SIERADZ**MUZEUM OKRĘGOWE**

ul. Dominikańska 2, tel. 43 827 16 39

Czynne: wt. 10-18, śr.-pt., 10-16,

sob.-nd. 11-16, w dni poświęcone nieczynne

Bilety: 5 zł i 3 zł (we wtorki wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Z Sieradza do gwiazd. Od idei szternfeldowskich do osiągnięć współczesnej

kosmonautyki” • „Z techniką łączności przez dziesięciolecie” • „Sztuka sakralna, portret szlachecki i rzemiosło artystyczne”

- „Życie ludzi w pradziejach” • „Sieradz w świetle badań archeologicznych” • „Salonik szlachecki” • „Apteka” • „Wystawa sztuki” • „Kultura wsi sieradzkiej z początku XX w.” • „Regionaliści XIX/XX w.”

SKIERNIEWICE**IZBA HISTORII SKIERNIEWIC**

ul. św. Floriana 4, tel. 46 833 44 71

Czynne: wt., pt. 10-17, śr.-czw. 8-16,

sob., n. 10-13, w dni poświęcone nieczynne (we wszystkie dni wstęp wolny)

Wystawa stała:

- „Z dziejów miasta”

SULEJÓW-PODKLASZTORZE**KAPITULARZ PRZY KOŚCIELE
PW. ŚW. TOMASZA**

ul. Opacka 13, tel. 44 61 62 584

Czynne: pn.-sob. 9-17 (przerwa 13-13.45), niedz. 13-17

(we wszystkie dni wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Historia Opactwa Cystersów” • „Stary Sulejów w oparciu o badania archeologiczne”

TOMASZÓW MAZOWIECKI**MUZEUM W TOMASZOWIE MAZ.**

im. Antoniego hr. Ostrowskiego

ul. POW 11/15, tel. 44 724 48 48

Czynne: wt.-n. 10-15.45, pt. 10-19

w dni poświęcone nieczynne

Bilety: 3 zł i 2 zł, 6 zł (rodzinny)

5 zł – wystawa czasowa

(w soboty wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Życie, tradycje i zwyczaje doroczne zachowane w kulturze ludowej regionu rawsko-opoczyńskiego”
- „Fauna środkowego dorzecza Pilicy”
- „Od osady górniczo-hutniczej do wielkiego ośrodka przemysłu włókienniczego”
- „Tomaszowianie w powstaniach narodowych i wojnach światowych”
- „Obrazek pogrzebowy w środkowym dorzeczu Pilicy od II tys. p.n.e. do III w. n.e.”

Wystawy czasowe:

- „Czy pocztówki, zdjęcia... mogą kłamać? Tomaszów Mazowiecki lata 20.-30.” (do 17 IX)
- „Zwyczaje i obrzędy żniwne w rawsko-opoczyńskim” (do 1 X)

Inne wydarzenia:

- SPOTKANIA Z HISTORIĄ I NIE TYLKO... „Kroniki wypadków zwykłych i niezwykłych według Andrzeja Kobałczyka” (8 IX g. 17)
- „Uwolnić z magazynów. Muzealia okiem nie muzealników” – partycypacyjny projekt wystawienniczo-edukacyjny (8 IX – 21 X)
- Europejskie Dni Dziedzictwa (9-10 IX // 16-17 IX)

WIELUŃ**MUZEUM ZIEMI WIELUŃSKIEJ**

ul. Narutowicza 13, tel. 43 843 43 34
Czynne: wt., pt. 9-16, śr., czw. 9-15.30, sob. 9-14, n. 11-16,
w dni poświęcone nieczynne
Bilety: 5 zł i 3 zł
(w niedziele wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Pradzieje ziemi wieluńskiej”
- „Życie codzienne wsi wieluńskiej na pocz. XX w.”
- „Tragedia Wielunia – 1 września 1939 r.”

Wystawy czasowe:

- „Auta PRL-u w miniaturze i pojazdy II wojny światowej w miniaturze ze zbiorów Rafała Łabaza” (do 30 IX)
- „Średniowieczny Wieluń” (do 22 X)

Inne wydarzenia:

- „Pieszko dookoła Polski” – spotkanie ze Zbigniewem Stępnem (9 IX g. 17)
- Europejskie Dni Dziedzictwa III Muzealny Rajd Rowerowy po Wyżynie Wieluńskiej (10 IX g. 14 – start sprzed budynku MZW)

WOLBÓRZ**POŻARNICZE CENTRUM HISTORYCZNO-EDUKACYJNE ZIEMI ŁÓDZKIEJ**

ul. Modrzewskiego 15
tel. 44 616 43 80, 669 555 215
Czynne: wt.-pt. 10-14, n. 14-17
Bilety: 5 zł, 3 zł i 2 zł (grupowy)

Wystawy stałe:

- Sprzęt strażacki • Stare dokumenty
- Zabytkowe wozy • Zbiory sztuki ludowej
- Ekspozyty archiwalne i regionalne z XI i XII w.

ZDUŃSKA WOLA**MUZEUM HISTORII MIASTA**

ul. S. Prawdźci Złotnickiego 7, tel. 43 823 48 43
Czynne: wt.-pt. 10-18, sob. 12-16, n. 14-18

święta po wcześniejszym zgłoszeniu

Bilety: 5 zł, 3 zł, 1 zł (w niedzielę wstęp bezpłatny)

Wystawy stałe:

- „Sala tradycji tkackich” • „Sala apteczna”
- „Sala tradycji przemysłowych”
- „Życie społeczne – kulturowe”
- „Salonik mieszczański”

Wystawa czasowa:

- „Sportowy wehikuł czasu” (do 31 XII)

MUZEUM – DOM URODZIN**ŚW. MAKSYMILIANA MARII KOLBEGO**

ul. M.M. Kolbego 9
tel. 43 824 78 29
Czynne: śr.-n. 10-12 oraz 14.30-16.30
Wstęp wolny

ZGIERZ**MUZEUM MIASTA ZGIERZA**

pl. Dąbrowskiego 21, tel. 42 716 37 92
Czynne: wt., śr., pt. 9-15.30, czw. 10-18, n. 10-16
Bilety: 4 zł i 2 zł (w niedziele i dla dzieci do lat 7 na wystawy stałe – wstęp wolny)

Wystawy stałe:

- „Kruszówka – wnętrze mieszczańskie z przełomu XIX i XX wieku”
- „Dzieciocy świat – zabawki z dawnych lat” (zwiedzanie po wcześniejszym uzgodnieniu)

GALERIE**ASP**

ul. Wojska Polskiego 121, tel. 42 254 75 98
Czynne: pn.-pt. 9-15

GALERIA ASP (ul. Piotrkowska 68)

- „Kamień i Drewno” – prace studentów Wydziału Rzeźby i Działalności Interaktywnych z plenerów w Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku oraz w Technikum Drzewnym w Garbatce (31 VIII – 14 IX, otwarcie g. 17)
- „Fun” – prace grupy twórczej „Zupa”, studentów studiów Podyplomowych Wydziału Wzornictwa i Architektury Wnętrz (19-28 IX, otwarcie g. 18) – wystawa prac Rafała Milacha (do 18 VI)

FOTOGRAFII**IM. EUGENIUSZA HANEMANA**

ul. Piotrkowska 102, tel. 42 633 09 82
Czynna: pn.-pt. 10-18, sob. 10-14

- Zbigniew Januszek „Łódź do potęgi” (do 4 IX)

- Piotr Tomczyk „5 x Fotografia” (5-18 IX)
- „Rama” – wystawa prac członków Klubu Fotograficznego z Szentes na Węgrzech (19 IX – 2 X)

GALERYJKA OLIMPIJKA

ul. Piotrkowska 132
tel. 42 639 97 65
Czynna: pn.-pt. 10-18, sob. 9-13

- Witek Kurowski – fotografia anagramowa (do 30 IX)

IN BLANCO

BOK „Lutnia”
ul. Łanowa 14, tel. 42 652 62 27
Czynna: pn.-pt. 9-18

- Różne Wymiary Fotografii – wernisaż wystawy prac uczestników Warsztatów Fotograficznych XII edycja (22 IX g. 19)

L

przy Domu Literatury
ul. Roosevelta 17, tel. 42 636 68 38
Czynna: pn.-pt. 10 -18

- MIĘDZYKRAJOWY FESTIWAL KOMIKSU I GIER „Michał Rzecznik. Scenariusz dla nieistniejącego rysownika” (15 IX g. 17) „21. Filip Myszowski. Malarstwo olejne” (15 IX g. 17)

ŁÓDZKI DOM KULTURY

ul. Traugutta 18
tel. 42 633 98 00 w. 208, 797 326 230
Czynne: wt.-sob. 14-18
Bilety: 2 zł (w środy wstęp wolny)

FF

- Wystawa prac studentów kierunku fotografia na Wydziale Operatorskim i Realizacji Telewizyjnej Szkoły Filmowej w Łodzi pt. „ep1” cz. 1 (22 IX – 7 X)

IMAGINARIUM

- Wystawa prac studentów kierunku fotografia na Wydziale Operatorskim i Realizacji Telewizyjnej Szkoły Filmowej w Łodzi pt. „ep1” cz. 2 (22 IX – 7 X)

NOWA

- „10 lat pejzażu... Pejzaż Malowany Ziemi Łódzkiej – Pejzaż i abstrakcja” cz. 2 (1-16 IX, otwarcie g. 17)

STARA

- „10 lat pejzażu... Pejzaż Malowany Ziemi Łódzkiej – Pejzaż i architektura drewniana” cz. 3 (1-16 IX, otwarcie g. 17)
- Izabella Petrenko-Laube „Układy scalone” (22 IX – 21 X, otwarcie g. 18)

KAWIARNIA

- „10 lat pejzażu... Pejzaż Malowany Ziemi Łódzkiej – Pejzaż i sceny rodzajowe” cz. 4 (1-16 IX, otwarcie g. 17)

MANHATTAN TRANSFER

ul. Struga 90

- Aleksandra Chciuk – obrazy z cyklu „Szpileń” (otwarcie 15 IX g. 19)

MIEJSKA GALERIA SZTUKI**BALUICKA**

Stary Rynek 2, tel. 42 657 58 52
Czynna: wt.-pt. 12-17, sob.-n. 12-16

- Wystawa prac uczestników warsztatów fotograficznych „Zwyczajna cudowność” (do 10 IX)

RE:MEDIUM

ul. Piotrkowska 113, tel. 42 632 24 16
Czynna: pn.-pt. 11-18, sob. 11-17

- Krzysztof Nitsch – rzeźba (8-27 IX, otwarcie g. 18)

OŚRODEK PROPAGANDY SZTUKI

Park im. H. Sienkiewicza
tel. 42 674 10 59
Czynny: wt.-pt. 11-18, sob.-n. 11-17

- Andrzej Marian Bartczak „Księga / The Book / Le Livre” (do 10 IX)

GALERIA WILLA / GALERIA CHIMERA

ul. Wólczajska 31
Czynna: wt.-pt. 11-18, sob.,n. 11-17

- 16. Międzynarodowe Triennale Małe Formy Grafiki, Polska – Łódź 2017 (do 3 IX)
- „Malarstwo i rysunek Józefa Panfila z lat 1979-2017” (7-28 IX, otwarcie g. 18, finisaż g. 17)
Czytaj na str. 42

GALERIA PROMOCJI MŁODYCH

BOK „Rondo”
ul. Limanowskiego 166, tel. 42 653 36 45
pn.-pt. 10-16

- „Between” (otwarcie 28 IX g. 19)

RYNEK SZTUKI

ul. Wschodnia 69, tel. 42 630 47 79
Czynny: pn.-pt. 10-18, sob. 10-15

- Ewa Żochowska „Afekty” (1-23 IX)
- XXXVII Aukcja Promocyjna (9 IX g. 12)
- 191. Aukcja Dziel Sztuki (23 IX g. 12)
- Aneta Kowalczyk „Nietrwałość” (29 IX – 16 X g. 12)

TAK

Galeria sztuki Towarzystwa Przyjaciół Dziecka z Wadą Serca
tel. 605 560 557
Czynna pn.-pt. 11-19

- „Palety barw” – malarstwo Mańki Dowling i Kasi Vranken (8-16 IX – Wi-Ma, ul. Piłsudskiego 135)

WIDZEWSKA EKSLIBRISU

WDK „502”, ul. Gorkiego 16
tel. 42 673 35 99
Czynna: pn.-sob. 11-19

- „Sławni Polacy na ekslibrisach” (do 9 X)

526

POS, ul. Krzemieniecka 2a
tel. 42 688 13 47
Czynna: pn.-pt., n. 10-19

- „Magia Kwiatów” – malarstwo Magdaleny Wrzesień (otwarcie 8 IX g. 18)

WOJEWÓDZTWO**KONSTANTYNÓW ŁÓDZKI****OGRÓD SZTUKI**

Galeria Miejskiego Ośrodka Kultury
ul. Jana Pawła II 9, tel. 42 211 62 89
Czynna: pn.-wt. 10-18, śr.-czw. 12-18, pt. 9-16

- „Portret miasta II” – malarstwo (9-30 IX, otwarcie g. 15)

PIOTRKÓW TRYBUNALSKI**OŚRODEK DZIAŁAŃ ARTYSTYCZNYCH**

ul. Dąbrowskiego 5 i ul. Sieradzka 8
tel. 44 733 93 88
Czynny: pn.-pt. 10-18, sob. 12-18, n. 14-18

- „Barbarians” – malarstwo Piotra Kotlickiego (1-30 IX – ul. Dąbrowskiego 5)

- Monika Kostrzewa & Aleksandra Wereszka „Dialogi” (8-30 IX – ul. Sieradzka 8)
- Międzynarodowy Plener Malarski Miast Partnerskich (7-15 IX – ul. Dąbrowskiego 5)
- XIX Piotrkoff Art Festival muzyka alternatywna i sztuka (15-16 IX – Stare Miasto)

SIERADZ

BWA, ul. Kościuszki 3
tel. 43 822 48 45
Czynna: wt.-pt. 9-17, sob.-n. 10-14
Bilety: 1,50 zł i 1 zł

- „KASJAN – in memoriam” – wystawa zbiorowa poświęcona pamięci Kasjana Farbisza (8-29 IX, otwarcie g. 18)

SKIERNIEWICE

BWA, ul. Reymonta 33, tel. 46 833 00 05
Czynna: wt.-pt. 11-17, sob.-n. 11-14

- „Natura & Kultura” – wystawa malarstwa ze zbiorów BWA (16-17 IX – OSiR, Hala nr 2, ul. Pomologiczna 8)
- SALA STRAKACZA (CKiS)
 - „Zbiory Muzeum Diecezjalnego w Łomży” – wykład Karoliny Zalewskiej (6 IX g. 16.30)
 - „Organiczność i przyroda w sztuce XX w.” – wykład Małgorzaty Wiktoro (20 IX g. 16.30)
 - „Enrico Prampolini. Futuryzm i scenotechnika” – wykład Małgorzaty Wiktoro (27 IX g. 16.30)

ZGIERZ**ZGIERSKA GALERIA SZTUKI**

MOK, ul. Mielczarskiego 1
tel. 42 716 26 18
Czynna: pn.-pt. 10-18

- Wystawa fotografii Bartosza Mrozowskiego z planu filmu „Człowiek z magicznym pudełkiem” w reżyserii Bodo Koxa (do 30 IX)

STACJA NOWA GDYNIA

Centrum Rekreacji Rodzinnej
ul. Sosnowa 1, tel. 42 714 21 21
Czynna: codziennie 7-23

- „To co kocham” – malarstwo Beaty Szwed (do 30 IX)

POZOSTAŁE PROPOZYCJE

AKADEMICKI OŚRODEK INICJATYW ARTYSTYCZNYCH

ul. Zachodnia 54/56
tel. 42 633 26 41

- **ŁÓDŹ MIASTEM KOBIET 15-24 IX**
Noc Kobiet
warsztaty, pokazy, prelekcje, gość specjalny:
Ignacy Karłowicz
15 IX
Finał konkursu Łódź Miastem Talentów
Koncert plenerowy
16 IX
Nowe media
17 IX
„Ławeczka” wg. Aleksandra Gelmana
TEATR SCENA POCZEKALNIA
wyk. Izabela Noszczyk Dariusz Taraszkiewicz
18 IX
„Lilka, cud miłości”
reż. Waldemar Śmigasiewicz
spektakl Teatru Polskiego w Warszawie
19 IX
Finał konkursu Łódź Miastem Talentów
Moda, aktor, design
20 IX
Debatę poświęconą Józefowi Piłsudskiemu
22 IX
WOMAN POWER,
czyli św. Hildegarda z Bingen
reż. Dorota Bielska
spektakl Teatru Sztuk/Nawa św. Jerzego
w Oleśnicy
23 IX
Lew Tołstoj
„Żmija”
monodram Doroty Stalińskiej
24 IX
O festiwalu *czytaj na str. 48*

BAŁUCKI OŚRODEK KULTURY „RONDO”

ul. Limanowskiego 166, tel. 42 653 36 45

- **BAŁUTY OŻYWIONE – BAZAR
POMYSŁÓW**
„Nowe szaty książki” – festiwal czytania,
gier planszowych i edukacji.
Rodzinny piknik z kulturą
2-3 IX g. 10-18 – tereny klubu Start
- **ŚRODA Z FOTOHUMANUM**
„Fotografowanie architektury” – otwarte
spotkanie miłośników fotografii
6 IX g. 18.30
- **BAŁUCKIE ŚWIATY, W POSZUKIWANIU
TOŻSAMOŚCI**
„Miasto obiektywnie” – podsumowanie

- spacerów fotograficznych po Łodzi, warsztaty
21 IX g. 17
- **BAWMY SIĘ**
wieczorek taneczny dla seniorów
30 IX g. 16

BAŁUCKI OŚRODEK KULTURY „LUTNIA”

ul. Łanowa 14, tel. 42 652 62 27

- **ŁÓDZKIE TEATRY**
spotkanie Koła Miłośników Teatru
6 IX g. 14
- W ogrodzie poezji Juliana Tuwima
spotkanie dla osób niepełnosprawnych
6 IX g. 19
- Premiera spektakli „W oczekiwaniu na
Carmen” lub „Świeczka zgasała” w reżyserii
Henryka Żuchowskiego
wyk. Zespół Teatralny „Podtekst”
9 IX g. 15
- **STREFA KOBIET**
Warsztaty rękodzielnicze – decoupage
16 IX g. 10.30
- „Zapach odchodzącego lata” – spotkanie
Twórczej Grupy Literackiej Seniorów
„Limeryk”
20 IX g. 16
- „Żegnaj lato na rok” – impreza plenerowa,
inauguracja sezonu kulturalnego 2017/2018
z udziałem zespołów artystycznych
BOK „Lutnia” oraz zaproszonych gości
23 IX g. 12

BAŁUCKI OŚRODEK KULTURY „NA ŻUBARDZKIEJ”

ul. Żubardzka 3, tel. 42 651 67 47

- **Narodowe czytanie „Wesela”**
Stanisława Wyspiańskiego
4 IX g. 11
- **AKADEMIA ARCHITEKTURY**
Warsztaty twórcze
8, 15 IX g. 18
Spotkanie z Błażem Ciarkowskim
poświęcone łódzkiemu modernizmowi
9 IX g. 17
Spotkanie z Marią Nowakowską i rozmowa
o łódzkim detalu
16 IX g. 17
Warsztaty introligatorskie
22 IX g. 18
Spotkanie z dr Aleksandrą Sumorok
i rozmowa o najbardziej niedocenionej
architekturze Łodzi, czyli o architekturze PRL
23 IX g. 17
- **MIĘDZYPOKOLENIOWY PIKNIK
ARTYSTYCZNY**
W programie: pokaz zespołu tanecznego
FLOW, DEST występy uczestników Studia
Piosenki, zespołu muzycznego „2.0”,
konkursy i gry, akcja plastyczna
16 IX g. 12

- „W przymierzalni zdarzeń”
wieczór autorski Anny Hertmanowskiej
połączony z prezentacją twórczości artystki
oraz występem tanecznym
23 IX g. 17
- „Specyfika języka poetyckiego”
– warsztaty literackie Hanny Prosnak
27 IX g. 9.15
- „Muzyka – moja pasja” – recital Agaty Lerch
30 IX g. 16

CENTRUM KULTURY MŁODYCH

ul. Lokatorska 13, tel. 42 684 24 02

- **KLUB FILMOWY** – wykłady filmoznawcy
Mariusza Chojnackiego
„Motyle są wolne” – dzieci kwiaty na drodze
do samodzielności czyli filmowa terapia
w czterech ścianach
5 IX g. 17
Sonia Braga w „Pocalunku kobiety pająka”
– portret najsłynniejszej brazylijskiej gwiazdy
filmowej
12 IX g. 17
Twórczość Roberta Altmana - wielkiego
demaskatora mitu american dream
19 IX g. 17
„Czy jest bezpiecznie?” – John Schlesinger
i jego filmowy świat tortur
26 IX g. 17
- **Tydzień Drzwi Otwartych**
w Centrum Kultury Młodych
11-15 IX
- **Spotkanie Otwarte Oddziału Karpackiego
PTT**
21 IX g. 18
- **„Dźwięki Łodzi” – koncert**
duetu Bolewski/Tubis
30 IX g. 18

KLUB DĄBROWA

FILIA CENTRUM KULTURY MŁODYCH

ul. Dąbrowskiego 39, tel. 42 641 82 81

- **„Retro potańcówka”** – spotkanie taneczne
1 IX g. 15-18
- **KLUB FILMOWY**
Kino radzieckie w służbie wojny i miłości
– próba przekroczenia propagandowych
hasła lat 50. XX wieku
4 IX g. 17
Męska przyjaźń – etos amerykańskich
wódczyków w filmie Jerry'ego Schatzberga
11 IX g. 17
Studium narodzin faszystmu
w najsłynniejszym musicalu Boba Fosse'a
18 IX g. 17
Ziemia – planeta, która woła o ratunek.
Filmowa próba odpowiedzi na wyzwania
przyszłości
25 IX g. 17

• Inauguracja sezonu kulturalnego
29 IX g. 19

DOM LITERATURY

ul. Roosevelta 17, tel. 42 636 68 38

- PIŁSUDSKI – FESTIWAL NA 150. LECIE URODZIN MARSZAŁKA pokaz odcinka serialu „Marszałek Piłsudski” reż. Andrzej Trzosa-Rastawiecki panel „Piłsudski a socjalizm” z udziałem: Andrzeja Mencwela, Andrzeja Friszke i Pawła Samusia (g. 18)
- „Pieśni dla niepodległości” – koncert wyk. Zofia Kotkowska-Michalska (g. 20) 7 IX
- Pokaz odcinka serialu „Marszałek Piłsudski”, reż. Andrzej Trzosa-Rastawiecki Panel „Spór o cud nad Wisłą” z udziałem: Kazimierza Badiąka, Roberta Kostro, Grzegorza Nowika 28 IX g. 18 – Muzeum Tradycji Niepodległościowych, ul. Gdańska 13
- URODZINY TUWIMA 13 IX g. 10
- FESTIWAL ŁÓDŹ 4 KULTUR Spotkanie z Andrzejem Krakowskim, otwarcie wystawy i pokaz jego filmów: „Triumf ducha” oraz „Looking for a Palladin” 14 IX g. 18
- Finał Ogólnopolskiego Konkursu „Poemat o Łodzi” 16 IX g. 18
- CZYTANIE PERFORMATYWNE „TAKBIR” reż. Michał Rzepka wyk. Katarzyna Żuk, Gracjan Kielar, Szymon Nygard 15 IX g. 18
- „Marsz Głodowy Kobiet. Ocalić od zapomnienia” – spotkanie warsztatowe 19 IX g. 17
- Spotkanie z Ewelina Rubinstein, autorką książki „Jerozolima. Miasto Boga” 20 IX g. 18
- KAWIARNIA LITERACKA Joanna Czeczott „Petersburg. Miasto snu” 21 IX g. 19
- Spotkanie z czeskim pisarzem Petrem Stančíkiem, autorem powieści „Młyn do mumii” 22 IX g. 18
- WARSZTATY LITERACKIE dla dorosłych poprowadzi Rafał Gawin 22 IX g. 18
- MUZYCZNA SCENA L Meksyk i Andrzej Kowalsky Band – koncert 22 IX g. 20
- Rutka i Jutka – dzieciństwo w getcie spotkanie z Joanną Fabicką („Rutka”) i Dorotą Cembrzyńską-Nogalą („Bezsenność Jutki”) 26 IX g. 19

• FORUM PRZYJACIÓŁ – TANGO SALON FESTIWAL Zofia Walczak „W harmonii z serca biciem” – spotkanie autorskie, otwarcie wystawy malarstwa 29 IX g. 179

GRUPA LITERACKA „CENTAURO”

Ośrodek Kultury „Górna”
ul. Siedlecka 1, tel. 42 684 66 47

- Wolna Trybuna Twórczości Przegląd twórczości Centauro (autorzy na literę „A”) Suplikacje czasu wojny 1939-45 4 IX g. 18
- Wolna Trybuna Twórczości Przegląd twórczości Centauro (autorzy na literę „B”) 35+1 czyli krótka historia Centauro (1981-2017) Wieczór dinozaurów Centauro Wiersze na urodziny Juliana Tuwima (1844-1953) i Krystyny Kondke (1952-2007) 11 IX g. 19
- Wolna Trybuna Twórczości Przegląd twórczości Centauro (autorzy na literę „C”) Wiersze wojenne poetów osamotnionej Polski A.D. 1939 Spotkanie autorskie Rafała Zięby 18 IX g. 18
- Wolna Trybuna Twórczości Przegląd twórczości Centauro (autorzy na literę „D” i „E”) Wiersze młodych poetów poległych w powstaniu warszawskim 25 IX g. 18
- **Spotkania poza placówką:**
• **Śródmiejska Biblioteka Publiczna, ul. A. Struga 14**
• 35+1 czyli krótka historia Centauro (1981-2017) Wieczór dinozaurów Centauro Stanisław Czernik i autentyzm w poezji – wspomnienie i dyskusja 5 IX g. 17
- **MBP Łódź-Polesie, ul. Wróblewskiego 67**
• Wieczór autorski Grupy Centauro Wieczór literacko-muzyczny Janusza Janysta – promocja książki „High Life” 19 IX g. 17
- **MBP Łódź Śródmieście Filia nr 6, ul. Narutowicza 91a**
• Wieczór autorski Grupy Centauro Wolna Trybuna Twórczości 26 IX g. 17

PARTNERSTWO NA RZEC ALEKSANDROWA ŁÓDZKIEGO

tel. 609 190 211
www.partnerstwo.aleksandrow-lodzki.pl

Park Miejski w Aleksandrowie Ł.

• „Siła i emocje muzyki” – koncert Izabelli Żebrowskiej z zespołem 3 IX g. 16

Biblioteka Publiczna im. Jana Machulskiego

- **Aleksandrów Ł. pl. Kościuszki 12**
- „Łódzkie szlaki Reymonta” – spotkanie z Ryszardem Bonisławskim 4 IX g. 18
- „Nekropolie ewangelickie Gminy Aleksandrów Łódzki” – rajd rowerowy 9 IX g. 10 – zbiórka przed biblioteką
- „Tropem bohaterów” – warsztaty historyczne 11 IX g. 18
- Spacer z przewodnikiem po wielokulturowym Aleksandrowie 17 IX g. 10 – zbiórka przed biblioteką
- „Malowanie Reymonta” – warsztaty literacko-plastyczne 29 IX g. 10 – zapisy tel. 609 190 211

Dwór Zachertów w Nakielnicy

• Święto Pieczonego Ziemniaka 10 IX g. 18

POLESKI OŚRODEK SZTUKI

ul. Krzemieniecka 2a, tel. 42 688 13 47

- DYSKUSYJNY KLUB KSIĄŻKI 7 IX g. 18.30
- Potańcówka w ogrodzie POS 9 IX g. 14
- FESTIWAL KOMIKSU „Co? Mydło” – wystawa zbiorowa 15 IX g. 20
- CZYTAM WIĘC JESTEM spotkanie z Marzeną Filipczak, promocja książki „Rozważnie i romantycznie. Poradnik dla podróżujących kobiet i mężczyzn” 21 IX g. 18
- spotkanie z Wojciechem Miłoszewskim i promocja książki „Inwazja” 25 IX g. 18
- O SZTUCE SUBIEKTYWNE wykład Małgorzaty Misiowiec 28 IX g. 18

POS filia KAROLEW

ul. Bratysławska 6a
tel. 42 687 02 07

- „Sybirackie wspomnienia z dawnych lat” – koncert wyk. Barbara Drożdżińska w programie: pieśni wołyńskie, ludowe pieśni rosyjskie, ballady polskie 22 IX g. 17

2, 16, 23, 30 IX, godz. 13, s. 313

SMERF – Stowarzyszenie Miłośników ERpegów i Fantastyki:
Spotkania miłośników gier planszowych; wstęp wolny

3, 17, 24 IX, godz. 9, s. 308

OŚMIORNICA ŁÓDZKA – Klub Miłośników Gier Bitewnych:
Spotkania miłośników gier bitewnych; wstęp wolny

4 IX, godz. 17, s. 308

Łódzki Kaktus Klub: **Sukulenty epifityczne**
– prelekcja Krzysztofa Łatkowskiego; wstęp wolny

9-10 IX, godz. 10-21, s. 304, 313, 308, 408

SMERF – Stowarzyszenie Miłośników ERpegów i Fantastyki:
37. Łódzki Port Gier; wstęp wolny

9, 16, 23, 30 IX, godz. 11-14, s. 103, 308

Filatelistyczne spotkania wymienne

18 IX, godz. 18, s. 221

Klub Podróżników:
Venezuela – świat zaginiony – świat odnaleziony
– prelekcja Dariusza Cłapy; wstęp wolny

20, 25 IX, godz. 17, sala kolumnowa

Z cyklu „Arcydzieła opery światowej”:

- Giuseppe Verdi „**Nabucco**” (Festiwal Operowy „Arena di Verona”; 20 IX)
- Giuseppe Verdi „**Macbeth**” (Teatro Comunale di Bologna; 25 IX)



Dzieci na przyrodniczym szlaku

We wrześniu finiszuje „**Kolorowa Lokomotywa – Na zielonym szlaku 2017 – projekt ekologiczno-artystyczny dla dzieci z województwa łódzkiego**”. To już piąta edycja wydarzenia organizowanego przez Łódzki Dom Kultury. W tym roku, podobnie jak w ubiegłym, do projektu, łączącego warsztaty artystyczne z praktycznymi zadaniami ochrony i pielęgnowania najbliższego otoczenia, przystąpiło 14 instytucji z regionu – z Tomaszowa Mazowieckiego, Radomska, Piotrkowa Trybunalskiego, Wielunia, Tuszyń, Bełchatowa, Sieradza, Skiernewic, Sulejowa, Opoczna, Zelowa, Kutna, Zduńskiej Woli i Łodzi. Dzieci spotykają się m.in. w siedmiu parkach krajobrazowych województwa oraz w łódzkim Ogródzie Botanicznym.

W KINIE SZPULKA ŁDK:

- **CZYM CHATA BOGATA** (Francja 2017)
– komedia z Christianem Clavierem w roli głównej (28 VIII – 7 IX)
- **FRANTZ** (Francja/Niemcy 2016)
– dramat obyczajowy, przedostatni film François Ozona (28 VIII – 7 IX)
- **TANNA** (Australia/Vanuatu 2015)
– melodramat, opowieść oparta na prawdziwych wydarzeniach, nakręcona z udziałem rdzennej ludności Yakał w reż. Martina Butlera, Bentleya Deana (2-7 IX)
- **KEDI – SEKRETNE ŻYCIE KOTÓW** (Turcja/USA 2016) – niezwykle dokument o kotach zamieszkujących Stambuł (8-14 IX)
- **FACET DO WYMIANY** (Francja 2017)
– komedia romantyczna z Marion Cotillard w roli głównej (8-14 IX)
- **ZAWSZE JEST CZAS NA MIŁOŚĆ** (Wielka Brytania 2017) – komedia obyczajowa z Diane Keaton w roli głównej (8-14 IX)
- **PODWÓJNY KOCHANEK** (Belgia/Francja 2017) – thriller, najnowszy film François Ozona (15-21 IX)
- **PODAROWAĆ ŻYCIE** (Francja 2016)
– dramat obyczajowy z Emmanuelle Seigner w roli głównej (15-21 IX)
- **ALIBI.COM** (Francja 2017) – zwariowana komedia (15-21 IX)
- **DWIE KOBIETY** (Francja 2017)
– film obyczajowy z Catherine Deneuve w roli głównej (22-28 IX)
- **TULIPANOWA GORĄCZKA** (USA/Wielka Brytania 2017) – melodramat kostiumowy (22-28 IX)
- **DUNKIERKA** (Francja/Holandia/USA/Wielka Brytania 2017) – wojenny (22-28 IX)

Bilety: 15 zł normalny i 12 zł ulgowy (uczniowie, studenci, emeryci i renciści)

Ponadto:
Międzynarodowy Festiwal Sztuki Animacji ANIMART (30 IX – 6 X)



www.ldk.lodz.pl/kino
www.e-kalejdoskop.pl
<https://www.facebook.com/kinoldk>



ŁÓDZKI
DOM
KULTURY

90-113 Łódź, ul. Traugutta 18
tel. 42 633 98 00, www.ldk.lodz.pl

KURSY I WARSZTATY:

* TANIEC TOWARZYSKI DLA DOROSŁYCH I DZIECI – od 1 IX * BALET DLA DZIECI – od 5 IX nowość! * TANIEC WSPÓŁCZESNY – od 5 IX nowość!
* DRAMA – od 13 IX * PERON 323 (WARSZTATY TEATRALNE) – od 2 IX
* WARSZTATY TEATRU „POD LUPĄ” – od 15 IX * GIMNASTYKA ZDROWOTNA – od 1 IX * FITNESS – od 1 IX * TAI CHI I CHI GONG – od 11 IX * RADOSNE SZYBIE – od 4 IX nowość! * KURS RYSUNKU I MALARSTWA – od 22 IX
* ZAJĘCIA MALARSKIE DLA DOROSŁYCH – od 20 IX * KURS DLA WOKALISTÓW AMATORÓW – od 1 IX * GITARA OD A DO Z – od 2 IX

Klub Plastyka Amatora i Stowarzyszenie Plastyków Amatorów
konsultacje i wykłady profesora Ryszarda Hungera: 21, 28 IX, godz. 17-21
Informacje:

Zespół ds. Inicjatyw Artystycznych, ul. Traugutta 18, tel. 797 326 230
e-mail: oia@ldk.lodz.pl, www.ldk.lodz.pl

GALERIE:

FF

22 IX, godz. 19

Wernisaż wystawy prac studentów kierunku fotografia na Wydziale Operatorskim i Realizacji Telewizyjnej PWSFTviT w Łodzi – cz. 1; czynna do 7 X, oprowadzanie kuratorskie 6 X o godz. 19

IMAGINARIUM

22 IX, godz. 19

Wernisaż wystawy prac studentów kierunku fotografia... – cz. 2; czynna do 7 X, oprowadzanie kuratorskie 6 X o godz. 15

SALA KOLUMNOWA

1 IX, godz. 17

Wernisaż wystawy jubileuszowej „10 lat pejzażu...
Wystawa X Pleneru Malarskiego *Pejzaż malowany ziemi łódzkiej – spotkajmy się w powiecie radomszczańskim*”, cz. 1; czynna do 16 IX

NOWA

1 IX, godz. 17

Wernisaż wystawy jubileuszowej „10 lat pejzażu... (pejzaż i abstrakcja)”, cz. 2; czynna do 16 IX

STARA

1 IX, godz. 17

Wernisaż wystawy jubileuszowej „10 lat pejzażu... (pejzaż i architektura drewniana)”, cz. 3; czynna do 16 IX

22 IX, godz. 18

Wernisaż wystawy „Układy scalone” Izabelli Petrenko-Laube; czynna do 21 X

KAWIARNIA

1 IX, godz. 17

Wernisaż wystawy jubileuszowej „10 lat pejzażu... (pejzaż i sceny rodzajowe)”, cz. 4; czynna do 16 IX

WYDAWCA: ŁÓDZKI DOM KULTURY

ADRES REDAKCJI:

ŁDK, 90-113 Łódź, ul. Traugutta 18
tel.: 797 326 217, 42 633 98 00 w. 272
e-mail: kalejdoskop@ldk.lodz.pl
www.e-kalejdoskop.pl

REDAGUJĄ:

Łukasz Kaczyński – redaktor naczelny
Bogdan Sobieszek
Aleksandra Talaga-Nowacka
Justyna Muszyńska-Szkodzik

PROJEKT GRAFICZNY:

Paulina Taborowska

REDAKCJA TECHNICZNA:

Krzysztof Miniak

KOREKTA:

Elżbieta Januszko

DRUK:

Oficyna Wydawniczo-Reklamowa SAGALARA
ul. Lodowa 106a
93-232 Łódź

INFORMACJE O IMPREZACH

prosimy przysyłać na adresy:

kalejdoskop@ldk.lodz.pl
kalendarium@ldk.lodz.pl

PRENUMERATA „KALEJDOSKOPU”

Cena za numer – 2,50 zł

RUCH – mieszkańcy Łodzi i województwa mogą zamówić prenumeratę, korzystając ze strony www.prenumerata.ruch.com.pl
pytania: prenumerata@ruch.com.pl
lub tel.: 22 693 70 00,
801 800 803 (pn.-pt. w godz. 7-17).

KOLPORTER – tylko instytucje mogą zamawiać prenumeratę w oddziałach firmy Kolporter S.A. na terenie całego kraju.

Informacje pod numerem infolinii 0 801 205 555 lub na stronie internetowej <http://sa.kolporter.com.pl/>